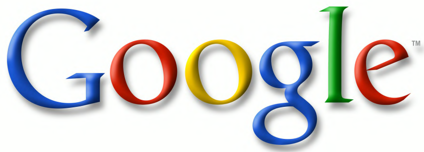

HIPPOCRATIS DE NATVRA HVMANA LIBER,

Hieronymi Ximenez Philosophię, ac Medicinæ Doctoris, eiusdēq; in academia Cęsaraugustana publici interpretis comentarijs illustratus, nūc primùm in lucem æditus.

Ad Illustrissimum, & Reuerendissi. D. D. Petrum Cerbuna Episcopum Turiassonensem, & Regiæ Magestati à consilio.

CÆSARAVGVSTÆ,

Cum licentia. Ex officina Laurentij à Robles, Typographi Regni Aragonum, & Vniuersitatis. 1589.

Approbatio.

[illegible]

[illegible]

tanto bono medicina [illegible]

tur. Caesaraugustae [illegible]

anno 15[illegible]

Bartholomaeus [illegible]

[illegible]

Approbatio.

COmmentaria in lib. Hip. de Natura Hominis edita à doctissimo, & nostræ tempestatis clarissimo medico, Hieronymo Ximenez mihi videnda commisit, admodum illustris D. Licenciatus Illefonsus Gregorius Cæsaraugustanæ diœcesis meritissimus Vicarius Generalis, in quibus nihil fidei ortodoxæ cõtrarium reperitur, & occurrũt multa, quæ & profundissimum auctoris ingenium ostentant, & futuris medicis magnificum aditum parant, & facilem dant introitum ad rationalem, vereq. dogmaticam sectam: vnde typis mandari laudabile est, ne tanto bono medicinæ professores fraudentur. Cæsaraugustæ sexto idus Nouembris, anno 1589.

Bartholomeus Foncalda
Doctor Medicus.

Errata ſic corrigito.

Pagina. 50. li. 7. pro Aerem hominem eſſe aut aquam, &c. lege aerem hominem eſſe aut ignem aut aquam &c. Pag in. 145 li. 4. poſt verba illa Hipp. frigidum ad frigidum adde duo illa ſiccum ad ſiccum. Pag. 152. li. 17. pro Non ergo, lege. Nonne ergo &c. cum interrogatione. Pag. 162. li. 19. pro illud ſummen elementa, lege illud ſumens elementa. pag. 166. li. 2. pro mixte, lege mixta pag 221. lin 8. pro calore lege colore & linea. 12. pro calore fludiorem lege colore flaviorem. pag. 2. 6. lin. 2. pro effluit, lege affluit. Pag. 237. lin. 13. pro pugnat, lege pugnant. Pag. 236. li. 14. pro hius, lege huius. pag. 275. li 12. pro octuaginta deſcribere, lege octuaginta duos deſcriber.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D. Domino Petro Cerbuna Episcopo Turiassonensi, Hieronymus Ximenez. S.

POsteaquam (Illustriss. Præsul) sex ab hinc annos me absentē ad medicinā in hac vrbe, atq. in hac tua florentissima academia profitendā vltrò accersendū iussisti, nihil mihi potius fuit, quàm vt pro tuo isto tam honorifico de me iudicio, gratā animi mei significationem aliquā præberem. Quod equidem nulla ratione commodius me facturum sperabā, quā si omni opera, studioq. contēderem, vt quàm maximè possem, tā in scho

lis publicè docendo, quã domi assiduè commentando, scribẽdoq. prodessem. Itaq. cùm in hũc Hippocratis de Natura Humana librũ, nostris his commẽtarÿs illustratũ, quidã de auditoribus meis incidissent: eumq., vt in lucem ederem, flagitassent, non potui nõ illis morẽ gerere. Cæterùm mihi librum typis cudẽdũ parãti, ac de patrono Mecœnateq. deligendo cogitãti tu vnus ex omnibus potissimùm occurristi, cui liber optimo iure dicaretur. Par enim est profectò, vt cuius opera, impensis, consilio nostra hæc academia superioribus quidem annis tam feliciter erecta, nunc denuò cumula-

tiori-

tiori beneficio aucta, ita floret, vt vberimos optimosq. quotidie fructus ferat, eidem vicißim horum ipsorũ fructuũ, primitias saltem rependamus. Quare hoc quantulũcumq. munusculũ tibi, nõ vt in æstimationem, aut in solutum accipias, sed tanquam honorarium lubens desero. Non enim ignoro quàm sim tibi obnoxius, quantisq. tuis in me meritis obstrictus. Tantùm volui grati animi, obseruantiæq. erga te meæ specimen testatũ exhibere. Accedit huc, quòd quanto tã Philosophis, quã Medicis liber hic fructuosior videbatur futurus, tanto tibi, idest, Philosophorum, ac Theologo-

rum sapientißimo, publicęq. vtilitatis studiosissimo gratiorē itidem sperare fore. Quod si res ex animi sententia cesserit, multorum, mihi crede, animos ad maiora in posterum excitabis. Vale, Antistes clarißime, meq. , vt hactenus fecisti, in tuis habe: iterum Vale. Cęsaraugustę IIII. Idus Nouēbr. anno 1589.

INDEX EORVM DE quibus hoc libro agitur.

Ele-

rum

Hu-

L.

Libri

quidem

N.

P.

Q.

FINIS TABVLÆ.

PRAEFATIO.

ANTEQVAM ad Hippocratis, de natura humana librum enarrandum accedamus, operepretium erit, de Medicinæ, notione, fine, officio, materia subiecta, totaq́; eius definitione, ac de eiusdem demum partibus pauca præfari, vt artis eius, quã profitemur, notitiam quantulamcunq́; ab initio, ac veluti adumbratam imaginem ante oculos positã habeamus.

MEDICINÆ finis, & tanquam scopus Medico propositus, sanitas ipsa est, vt testatur. Galenus cùm sæpe alibi, tum eo libro, quem ad Thrasybulum inscripsit. Sanitatis verò comparandæ, atq́; curandæ vna est communis, ac generalis ratio, ac proinde vnum Medicinæ commune, ac generale itidem officium,

quod in resarciẽdis corporis vitiis situ est. Materia demũ Medico ad tractãdum, curandũq; proposita, corpus humanum est. Hisce ergo tribus Medicæ artis capitibus ita constitutis, non erit difficile Medicinæ definitionem inuenire.

CVM enim artes singulæ inter se, non tam materia subiecta, quàm finibus distinguãtur: vt testatur, Gal. lib. de const. art. Medi. officiaq; artiũ singularum, pro suo cuiusq; fine varientur, profectò ea demum optima accuratissimaq; erit artis definitio, quæ vnà cum materia subiecta officium eius totum, finemque præcipuum complectetur. Talis, ni fallor, est illa, quæ à nobis in prohemio nostrarum Instutionum Medicarum extat tradita, qua Medicinam definimus, artem bene curandi humani corporis valetudinem. In qua quidem

dem definitione artis vox generis loco posita est, reliqua verò loco differentiæ. Ac Medicinam quidem ad artium genus idcirco retuli, quod & eorum est quæ aliter plerunque euenire solent, non item, perinde vt scientia, eorum, quæ perpetua sunt, atq; constantia. Et verò quod pro fine sibi proponit certum quoddam opus, nempè sanitatem, non item solam, perinde, vt scientia, ipsam veri inuestigationem. Iure ergo Medicina inter artes numeratur, & quidem effectiuas, ex earum vtiq; effectiuarum genere, quænihil de integro moliuntur, illæ verò id, quod vitiatū quoquomodo labefactatumque est, corrigunt, & instaurant: in eo enim diximus Medici officiū cōsistere, vt corporis vitia resarciātur. Quod verò ad reliquas propositæ definitionis partes attinet, bona

quidem valetudo, finis eſt in hac de finitione, quem diximus eſſe Medico propoſitum. Bonam autem valetudinem interpretor, firmam illã ſanitatem quam καθ᾽ἕξιν, Galenus appellauit, id eſt, ad habitũ iam perductam, non item alteram illam infirmam & mutilam, quã idem κατὰ σχέσιν cognominauit. Hęc ſiquidem ad vitæ humanæ vſus actionesq́; inutilis cùm ſit, nemo eam tanquam finem, aut bonum expetat, aut in ea prorſus acquieſcat, donec firmiorẽ alteram valetudinem, quam nos abſolutè bonam dicimus, ſit adeptus: per quam vtiq́; poſſit non inſtrenuè neq; cũ moleſtia quotidianas, & conſuetas operas obire. In hac ergo valetudine benè curanda Medici officium totum verſari dixi: benè autẽ curabitur, ſi vitia corporis omnia corrigantur. Quæ ipſa quamuis longè plura, grauioraq́; in ægris appareant

pareant, quàm in sanis: Vtraq; tamē ab vna hac arte, vno & eodem modo corriguntur, id scilicet quod deficit instaurando. In quanto enim, non etiam in quali consistit emendandorum vitiorum differentia, vt testatur Gal. lib. ad Thrasybulum. Ac de Medicinæ quidem definitione hactenus. Quæ verò ab aliis auctoribus extāt traditæ definitiones, hæ nisi vitiosę sint, ad hanc ipsam reuocari possunt. Veluti quæ ab Hippocrate traditur in libro de flatibus, Adiectio, atq; detractio: quæ certè à solo officio ducta est. Quæ verò traditur ab Auicenna, scientia qua dispositiones humani corporis cognoscuntur, ex parte qua sanatur, aut ab ea remouetur, vt præsens sanitas conseruetur, & amissa recuperetur, in ea certè prętérquā quòd minus propriè sciētię nomē vsurpauit, videtur sanè Auicenna id quod

Fen. 1. doctr. 1. lib. 1. c. 1

generatim vno verbo proferre debuerat, pluribus, ac per partes protulisse. Iam verò illa alia, qua Medicina definitur, sanitatis conseruatrix, & morborum expultrix, iure vel hoc nomine improbatur à Galeno, quòd cùm artes non semper suum finem scopumue consequantur, haudquaquam debent ex finis consecutione definiri, sed ex his, ex quibus constituuntur, & per quæ finem consequuntur suum. Ac de Medicinæ quidem notione, fine, officio, materia subiecta, totaq; eius definitione satis superq; dictum est. Restat, vt de eiusdem partibus deinceps disseramus. Ac partes quidem Medicinæ tametsi sub vnum, vti dixi commune sanitatis finem omnes, sub vnuq; itidem officium generale cadāt, atq; adeò ad vnū corpus humanum, tanquam ad subiectum pertineant, plures

In intro ducto.

De partibus Medicinæ.

res

res tamen longeq́; à se ipsæ diuersæ, distinctæq́; sunt. Quippequæ tum finibus, tum officiis propriis differant inter se: diuersosq́; corporum status sibi ad curandum subiectos habeant. Cùm enim quatuor sint constitutionum corporis genera vniuersa, totidem sané erunt earundem curandarum rationes, totidemq́; proinde Medicinę partes, quarum singulæ singulis illis correspondeant. Atq́; ex his quidé ea, quæ bonam corporis valetudinem tuetur Hygiene à Grecis, salubris, à Latinis appellatur: quæ impédentes morbos præcauet, Prophylactice, id est, pręseruatrix: quę conualescentes reficit, Analeptice, quasi refectoriam dixeris, nominatur. Quę demum, morbis medetur Therapeutice, id est medicatrix siue curatiua nuncupata, est. Neq; verò solùm diuersis his mate-

materiæ ſubiectæ,id eſt,corporis hu
mani ſtatibus quatuor iſtæ artis par
tes differunt inter ſe,ſed etiam pro-
priis,vti dixi, tum finibus, tum offi-
ciis. Etenim quamuis commune id
omnibus eſt,quòd vitia corporis e-
mendant,tamen in hoc ipſo nō me
diocre eſt inter illas diſcrimen, pri-
mò quidem, quòd vitia corporis,
quæ ægris accidunt,tam ea, quæ ex
ſubſtātię triplicis diſſipatione,quàm
quæ ab alteratione temperamenti
proueniunt,& grauia ſunt,& confer
tim fieri ſolita. Cōtrà verò vitia ea,
quæ ſanis corporibus contingunt,
leuia ſunt, ſenſimq; ac ſine ſenſu
» eueniunt. Si igitur tum vacuatio,
» tum alteratio ſenſim paulatimq;
lib.12. » fiat,correctio etiā vtriuſq; (vt ait Ga
Met. » lenus)ſenſim adminiſtrabitur; quod
ca. 1. » munus ad artem ſanitatis tuēdæ ſpe
» ctat. Sin confertim aliquando, ac ſe
mel magna vacuatio, vel adiectio
incide-

inciderit,aut insignis quæpiã altera tio obuenerit,& morbus aderit,& medẽdi methodũ ad eorũ sanationẽ requiremus. Est & aliud discrimen inter salubrem Medicinæ partem,& Therapeuticem,quòd hæc per indicationes à contrarietate ductas progreditur,remediaq; ac medicamenta morbo contraria adhibet. Illa verò similibus naturæ corporis præsidiis vtitur,siue ex his sint, quæ assumuntur,vt cibus,potus, aer: siue ex his,quæ foris admouentur, vt aer ambiẽs,vt balnea:siue ex his,quę corpore animove gerũtur,aut perferũtur,vt motus tã corporis,quàm animi,& huic cõtraria quies:siue deniq; ex his,quæ è corpore educuntur, vt omnis generis excretiones.

IAM verò Therapeutice,& Analeptice in his,vitiis,quæ adsunt summouẽdis potissimũ occupatæ sunt: Prophylactice verò, & hygiene in

his, quæ impendent, deuitandis. Cæterùm vitia ea in quibus corrigendis tã prophylactice, quàm analeptice occupatæ sunt, media sunt inter statũ naturalem, qui ad Hygienem medicinæ partem pertinet, & præter naturalem, qui ad Therapeuticem spectat: vt non malè status ille, vel non naturalis, vel neuter dici possit, idest, neq; integrè sanus, neq; æger.

HIS ergo quatuor Medicæ artis partibus, ac propriis earundem finibus, & officiis, ita constitutis, superest, vt reliquas Medicinæ partes, quæ his necessarium ministeriũ exhibent, persequamur. Enimuerò vt corporis actiones, ac constitutiones naturales conseruentur, non naturales, ac vitiosę corrigantur ægrę demum persanentur, id verò potissimum Medici munus institutumq; est.

Atqui nihil istorum præstare poteris, nisi ea prius cognita habueris. verbi gratia, cùm Therapeuticæ partis finis sit opportuna vnicuiq; morbo adinuenire remedia: vt testatur Galen. lib. 2. Meth. & lib. 1. de sanit. tue: hæc autem methodo non possint inueniri, nisi et morborum naturas, causas, reliquamq; hypothesin priùs dignoueris, & eorundem morborum exitus, quales tandem futuri sint, vt cunq; præsagias: hinc duæ illæ Medicinæ partes, tanquam Medico necessariæ additę sunt, Diagnostice in quã, atq;. Prognostice; harumq; insuper ministræ Pathologice, Ætiologice, & Semiotice: quarum quidem, quæ Pathologice dicitur, affectus præter naturam, eorumq; differentias enarrat. Ætiologice verò causas eorundem exponit. Semiotice demum signa omnia colligit, per quæ Medicus metho-

methodo diagnoſtica poſſit morbos, morborumq́; differentias, cauſas, locum affectum, magnitudinem præterea, morem, motum, typum, ac tempus, totamq́. demum conſtitutionem explorare. Cæterùm quoniam quæ aliena à natura ſunt, cognoſci non poſſunt, iis, quæ ſecundum naturam ſunt, ignoratis: hinc illæ aliæ medicinæ phyſiologicæ partes, tanquam neceſſariæ ſcitu eidem acceſſerunt, in quibus de actionibus, facultatibuſq́. animalibus, vitalibus, naturalibus ageretur; deq́. vſu partium ſingularum, & earum hiſtoria, ac fabrica per anatomen exploranda, præterea de ſemine, de ſpiritibus, de humoribus quatuor, tanquam de elementis ſecundis, & proximis corporis humani, de temperamentis, de ipſis deniq́ue naturæ humanæ primis, ac ſimpliciſſimis elementis, de quibus vtiq.
ſuſce-

ſuſcepta eſt ab Hippocr. hoc libro
diſputatio. Quæ vt eſt cæterarũ me
dicinæ partium omnium reſolutio-
nis ordine poſtrema: ita contra or
dine compoſitionis primo loco
explicanda venit: vt non im
merito dictum ab Hipp.
illud ſit, medicę ora
tionis initium
naturam
eſſe.

In Prohemium Galeni.

SOLEMNE illud semper eruditissimisq; quibusq; interpretib⁹ maximè vsitatũ fuit: vt antequã ad auctoris eius, quẽ enarrandũ suscepissent verba sentẽtiãq; interpretãdã accederent, pauca quędã prius tanquã prolegomena proponerẽt, eaq; sigillatim explicarẽt. Horũ exẽplo Gal. hoc prohemio capita quædã proponit nobis explicãda. Primũ quidem de libri huius inscriptione inscriptionisq; ratione. Alterũ de Methodo, qua Hipp. hoc libro vtitur in inuestigãda natura corporis humani. Tertiũ de vtilitate libri, vniuersęq;

huius

huius disputationis de natura huma na, & eiusdẽ elemẽtis ab Hipp. instituta. Quartum de vero germanoq; libri huius auctore: vbi interim, & argumentum totius huius operis summatim, ac per capita colligit.

Scripsi olim de elementis.

RATIONEM reddit cur hosce in hunc librum cõmentarios ędiderit, cũ idem olim libros duos de elementis secundũ Hipp. inscriptos ędidisset. Id ergo propterea à se factũ dicit, quòd quanuis in illis libris, hunc librũ fuerit interpretatus, non tamen ita, vt singula Hipp. verba illic ordine, ac sigillatim enarrarit: sed ita, vt ea, quæ dogma continent, vnà cum suis demõstrationibus tantum edocuerit: vt testatur ipse idem Galen. lib. 8. de decret. Hippocratis, & Platonis. Amicorum ergo præcibus compulsum fatetur se hosce in hunc librum commentarios ædi-

ædidisse, vt quæ in libris de elementis tanquam euidentiora prætermiserat, ea singulatim in his commentariis explicaret, veluti quod ad varias naturæ significationes explicandas attinet.

Itaq; vnum quidem, & primum veni t.

QVO ratio inscriptionis magis constare possit, Physeos, id est naturæ significationes plures colligit: ex his que quęnam sit hoc libro potissimùm inaudienda, docet.

De Naturæ notione variisq; eius significationibus Gal. li. 5. de Medicis nominibus.

AC naturæ quidem significationes plures sunt, vna quidem quę hîc à Galeno prætermissa est, qua vis illa diuina in rebus insita significatur, quæ secundarum causarum vires miro ordine solertiaq; moderatur, atq; ad id, quod in quoq; genere est optimum, dirigit: quam Gal. lib. 17. de vsu. p. & lib. de marasmo rerum omnium parentem opificemq; prædicat, animaliumq; saluti consulere,

atq;

atq; etiam membrorum vsum nos docere, vt quæ erudita sine doctore sit: quam itidem sibi scopos in agendo proponere, nec frustra quicquã facere: illam verò & iustam, & solertem esse, ac artificij plenam dixit: quamq; itidem Plato lib. 10. de Rep. mundi animam nuncupauit, eamq; vnà cum spiritu totam toto mundo diffusam cuncta mouere, efficere, moderari dixit. Ad quam etiã spectauit Virgilius cùm cecinit: Lib de cõst. art. med.

Principiò cælum ac terras cãposq; liquentes, VI. Aeneid.
Lucẽtemq; globum, Lunæ titaniaq; astra
Spiritus intus alit: totamq; infusa per artus,
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Ne multa: huius naturæ hæ sunt

vires, miſcere, generare, nutrire, augere, formare, idq. diuiniori quadam virtute, quàm quę ſolis elementis, & eorum viribus poſſit a tribui.

Gal. lib. 2. de Temp.

HAC ergo naturæ ſignificatione (qua illa, vt principium agens conſideratur) poſthabita, vt ad eas tandem ſignificationes, quę hîc à Gal. referuntur, veniamus, naturæ quidem vox plerunq. idem quod eſſentiæ nomen interpretatur: vt ergo eſſentia, ita & natura duplex eſt, materia ſcilicet, & forma, vtraq. porrò gemina, altera ſenſui manifeſta, ac proinde à Poëtis, vulgaribuſq. vſurpari ſolita, altera hac & antiquior, & accuratior, eáq. ratione non ſenſibus explorata. Ac veteres quidem Philoſophos naturæ voce, materiam primam potiſſi-

tissimùm intellexisse, vel ex eo ostendit Galen. quòd in libris his, quos illi de natura inscriptos reliquerunt, de prima illa substantia differuerunt, quam ipsam nec genitam, nec interitui obnoxiam, sed perpetuam esse voluerunt, corporibus iis omnibus, quæ oriuntur, et intereunt, primò subiectam. Deinde quæ cuiq; secundùm propriam substantiæ rationem in essent, (quos illi habitus appellabant) enarrarunt: post hæc quę non ex propria ratione accidere solent (dispositiones ab eisdem nuncupatas) adscripserunt. Cęterũ præter materiale principium nullam aliam causam esse censebãt, sed ne esse quidem quid quã cęterorum reuera, hac vna dẽpta. itaque vnum, & omnia dicebant eam esse Ac quòd materiam quidem illi, naturam idest

essentiam esse asseruerunt, laudandi sunt, idq; etiam Aristoteles cōfirmauit: quòd verò solam eam, aut certè potissimam naturam esse dixerunt, minùs laudandi. Forma siquidem potior pars essentiæ cùm sit, potiori iure sibi naturæ nomen vindicabit, quàm materia. Quanquam Plato contrà sentire visus sit in Timæo, cùm dicit: si quis
„ plures figuras simulachraue ex auro
„ ficta habeat, quæratq; de vno eo-
„ rum quolibet, quid sit, profectò,
„ si illi respondeatur, id aurum esse, ve-
„ rè responsum fuerit: sin triangu-
„ lum, aut aliam quampiam figu-
„ ram, minus verè; cuius rei hanc
„ rationem reddit, quòd figuræ illæ
„ subinde commutentur, aurum ve-
„ rò idem permaneat: ita fieri, vt au-
„ rum quidem reuera existat, figu-
„ ræ non item. Non alia ergo ratio-
„ ne ille naturam eam vnam, quæ
cuncta

cuncta, vt ait, corpora excipiat, reuera esse asserit, vt quæ eadem sibi semper sit: siquidem ex propria potentia nunquam recedit: suscipit enim semper omnia nullam interim formam, tanquam propriam retinens. Hæc ille. Cæterum ista Platonis ratio hoc minùs congruere videtur, quòd figuræ istæ, de quibus ille verba facit, formę essentiales non sunt. Nos verò cùm dicimus, formã potiùs, quã materiã naturã esse de essentiali forma id inaudiri volumus, non de accidentali, aduentitiáue. Ergo cùm tota rei essentia materia formaq; essentiali compleatur, profectò is demum totam rei naturam exactè exposuisse videatur, qui tum materiam, tum id, quod secundùm rationem substantiæ in rebus singulis inest, exposuerit, siue formam materialem, id ipsum cum Aristotele interpreteris, siue tem-

peramentum cum Galeno : Qui ſicut elementorum eſſentiam ex materia prima, & qualitatibus itidem primis, ſinceriſque, tanquam ex duobus principiis, conſtitui dixit ita, & corporum mixtorum eſſentiam ex materia elementali, & ex temperie omnium quatuor qualitatum compleri affirmauit. Atq; hęc quidem naturæ ſignificatio prima potiſſimaq; cenſeri debet, vt quæ totam rei eſſentiam, & quidem eam, quę non ſenſibus, ſed ratione percipitur, cõtineat. Hãc excipit deinceps altera illa & ordine, & dignitate poſterior naturæ ſignificatio, quæ materiã illa quidem formamq; cõplectitur, externam tamen, ipſiſq; ſenſibus expoſitam. Iuxta hanc alteram naturæ ſignificationem locutus Homerus,

Odyſſ. K ubi de ſcribit Moly Vuyſiá.

Sic ait interpres diuûm præbẽſq; medelam.
De terra euulſam, tum naturam mihi mon

hi

strat. Mox subdit.

Nigra quidem radix, sed erat flos lacteus illi.

Hoc etiã pacto qui de herbis scripse rũt, earum naturam, quæ sensibus euidens esset, solũ tradiderunt, proprium cuiusq; saporem, odorem, colorem referentes, viresq; eas, quę experiẽtia appareret, explicãtes. Hanc sanè rationem Dioscorides in explicanda herbarum plantarumq; natura tenuisse videtur. At Galenus in his libris, quos de simplicium medicamentum facultatibus scripsit, non ea solùm, quæ Dioscorides, obseruat: sed & illud insuper exquirit, cuius tandem elementi partes in vnoquoque medicamento præponderent; & qua demum temperie quodque eorum præditum sit. Quorum illud ad materiam elementalem, hoc ad formam materialem spectat: quæ ambo

Mercurio datã aduersus Circes carmina, De qua herba. Diosc. c. 47. li. 3. & Pli. lib. 45. cap. 25.

principia ratione potius, quàm sensibus explorantur. Cûm ergo totidem sint naturæ hominis, quot reliquarum omnium rerũ significationes, illud iã superest, vt doceamus, ad quam potissimùm ex illis naturę vox, quæ in ipso libri titulo extat, referenda sit: num scilicet ad materiã corporis humani, an ad formam siue habitudinem, an ad vtramq́;. Porrò cùm duplex sit itidẽ materia corporis humani, vna quidem sibi cum cæteris corporibus mixtis communis, ipsa scilicet prima quatuor elementa, quæ vtique in ipso generationis principio pro materia sunt Galeno teste: altera hominis, vel potiùs animalium sanguineorum propria: Hippocrates quidem certè in prima huius libri parte primam inquirit, docetq́; corpus humanum ex quatuor primis corporibus igne, aere, aqua, & terra. (quæ idem à

Lib. de cura. rat. per sangui- ni missi- ca. 3.

qua-

qualitatibus, calidum, frigidum, humidum, & ſiccum nominat,) tanquam ex primis elementis ortum, ac conſtitutum eſſe. Iuxta quam ſignificationem Hippocra. in progreſſu libri, Ex his (inquit) quæ prædiximus, eorum natura conſtat, deſinitq́; vt dictum eſt, in ea ipſa &c. Ad alteram verò naturæ ſiue materiæ ſignificationem pertinent quatuor humores, qui vtiq́; hominis, vt animal ſanguineum eſt, propria, ac ſecunda dicuntur elementa: ac proinde de eiſdem etiam hoc libro agere inſtituit Hippocrat. ab ea ſententia, vbi ait, Corpus humanum continet ſanguinem pituitam, & bilem vtrãq́; & hæc illi ſunt natura. Huc etiam referri poſſunt partes ſimilares ex anatome perſpectæ: quæ ipſæ quoq́; humani corporis ſenſibilia elementa à Galeno dictæ ſunt.

Tex. 16.
Lib. 2. de Elé.
Tex. 18.
Lib. 2. d Elé c. 1.

VT ergo materia corporis huma

ni duplicem habet significationem, alterã quidẽ per quã vera primaq., alteram, per quam, quæ sunt ad sensum tantùm, elemẽta significamus: itidem, et humani corporis forma dupliciter vsurpatur, modò quidẽ pro forma ea, quæ oculis apparet, qualis est figura cõformatioq. mẽbrorũ: interdum verò pro certa tẽperatura partium singularum. Ad primam formę significationem per
Lib.1. Epid. tinent illa verba Hippocra. Et maxi mè moriebantur, quibus natura ver gebat ad tabem. Vbi Gale. nomine naturæ thoracis structuram interpretatur, adeò angustam, vt summæ scapulæ alarũ instar promineãt: vnde pterigodeis, idest, alati dicti sunt Galen. com. in aph. 34. lib. 2. Ad alteram autem, siue formæ, siue naturæ significationem, rationi, non item sensibus expositã referẽda sunt illa
Com. 2. T. 31. verba, Hippo. quæ extant lib. de vi-

ctus

ctus rat. in morbis acutis, Maximæ ,,
mutationes circa naturam nostram ,,
habitumq; maximè morbos cōmit-
tunt. Vbi Galen. Multa (inquit) natu
ræ nomen apud Hipp. significat: ve- ,,
rùm hoc loco temperaturam videa ,,
tur cuipiam significare: sicut & no- ,,
men habitus ipsam partium structu
ram, & compositionem.

IN eandē sententiam Gal. corpo
rū similariū essentiā ex quatuor qua
litatū tēperamento constare dixit.

HIS expositis superest iā, vt videa
mus, in qua tādē ex his, quas retuli,
significationibus hîc naturæ nomē
in huius libri inscriptione ab Hipp.
vsurpatū sit. Ad hanc quæstionē res-
pondet Gal. com. in Aphorismū illū Aph. 34. l. 2.
Hipp. cuius verba sunt. In omnibus,
minùs periclitantur, quorum natu-
ræ, ætati, & habitui, & tempori ma-
gis congruit morbus, quàm quibus
secundùm nihil istorum congruit.

Quo

„ Quo loco ille, cùm multis, inquit,
„ modis natura dicatur, accipienda
„ nũc eſt in eo ſignificato, quo & mul
„ tis aliis locis, vſus eſt Hipp. & in toto
„ libro de natura humana, in quo eã,
„ quæ fit ex primis elementis, tẽpera-
turã, naturã vocat. In eandẽ quoq;
ſententiã Gale. in Aphoriſmum illũ
Aph. 2. li 3. Aph. Hipp. Naturarum hæ quidẽ ad ęſta-
tem, hę verò ad hyemem benè ma
„ lèue ſe habẽt. Naturam, inquit, vſur
„ pauit Hipp. hoc loco ſecundum pri
„ mũ, ac principaliſſimum ſignifica-
„ tũ, quod ſecundùm ipſam maximè
ſubſtantiam naturæ eſt. Ea autem eſt
temperatura quatuor elementorũ,
calidi, frigidi, humidi, ſicci. Quibus
ſanè locis Gal. cũ, & elemẽtorũ me-
minerit, & tẽperaturæ, vtrumq; pro-
fectò naturæ principium, materiam
ſcilicet, & formam complexus eſſe
viſus eſt, ex quibus vniuerſa corpo-
rũ cõpletur ſubſtantia, id quod Ga-
ali-

alibi confirmat dicens, Rerũ corpo ratarũ natura est vniuersa substãtia, ac tẽperies, quæ ex primis elemẽtis cõflatur, calido, frigido, humido, sicco. In hac ergo significatione dicimus Hippocratem naturæ nomen potissimùm vsurpasse tum in huius libri titulo, tum etiam in progressu. Veluti sententia xiij, postquàm quatuor illa elementa posuit, ex illisq́; æquabiliter contemperatis singula oriri dixit, mox subdit, Cũ igitur natura eiuscemodi sit &c. Itidem sententia xv. vbi ait, Talis est tum animantium, tum cæterarum rerum omnium natura.

Li. 3. de tẽp. c. 4. & lib. 2. de nat. huma. Tex. 1.

ITAQ. quãuis hoc libro Hipp. naturã corporis humani inuestigaturus de primis eiusdẽ elemẽtis necessariò simul disputaturus esset, nõ tamẽ propterea librũ hũc de elemẽtis inscripsit: partim quòd nõ in solis his tota natura humana consisteret:

De inscriptionis ratione.

ret: partim etiã quòd elemẽti nomẽ nõ adeò esset veteribus vsitatũ, nec dũ eius notio à principij notione distincta. Itaq; pleriq; è veteribus philosophis eos libros, in quibus de elemẽtis egerãt, haudquaquã de elemẽtis eos, sed de natura inscripserunt; vt testatur Gal. tũ in prohemio huius libri, tũ lib. 1. de elemẽtis sub finem.

De Methodo qua hoc libro vtitur Hip.

Quid? tu animæ, inquit, naturam.

VERBA sunt ex Platone excepta, quibus Socrates Phędrũ affatus methodum eã indicat, qua in inuestigãda natura corporis humani vsus fuerat Hippocrates hoc libro:

METHODVS porrò eiusmodi est: vt quoniam natura corporis humani (quam hîc inquirimus) in materia formaq; consistit, de materia primùm videamus quæ, qualisq; sit. Materiam ergo corporis humani, eam vtiq; quæ illi cum reliquis rebus omnibus mixtis est communis,

nis, absq; vniuersi natura assequi nos posse, negat Plato. Itaq; Hippocratem, vt naturam corporis humani inueniret, elementa eius prima, cum reliquisq; omnibus corporibus mixtis eidē cōmunia vestigasse: illudq; in primis quęsiuisse, vnum ne scilicet, & simplex esset elementū naturæ, an cōtrà multiplex: quod ipsum quoque se in animæ natura vestigāda obseruaturum profitetur, nosq; itidem in cuiusq; rei natura exploranda, explicandaque, vt obseruemus, monet, vtrumne scilicet eius rei de qua quęritur natura simplex sit, an multiformis. Deinde simplex si sit, ecquam facultatem tum ad agendum, tum ad patiendum habeat, exquiramus. Rursus si multas formas habeat: vt enumeratis his, quod in simplici exquirendum esse dictum est, id ipsum in vnaquaq; sigillatim disquiramus:

ramus, quam ſcilicet facultatem quæq; ad agendum, aut patiendum obtineat à natura.

Quæ veterum illorum ſucceſſoribus.

Quoniam hoc libro ad naturam humanam methodo inueſtigandã neceſſarió eſt agendum de elementis, idcirco nobis elemẽti notio priùs explorata debet eſſe: de qua Galenus ex inſtituto diſputauit lib. 1. de Medicinalium vocum interpretatione: quod opus hodie deſideratur. Elementum ergo nihil aliud eſt, quàm minima pars eius, cuius eſt elementum; itaq; ad cathegoriam relatorum, perinde, vt pars, refertur à Galeno. Vt ergo minimum multis modis dici ſolet, aliud quidem, quod reuera, & natura minimũ eſt, aliud, quod ad ſenſum tantùm; vtrunq; rurſus, aut penes quantitatẽ, quód ſcilicet in alias minores particulas ſecari nequeat, aut ſecundũ

De notione elemẽti.

Lib. 8. de Deci Hip. & Plat.

ſpe-

ſpeciem, quòd vtiq́; in alias ſimpliciores formas diuidi non poſſit: ita quoq́, & elementa à Philoſophis varia ſtatuuntur: à quibuſdam etenim pro elementis ſtatuuntur ea, quæ & quantitate, & ſpecie minima indiuiduaq́; ſunt, quales ſunt atomi Epicuri, Leucippi, Democriti, vt & incompactilia Aſclepiadis corpuſcula: ab aliis verò pro elementis cenſentur ea, quæ ſecundùm ſpeciem ſolùm ſunt minima, & indiuidua, qualia ſunt, quæ Empedocli, Hippocrati, Ariſtoteli, Platoni, Galeno prima, ac ſimpliciſſima ſunt rerum elementa, Ignis, Aer, Aqua, & Terra. Quippe quæ in alia corpora ſimpliciora ſe diſſolui non poſſunt. Hac ratione etiam Grammatici, licet catachreſticôs, elementi vocem vſurpant, cùm vigintiquatuor literarum elementa ponunt, ſic & Arythmeticis ſua ſunt numerorum elementa, vt,

& Musicis Geometrisq́;. Porrò prę-
ter elementa ista prima veraq́; cor-
poris humani, sunt & alia quæ ad
sensum tantùm sunt elemēta, vt hu
mores, & partes similares. Quæ sola
Athenęus humani corporis elemē-
ta videtur agnouisse.

Nos autem hoc loco, nec nomina.

MONET nos, ne in ipsa vocum
interpretatione, ac significatione ex
pēdenda sistamus: sed vt perspecta
elemēti notione mox ad res ipsas,
ex quibus ceu minimis, ac primis ele
mētis similaria corpora primò con
stituūtur, expēdēdas progrediamur.
Videamusq́; in primis, Vnū ne sit se-
cūdū speciē rerū elemētū, vt Melis-
sus, Parmenides, Epicurus, Leucip-
pus, Democritus, Asclepiades, Hera
clitus, Anaximenes, Thales Milesius
aliiq́; nonnulli ex veteribus philoso-
phis voluerūt, an multa cōtrà spe-
cieq́; diuersa: ac si multa rursus, quot
demū, quæ, qualiaq; sint illa, quāq́; in
ter

ter se communionē, ac sympathiā, habeāt, videamus. Quòd igitur non vnū specie sit hominis, vt nec cæterorū corporū primū elemētū, ex eo demonstrat Hipp. quòd si vnū esset Tex. v. homo, nō doleret, &c. Eadē porrò elemēta quatuor esse, eaq; ignē, aërē, aquā, & terram, vel ex eo cōstat, quòd ea demū sint rerum elemēta, quibus primò insunt quatuor illæ qualitates summę calor, frigus, humiditas, & siccitas: hę nāq; solę qualitates verè elemētares dicēdę sunt, rerūq; naturaliū effectrices, à quibus elemētaria corpora id habēt, vt elemēta sint, idest, vt sint idonea, quę & misceri tota per tota possint inter se, & mistione sua se mutuò permutare, alterare, ac nouas tādē corporū similariū naturas cōstituere: talia sūt Ignis, Aer, Aqua, & Terra. Prętcr hęc verò quatuor, nullū neq; est, neq; esse potest corpus, quod aut primò calidū, aut frigidum, aut humidum, aut

siccum sit. Ex quo euidēter apparet, id quod ab initio quærebamus, non solùm plura vno esse rerū elemēta, sed neq. plura quàm quatuor esse ea posse, neq. pauciora: & verò ea non alia esse quàm Ignem, Aerē, Aquā, & Terram, vt quæ & simplicissima sint corporum reliquorum, & primò, ac per se quatuor illas obtineāt qualitates. Ac de elementis quidem hactenus. Nam quæstiones quidem reliquas, quæ ad hanc de elementis disputationem spectant, infrà suo quamq. loco opportuniùs explicabimus: quales sunt illæ, Vtrùm elementorum formæ maneant in mixto vnà cum materia propria, ita, vt actu in eo maneant elementa: an verò de duobus his principiis essentialibus elementorū, sola remaneat in illis materia. Itemq. illa, quæ ex superiori exoritur, quæstio, Vtrū elementorū vires, & qualitates maneant in

Quęstiones in his commentariis disceptandæ.

mixto,

mixto,& quo modo. Huc etiã reuocanda nobis erunt ex media Philosophia quædã de mixtione: quęrendũq. Vtrùm formę elemẽtorũ misceantur, in vnumq. coëant inter se. Sed & illud, Vtrùm elementa secundùm solas qualitates, vt Aristoteli visum est, an etiã secundùm substantias tota per tota mixta sint inter se, vt placuit Zenoni Cittieo totiq. stoicorum familiæ.

Ex his altera nascitur corporum figura.

DE triplici hac constitutione, vna totius viuentis corporis ex partibus organicis, altera partium organicarum ex similaribus, tertia similarium ex quatuor elementis, vide Arist. lib. 5. de Gen. anim. c. 2. & lib. 12. Metaph. tex. 15. & Gal. libr. 8. de decr. Hipp. & Plat. & lib. 6. de sanit. tue, & lib. de diffi. morborum. Quibus Galenus quartam addidit per quam vtiq. humores ex elementis primo

Libr. 8. de decr. Hip. c. 4.

primò generantur, perinde vt ex humoribus partes similares, & ex similaribus deinceps organicæ, atq; ex his demum totum corpus ortum constitutumq́; est: vnde videtur Galenus colligere partes similares, si accuratè loqui velimus, non esse protogonas, id est, primò proximè que ex elementis genitas, vt Plato videtur voluisse, sed quatuor humores potiùs.

Nos autem statim ab initio.

De vtilitate lib. LIBRO secundo methodi quãta esset libri huius vtilitas his verbis docuit Galenus: Citra naturam (inquit) corporis exactè inuentam, fieri non potest, vt vel ex morborum differentiis quicquam inuenias; vel auxiliorum conuenientium compos sis. Enimuerò morborum differẽtiæ quę, quot ve sint, inueniri methodo non possunt, nisi humani corporis, singularumq́ue eius partium

tium naturam exactè pernoueris. Cùm enim tot sint morborũ, quot lapsuum à naturali habitu differentiæ, vt testatur Gal. libr. 1. de morbo & sympt. naturalis autem habitus in certa quadam symmetria, siue iusta elementorum commoderatione situs sit, profectò nisi quæ, & quot sint ista elementa, & quo tandem modo inter se ad ipsius mixti generationẽ coëant, pernoueris, neq. morborum differentiæ quæ sint, nosse poteris, neq. earum numerum inuenire.

FAC enim corporis vnam simplicemque naturam esse, ex vno que ea, non item è pluribus numero conflatam elementis: profectò si id ita sit, corpus vno eodemq; semper se habebit modo: quare neq; vitiabitur vnquam: neq; ægrotabit. Quòd si illud è pluribus elementis constare inueneris; Gal. lib. de differentiis morbo. cap. 2.

iam illud superest, vt quænam illa demum, aut qualia sint videas, patibilia ne scilicet, & alterabilia, an impatibilia. Etenim, si impatibilia sint, vt Epicuro, Leucippo. Democrito, Anaxagoræ, Empedocliq; visum fuit, profectò morbi in solo compositionis vitio consistent, totidemq; erunt morbi genera, quot compositionum ipsarum vitia. Velut Asclepiadi quidem duo tantùm laxitas scilicet meatuum, & adstrictio. Sin autem elementa partium similarium patibilia esse statuamus, id est, & pati, & alterari posse, non in sola compositionis ratione, sed in totis se ipsis magis minúsue, vt Galenus loquitur, idest, alienũ à symmetria excessum, defectumve suscipient. Ideoq; & ipsæ partes corporis totidem morborum genera, eaq; prima simplicissima, ac velut cæterorum elementa subibunt, quot

Lib. de differ. morbo. cap. 2.

fue-

fuerint elementa substantiam nostram componentia. In eandem quoque sententiam Galen. libro de constit. artis Medicæ. Quot fuerint, inquit, elementa, id est, elemento- „ rum species, totidem erunt etiam „ similarium corporum differentiæ, „ siue constitutiones vitiosæ, qua- „ tuor nimirum simplices, calidæ, frigidæ, humidæ, siccæ, totidemq; coniugatæ. Atqui cùm medendi methodus teneri non possit, nisi & singulæ morborum species, & earum numerus priùs teneatur, (siquidem quot sunt morborum differentiæ, totidem sunt medendi rationes) profectò vt differentiæ morborum, & earum numerus sciri nequit, nisi partium naturam, & elementa, ex quibus constant, priùs cognoueris: ita, nec methodo quis partibus saltem similaribus mederi nouerit, nisi hanc

priùs de natura corporis humani, deq. partium similarium elementis primis commentationem doctri-namq. calluerit. Iure ergo hoc loco Galenus, Nos autem (inquit) statim ab initio illius operis, quo insinua-
,, uimus, qualis nam sit vera medendi
,, methodus, ostendimus fieri nõ pos-
,, se, vt quis rectè per indicationes par-
,, tibus similarib⁹ medeatur, nisi priùs
,, nouerit, vtrùm earũ queq; simplex
,, reuera sit, an ex pluribus elementis
,, cõstituta. Itemq. illud, num hæc ipsa
,, elementa tota per tota mixta tem-
,, perataq. sint, vt Hipp. censuit, om-
,, nesq. ij, qui patibilia statuunt ele-
,, menta, an se solùm contingãt, idest,
lib.1.so. per compositionem confusa inter
c. in id- se sint, vt putarunt ii, qui impatibi-
est. 25. lia elementa asseruerunt: in quibus fuit Empedocles, Anaxagoras, Epicurus, Asclepiades.

QVOD ipsum itidem confir-
maui

mauit Galenus libro de const. artis ,,
Medicæ, cùm dixit, Magis verò nos ,,
indagare iubet methodus, vtrùm ,,
quæuis partium earum quæ simi- ,,
lares sunt, simplicesq. videntur esse, ,,
reuera vna simplexq. sit, an ex plu- ,,
ribus elementis composita: & qui- ,,
nam sit in his compositionis mo- ,,
dus. Enimuerò si harum perinde, ,,
vt & organicarum partium consti- ,,
tutio in structura consistat, certè ,,
partium similarium morbi consi- ,,
miles fuerint morbis partium orga- ,,
nicarum. ,,

Ad hæc de Philosophis nonnullos docui-mus, (cuius est nationis Erasistratus) semi-rationales esse.

CVM tres sint sectæ medicorum, vna Rationalium, altera Empyricorũ, postrema Methodicorũ: Erasistra tus certè meritò semirationalis à Galeno tum hîc, tum libr. 2. Methodi dictus fuit: propterea quòd is in cæteris

cæteris quidē morbis omnibus (præter eos, qui ad merā intemperiē referũtur) tum causam, tum naturam eorum inquirit, vt sumptis inde medendi indicationibus rationalium Medicorũ more medeatur: veluti ad phlegmonē quidem curandā cùm ipsius causam priùs summouendā esse censuisset, eamq; arbitratus esset coincidentiam cõpactionemq; sanguinis esse ad arteriarum fines transfusi, ideo hanc priùs tollendā monuit. In quo ille rationalium Medicorum more, sumpta à morbi causa indicatione curationem instituit, non item ex symptomatum syndrome, more empyricorum. At idem vbi ventriculus, verbi gratia, alia ve quæuis pars neque phlegmone, neq. tumore vllo, aut morbo sensibus manifesto affecta fuerit, sed sola intemperie, tunc neq. morbum vllum in parte inesse censet præter

so-

solam imbecillitatem, ac proinde, neq. methodo neve per indicationes à morbi essentia ductas partẽ curat more Dogmaticorum: ille verò Empyricorũ more potiùs incognita morbi essentia, ipsi adhibet remedia per experientiã scilicet inuẽta. Id autẽ Erasistrato ideo accidit quòd partiũ similariũ naturã in quatuor elementorũ tẽperie positam ignorat. Ac de libri quidem huius vtilitate quanta sit, quàmq. preterea necessarium cùm ad morborum differentias numerumq. inueniendum, tum ad medendi rationem probè obeundam naturam humani corporis, singularumq. eius partiũ exploratam habere, satis superq. ex his, quæ diximus, arbitror esse manifestum.

Quo magis mireris istos.

AVTOREM huius libri verè Hippocratẽ fuisse demonstrat hoc loco

De germano libri autore.

loco Galenus, idq. dupliciter, ratione scilicet, & auctoritate: ratione quidem, quod Hipp. in cæteris libris omnibus, qui vtiq. & verè, & omnium consensu germani eiusdem libri sunt, siue morborum inquirat differentias, siue præsagiendi artem tradat, siue curandorum morborũ rationes inuestigare doceat, perpetuó his ipsis elementis, tanquam â se alicubi anteà demonstratis solet vti: id quod tantus præsertim vir facturus non fuisset, nisi ea ipsa principia, & elementa, quibus tam sæpe vtitur, alicubi demonstrasset. Quod cùm nullibi, præterquam hoc libro, factũ ab Hippocrate videamus, consentaneũ profectò rationi est librũ hunc ab Hipp. fuisse conscriptũ, ac proinde inter germanos eiusdem libros esse connumerandum.

Accedit huc cùm cæterorũ interpretũ, tũ Platonis ipsius testimoniũ: cuius.

cuius auctoritas hoc pluris esse debet apud nos, quòd is discipulis Hippocratis fuerit suppar. Is ergo in his, quæ supra ex Phædro citaui, verbis, vbi scilicet methodũ eã cõmendauit, quam hoc vno in libro in inquirenda natura corporis humani obseruatam videmus, cùm eam ab Hippocrate obseruatã dixerit, planè ostẽdit huius tũ libri, tũ Methodi auctorem verè Hippocratem fuisse.

Nunc quæ germanus Hipp. liber.

QVONIAM non pauca in hũc librum irrepserunt, quorum quædã verè Hippocratis non sunt, licet ab eo non dissentiant: alia verò, & ab illius sententia, & à veritate sunt aliena: Id circo Galenus vniuersam eorum omnium, quæ toto hoc libro traduntur, summam, argumentumque in sex tanquàm capita contrahit: in quorum primo de elementis, calido, frigido, humido, & sicco

& sicco agitur, indeq. animantium natura constare ostenditur: postea verò de humorũ natura differitur: Atq. hanc quidem primã libri partẽ, totam Hippocrati auctori adscribẽdam esse affirmat: reliquam verò huius operis partẽ variam esse: eamq. porrò in quinq. capita distribuit: in quorum primo morbi ij, quos sporadicos vocant, ab Epidemicis distinguũtur: generalisq. vtrorumq. curandorum ratio breuiter summatimq. indicatur. In altero deinceps capite venarũ anatome exponitur. In tertio de morbis varia quędam nullo ordine traduntur. In quarto victus ratio tum bene valentibus, tum gracilibus, tum obesis, nec non etiam & pueris accommodata præscribitur. Extremo tãdem capite de morbis cerebri nonnulla citra methodum tamen differuntur.

Siquidem in libris suis germanißimis non solum

solùm vbi morborum tractat differentias, clarißimè his principiis constat, sed & hoc illi in remediorum est rationibus inueniendis vestigium.

HIC locus perobscurè ab interprete conuersus est: nos veró ita eũ commodiùs interpretabimur. Perspicuó enim apparet Hippocratẽ in libris suis germanissimis non solùm morborum differentias statuisse his principiis (nimirum calido, frigido, humido, & sicco) cõsentaneas, verũ etiã & curationũ rationes ex iisdẽ inuenisse. Morbi nãq. ipsi (idest morborũ differẽtię) penes calorem, frigus, humiditatẽ, & siccitatem distinguuntur inter se. Curatio verò adhibetur his quidem, quæ calent, refrigerandis, quę frigent contrà calefaciendis, iis præterea quæ humida sunt, exiccandis, quæ sicca sunt, rursus humectandis.

§ TEXTVS I.

Quicumq. consueuit audi

re eos, qui de humana natura vltra, quàm quod ad medicinam pertinet, disputant, huic certe disputationẽ hãc audire non conuenit. Neq; enim prorsus dico Aërẽ hominem esse, aut Aquam, aut Terram, aut quidquã aliud: propterea quod non manifestò apparet vnum in homine inesse. Cæterum quibus hæc placet, dicere permitto.

HORVM verborũ duplex est, vt Galenus monet sensus; & quidem longè alter ab altero diuersus. Primus (quem ipsa verba prima specie

vide-

videntur prę se ferre) vt eos demum Hipoc. reprehendat, longiusque quàm Medicinæ ratio postulat, sermonem de natura humana abducere dicat, qui ignem, aërem, aquã, & terram humani corporis statuunt elementa, vtiq. nisi misceant ea, id est, si sincera impermistaq. accipiãt. Atq. hunc quidem sensum amplexatus fuit Athenęus, qui & elementa Medicinæ eadem cum iis, quæ animalium propria sunt, esse dixit: ea verò tam esse per se ipsa sensibus manifesta, vt ratione demonstrari non possint. Itaq. nihil opus esse, vt ad prima illa quatuor, quæ vtique sensum transcendunt, corpora progrediamur, ignem, aërem, aquam, & terram, vt quæ extra Medicinæ fines prodeant. Iureque proinde illos ab Hippocrate reprehendi, tanquã sermonẽ de natura lõgiùs quàm Medici intersit, abducentes,

tes, qui illa ipſa corpora ſtatuunt ſingularum rerum elementa. Sic ille locum hunc interpretabatur. Alter ſenſus eſt, qui ex iiſdem verbis accuratiùs tamen penſitatis eruitur, vt ij demum ab Hipp. reprehendantur, qui vnum aliquod ex quatuor his ſolùm, non item, qui omnia ſimul ea quatuor ſtatuunt rerum elementa. Atq. hunc certè ſenſum tanquam verum, & iis quæ deinceps hoc ipſo libro tradentur, magis conſentaneum approbat in commentario Galenus.

Neq. enim prorſus dico hominem aerem eſſe.

HORVM verborum ſenſus ambiguus eſt: cuius ambiguitatis ratio, tota in voce illa ὄυδε τὸ πάμπαν ſita eſt, quæ aliquando idem valet, quod Non omni ex parte, aliquando

do verò idem, quod Nulla ex parte.

ATHENEVS, ergo cùm existimaret eos hoc loco ab Hippoc. reprehēdi, qui quatuor illa prima corpora statuerunt rerum elementa, sic interpretatur hęc verba, quasi voluerit Hipp, ignem, aërem, aquam, & terram, nullo prorsus modo in homine inesse.

AT Galenus, qui non hos, sed illos potiùs putat ab Hippoc. improbari, qui vnum ex his quatuor corporibus solum statuerunt rerum elementum, aliter multò, quàm Athenęus illud (non prorsus) interpretatur, vt idem valeat, quod non omni ex parte: atq́ue hunc ipsum sensum, per ea, quæ paulò infra tradentur ab Hippoc. confirmari dicit.

Aut quid aliud.

HOC propter eos adiectum fuit ab Hippoc. qui vnam aliquam naturam à primis quatuor corporibus diuersam, pro elemento rerum omnium solam statuerunt: in quibus fuerunt tum Epicurus, Democritus, Leucippus, Asclepiades, qui atomos introduxerunt: tum Diogenes Apolloniates, qui certam quandam substantiam inter ignem & aerem mediam excogitauit: tum deniq. Melissus, qui materiam primam rerũ omnium principium solũ agnouit: ad quem potissimùm videtur Galenus hæc Hippoc. verba retulisse com. in Tex. iij.

Propterea quod non manifesto apparet vnũ in homine inesse.

HIS verbis Hipp. rationem red-

dit

dit eius, quod modò dixerat. (Neque enim prorſus dico hominem aerem eſſe) quo quidem loco nihilo minor, quàm ſupra occurrit ambiguitas. Cauſa autem ambiguitatis non aliunde oritur, quàm ex Amphibologia illius dictionis, ενεον: quæ certè dictio tum diuiſim, & cum primæ literæ aſpiratione ἓν ἐὸν, ideſt, vnum exiſtens, legi poteſt, vt legit Galenus, tum coniunctim ac citra aſpirationem, ἐνεόν, ideſt, inexiſtens, vt legebat Atheneus. Ergo totum hunc locũ ſic iſte interpretabatur, quaſi vellet Hippocrates nullo prorſus modo Ignem, aut Aerem, aut Aquam, aut Terram, aut quid aliud, quod ſyncerum impermiſtũmq. eſſet, ſtatui debere humani corporis elementum: idq. ipſum hac ratione ab Hippocrate confirmari aiebat, quòd nullum ex his manifeſto appareat in ho-

mine inesse. Quam quidem Athenęi interpretationem idcirco improbat Galenus, quòd quam plura obseruemus ita misceri inter se, vt nullum ex illis seorsum possit indicari: neq. propterea tamen effici ea commixta non esse, quòd nullum eorum seorsum possit ostendi. Veluti in Tetrapharmaco, quanuis ceram, picem, resinam, & adipē mixta esse non ambigimus: nemo tamen est, qui vllum ex his quatuor seorsum, ac à reliquis secretum possit ostendere. Quinimo ea ipsa de causa quòd illa mixta sunt, & illud protinus necessarium est, nullum eorum integrum in mixto superesse, ac proinde, nec seorsum indicari à quoquam posse. Quo circa Galenus reiecta hac Athenęi interpretatione, sic totum hunc locum interpretatur, quasi

quaſi velit Hippocrates dicere hominem non eſſe prorſus, neue omni ex parte ignem ſolum, aut aërē, aut aquam, aut terram, aut aliquid aliud. Id autē eo argumento ab Hipp. confirmari, quòd minimè appareat manifeſtò vnum ex his ſolū in homine ineſſe. Atqui ſi vnū ex illis ſolū eſſet humani corporis elementū, profectò id vnū manifeſtò deberet in eo apparere. Ex quo conſtat non redatgui ab Hipp. hoc loco eos, qui quatuor illa prima corpora in homine, tanquàm eius elementa contineri cenſent, ſed eos potiùs, qui dicunt naturā corporis humani, vel ignē vnum ſolumq. prorſus eſſe, vel ſolum aerem, vel aliud quodcunq. reliquorū. Itaq. Hippocratem haud quaquam voluiſſe Ignem, Aerem, Aquam, & Terram, in nobis nullo ineſſe prorſus modo, ſed id potiùs ſignificaſſe naturam corporis huma
 ni,

ni neq. solum ignem omni ex parte statui debere, neq. solũ aerem, propterea quòd, si id ita esset, illud quoq. necessariũ foret, vt vnũ id solum in corpore humano appareret inesse manifestò. Quòd verò paulò antè dixerat Hippocrates, eos, qui vnum ex his quatuor solum statuunt rerũ elementum, Medicæ artis fines transilire, id verò propterea ab Hippocrate dictũ fuisse interpretatur Galenus, quòd per hanc illorũ Hypothesin tota ars Medica vnà cũ suis principiis euertatur. Etenim si vnũ esset humani corporis elementũ, dolor omnis, atq. adeo, & sensus, & imaginatio, & memoria, &, vt semel dicã, passio omnis, & quęcumq. per passionẽ obitur in nobis actio de medio tolleretur. Atquè id ipsum est, quod infrà significauit Hipp. cũ dicit; Si homo vnum esset, non doleret, sed &, vt demus hominem quã-

uis ex vno elemento ortum do-
lere posse, at illud certè alterum
incommodum proculdubio seque-
retur, vnum tantùm medicamen-
tum specie, vnamq. itidem curan-
di rationem semper fore. Quod
si sit, nulla iam erit medendi ars,
nullus Medicinæ vsus reliquus.
Cùm enim medendi officium in
eo constistat, vt vnicuique gene-
ri morborum suum accomoda-
tumque medicamenti genus ad-
hibeatur, profectò officium id
nullum est prorsus futurum, si &
plures morborum differentias, &
plures medicamentorum species
esse neges. Cùm enim nec in
medicamento vno inueniendo ad-
discendo ve, vlla sit futura nobis
difficultas: nec in eodem vsurpan-
do vllũ erroris periculum, profectò
medẽdi arte nihil nobis fore opus li-
liquet

quet. Iure ergo Hippocrates hoc loco de iis agens, qui vnum ſpecie, ſtatuunt hominis, vt & cæterarum rerum elementum; dixit illos de humana natura vltra quàm Medicæ facultatis interſit, diſputare. Ac proinde & eos, qui huic illorum ſententiæ ſe totos addixerunt, minùs idoneos futuros eſſe eorum, quæ hoc libro traduntur, auditores, nec vllum ex illis fructum eſſe percepturos. Quo circa meritò ſe illos, tanquam deſperatos dimiſurum eſſe profitetur, nec aduerſus illorum Hypotheſin quicquam diſputaturum: præſertim quòd ad nullam artem pertineat ſua ipſius principia demonſtrare, ſed vnaquæq. ars ab altera ſcientia ſuperiori demonſtrata iam principia aut aliter vtcunq. confirmata mutuetur. Velut Medicina quidem

aut

aut à Philoſophia naturali, aut à prima illa, quæ communis omnibus ſcientiis eſt, diuiniori Philoſophia, quam Metaphyſicem appellamus. Cuius quidem ſcientiæ munus eſt artium & ſcientiarum reliquarum principia ſtabilire, vt teſtatur Galenus libro de elementis primo.

TEXTVS II.

Mihi verò videntur non recte ſentire hi, qui talia proferunt: eandem enim omnes vſurpant ſententiam: neq; tamen eadem eloquuntur. Illi verò vno eodemque epilogo ſiue argumento ſententiã ſuã cõfirmãt. Aiũt enim vnum eſſe quod eſt, idq. ipſum

ſum & vnum eſſe, & vniuer ſum: verbis autem diſcrepãt: hic quidem aërẽ hoc ipſum eſſé aſſerens, ille ignem, alius aquam, non nemo terram. Tum ad ſuam quiſq. ſenten tiã confirmãdã teſtimonia, & argumenta colligit, quæ nullius ſunt momenti. Iam verò quod in vnam eandem que omnes eunt ſententiam, nec niſi verbis diſſentiunt, vel id manifeſto arguit illos ea, quæ ipſi profitentur, non ſatis intelligere. Quod certè facilè cognoſces, ſi eorum

eorum contentionibus interſis. Nam cùm homines iidem, & corã iiſdem contendant inter ſe: tamen nunquam idẽ ter deinceps euadit in diſputatione ſuperior: verùm modo hic vincit, tum ille, vel alius, vt cuique maxime obtigerit lingua expedita, vulgique auribus accommodata. At enim par eſt eum, qui recte ſe de rebus ipſis ſentire profitetur, rationẽ ſuam ſemper potiorem ſupe-

ſuperioremq; prȩſtare, vtiq. ſi & id quod eſt, in rebus pernouit, & commode id ipſum ediſſerit. Verũ iſti quidem mihi ſuis ſe verbis in diſputando prodere per ignorantiam videntur: & vero Meliſsi opinionem erigere, ac tanquam poſtliminio reuocare. Verũ de his ſatis.

QVANVIS propoſuiſſet paulò antè, Hipp. ſe eorum, qui vnum rerum elementum ſtatuunt, ſententiam haudquaquam eſſe refutaturum, ſed eam quibus placeret libenter permiſſurum: idem tamen hîc iſtorum hominum, vt Galenus quidem coniicit, gloria plus ſatis iam apud vulgus præualeſcente com-

motus, ac nè cæteri ipsorũ auctoritate seducti in eundẽ hunc errorẽ deuenirent, tanquã Metaphysici partes agens, eorũ hypothesin conuellere aggreditur. Non aliter profectò Aristoteles, cũ alienũ à naturali scientia esse dixisset de ente, nũ vnũ immobileq́; sit, an secus, disputare, nihilq́; opus esse eorũ; qui id assererẽt, rationes, tã absurdas præsertim, tãq́; alienas ab experientia refellere, in progressu tamen aduersus Parmenidẽ, & Melissum disputationem instituit. Lib. 1. Phys.

ITIDEM ergo Hipp. hoc loco eos confutat, qui vnũ de quatuor illis corporibus, quodcũq. ve aliud solum hominis, atq. adeò cæterarum omniũ rerũ elementũ esse voluerũt. Atq. eos quidem dupliciter redarguit: primó quod Thesis ista, quam profitẽtur, à se ipsa falsa sit, nihiloq. quàm illa altera Melissũ opinio, minus

nus absurda: Tum quòd ratio, qua thesim suam quisq. illorum confirmare nititur, leuissima sit, ac nullius planè momenti. Ac quòd thesis quidem eorum, qui vnum rerum omnium statuunt elementum falsa sit, proximis illis verbis ostendet, cùm dicet (si vnum sit homo non dolebit) quòd autem ratio eorum leuissima sit, vel ex eo constat, quòd cùm isti diuersa profiteantur, id est, diuersa rerum elementa statuant, hic ignem, ille aërem, alius aquam, non nemo terram: vno tamen & eodem epilogo, siue argumento ad suam quisq. sententiam confirmandam vtitur. Ratio verò qua omnes hi promiscuè vna, & eadem vtebãtur, ex mutua elementorum ipsorum interse transmutatione transformationeq; ducitur.

ETENIM qui aquam rerum statuunt

tuunt elementum (cuius sententiæ auctor fuit Thales Milesius) hi hac ratione adducebantur, quòd ea densata fiat terra, laxata verò, ac veluti fusa aër, quòd si ampliùs fun datur, atque laxetur ignis. Itidem, qui aerem potiùs statuunt elementũ(quę Anaximenis sentẽtia fuerat) eundem quidem rarefactum ignẽ fieri dicunt, densatum aquam, tandemq. ampliùs densatum etiam ter ram. Atq. hanc eandem rationem reliqui, vti dixi, ad reliqua transferunt elementa.

HVIVS ergo rationis à mutua elementorum ipsorum inter se transmutatione ductæ, duplex vitium est: primũm quidem quòd nõ efficiat id, quod per eam vnusquisq. istorum efficere conabatur. (Neq. enim potest ista ratio, vna eademq. cù sit, hypotheses tã diuersas efficere) illa verò potiùs id efficiet, quod

Plato in timęo eodem argumento vſus contendit: Vnam videlicet eſſe materiam primam corporibus iſtis quatuor, eorumque mutationi ſubiectam. Quocirca iure iſti ab Hipp. reprehenduntur, quòd rationis eius, qua vtebantur, vim non ſatis intelligerent: quodque per eam vnum de quatuor corporibus, ignem ſcilicet, aërem, aquam, & terram concluderent eſſe ſolum rerum elementum: cùm illud potiùs colligere debuiſſent, vnam ſub eſſe iſtis quatuor corporibus communem materiam, ſiue eam demũ vnam ſolamq. rerum principium, & elementum vellent eſſe (id quod Meliſſus falſò arbitratus eſt) ſiue principiũ quidẽ eſſe illã rerũ naturaliũ, non tamen ſolã: ad illam verò etiã & formam, tanquam alterum principium, vt Ariſtoteles exiſtimauit addendam eſſe, vel, vt Gal. mauult,
ipſas,

ipsas primas quatuor qualitates. Meritò ergo veteres isti Philosophi ab Hippoc. reprehenduntur, non solùm quòd nihil eorum, quę ipsi contendebant, rationibus suis efficerẽt: verùm etiam quòd Melissi sententiam, ab omnibus alioqui, & quidẽ iure optimo iam explosam, astruere denuò viderentur. Quin etiam illos eò grauiori, quàm istum ipsum Melissum reprehensione dignos esse constat, quòd hic cùm rerum omnium vnicum elementum, vnamq. proinde naturam esse statuisset, ne parum sibi constaret, iure transmutationem mutuam elementorum, vt & cæterarum rerum omnium de medio sustulit. At isti, de quibus agimus, Philosophi, quamuis vnum perinde, vt & Melissus, idq. solum rerum omnium elementum esse posuerunt, iidem tamen quasi immemores sui, vnum id de qua-

tuor corporibus, quodcumq. de-
mũ quisq. elementum statuisset, id
inquam, in reliqua tria corpora tran
smutari, tum ex iisdem oriri fassi
sunt, quod erat alterùm istorum vi-
tium nec exiguum: in quo quidem
illi suam, tum inconstantiam, tum e
vecordiam prodiderunt.

Neq. enim solum illud vnum &c. Sed præter id qualitates quatuor.

ARISTOTELES duo princi
pia constituendorum elemento-
rum, atque adeò cæterarum re-
rum statuit, materiam primam sci-
licet, & formam materialem. Ga-
lenus verò nullam aliam formam
in elementis agnouisse videtur prę
ter summas qualitates: itaque has
ipsas hîc statuit principium alte-
rum elementorum. Quamquam,
si exactè Philosophorum more lo-
quamur

quamur, illæ non sunt formæ substantiales nominandę: neque enim sunt substantiæ: id quod ex eo apparet, quòd nulla substantia est per se sensibilis, vt testatur Arist. lib. 2. de Anim. Præterea de binis qualitatibus, quæ sunt in igne, aut neutra erit elementi forma, aut certe (quod nefas est dictu) vtraq. Cæterum de hac quæstione infra suo loco copiosiùs disseremus.

Verumenimuero duæ sunt res

NON eadem est principij notio, quæ elementi: elementum siquidem tripliciter differt à principio: primùm quod licet illud in alia corpora simpliciora se dissolui non possit, vt quod ex corporibus aliis simplicioribus conflatum non sit (elementum namq. minima totius pars definitum supra fuit) at cogitatione tamen in principia dis-

solui potest: principiũ verò non itẽ. Differunt præterea, quòd verũ corporum elemenrũ esse nihil potest, quod non idẽ etiã corpus sit. Oportet siquidẽ id, quod est elementũ, eiusdẽ generis esse cũ eo, cuius est elementũ. At principiũ, vt in eodẽ genere sit, in quo id, cuius est principiũ, nihil est necesse: neq. enim materia prima corpus est, vt neq. forma, aut vlla è quatuor primis qualitatibus. Postremò differunt ꝙ principiũ non necessariò est trãsmutabile, neve ortui, aut interitui, vlli ve omnino passioni obnoxiũ, perinde vt rerũ elemẽta: si quidẽ materia prima, vt qualitate omni, ac forma caret, ita à se ipsa ingenerabilis incorruptibilisq. est, vt testatur Galenus lib. 1. de elementis.

Cui cum summus calor affuerit, efficitur ignis: ita euadit aer si ad id extrema humiditas accesserit: eodem modo fit terra, quando

subie-

subiectum id, quod omnis qualitatis natura sua expers est, sola citra calorem siccitate afficitur, aqua, quando humiditate.

QVALITATES quidem primas Galenus elemẽtorũ effectrices quandoque nominat: vt quas elementorum constituendorum putat esse principia itaq. summa caliditate materiæ adueniente iam corpus fieri elementum. Cæterùm qua ratione eas elementis, siue corporibus quatuor primis accõmodauerit, nõ satis cõstat: est enim vbi aquã ἀκρῶς, idest summè humidã esse asserit: est etiam vbi aërem nonnunquam verò ambo hæc elementa ἁπλῶς, idest simpliciter (vt & primò) humida statuit, ignem verò, & terram sicca. Lib 1. de Elem. Specificas etiã vocat. lib. 3. Simp. medic. fac. Lib 1. de Temp. Lib. 1. de Temp. ca. 6.

STOICI porrò summũ frigus aëri tribuerunt, quẽ tamen Arist. calidum censuit. Iam verò Gale. lib. 1. de elementis, terræ summam tribuit, Li. 2. de ortu & inte ca. 1. lib. 4. Meto.

buit tum ſiccitatem, tum frigiditatem, perinde, vt & igni calorem ſiccitalemq.

IDEM porrò de aëre varius videtur fuiſſe: lib. enim octauo. de vſu p. aërem frigidum, aut certè refrigerandi cordis vim habere, vel Ariſtotele etiam teſte, dixit: idem confirmat lib. de vſu reſpir.

AT idem Aph. 14. lib. 1. calidum humidũq. cum Ariſt. aerem videtur ſtatuiſſe. Sed & com. 1. in hunc de natura humana librum ſummũ frigus aquæ, perinde, vt Ariſt. tribuit, aëri verò humiditatẽ, igni calorem, terræ deniq. ſummam ſiccitatem.

Super Tex. 13.

ARIST. namq. ſingulis elementis binas attribuit qualitates, quarũ altera quidem excellens ſit, & ſumma, altera prope ſumma, ita vt ignis verbi gratia, ſummum calorem cũ ſiccitate copulatum habeat, aër ſummã hnmiditatem cum calore, aqua

Lib. 2. de Orto & interitu.

qua summum frigus cum humidita te, terra demum siccitatẽ summam cum frigore.

Nam de primo frigido non parua quæstio existit

ARISTOTELIS sententiâ primum frigidum ad aquã potiùs, quàm vt Stoici censent, ad aërẽ pertinet. At Plutarchus in eo libro quẽ de primo frigido inscripsit, terræ summum frigus attribuit: idq. pluribus contendit rationibus: primò quòd longissimè distat ab igne: deinde quòd eidem, & opacitate, & densitate, & grauitate, & stabilitate, immobilitateque prorsus aduersatur. Cæterùm quæstione hac de primo frigido tanquam Medico ad artis vsum parum vtili prætermissa, monet nos Galenus, vt ad alteram illam

illam quæstionem ab Hip. positam nos referamus, qua quęritur, vtrùm corpus humanum vnũ simplexq. sit, an verò ex quatuor simplicibus corporibus constitutum. Quæ quidem quæstio quàm sit medico vtilis, docet Gal. tum lib. 2. Meth. medendi, tum lib. 8. de decr. Hip. & Plat.

Potior ergo erat sanè in prima oratione.

Confirmat hîc iterũ Galenus interpretationem eam, quam supra attulerat contra Athenęũ in primã Hippocratis sententiã: dicitq. eo loco id affirmasse Hippocratẽ, plura vno esse elementa corporis humani: non itẽ id, quod Athenęus putabat, nullum de quatuor primis corporibus in nobis sincerũ impermistumq. inesse.

Hanc autẽ esse germanã verborũ Hippocratis sententiã, eo confirmat Galen⁹, quod nemini eorũ, qui quatuor illa statuunt rerũ elementa, ne

in men-

in mentem quidē venerit vnquam, vt diceret, vllū ex his inesse in corpore sincerum. Quinimo illud potiùs asseruerunt, id, quod ex elementis conflatum est, vnū quoddam esse certum corpus ab ipsis vtiq. distinctum, elementis: perinde vt Tetrapharmacum, quod neq. ceram esse dixeris, neq. resinam, neq. adipem, neq. picem, sed vnum quidpiam ab his ipsis planè diuersum, quod tamē alioqui ex his omnibus sit conflatū.

Atque hic quidem est huius apud Gal. loci sensus: cuius verba quoniā non satis cōmodè sunt ab interpretibus latinè expressa, ideo eum hic emendatiorem afferre placuit.

Quod etenim non vnum, sed plura sint, quæ constituunt hominis naturam, id verò ostendit Hipp. non item, quód nullum de quatuor elementis sincerum in corpore sit. Primum enim non hoc dicunt huius sententiæ auctores: illi veró vnum quidpiam præter

quatuor

quatuor illa, quod ex illis concretum sit, statuunt.

HIC Athenæi interpretationẽ, quã ille ad sententiã primã Hip. attulerat, tacitus redarguit. Is enim verba illa Hip. sic interpretabatur, quasi ij eo loco ab Hip. reprehenderẽtur, qui quatuor illa Ignẽ, Aerẽ, Aquã, & Terrã statuerunt elemẽta corporis humani, nisi mixta illa accipiãt: propterea quod si eadẽ pura atq. sincera essent elemẽta, profecto deberẽt talia in homine manifestò inesse apparere: Contra quem Galenus hoc loco agens, id demũ, inquit, est quod hîc ab Hip. demonstratur, Non vnũ sed plura esse, quæ naturam hominis constituunt elemẽta: nõ itẽ, quod putauit Athenæus, nullũ esse de quatuor his in corpore sincerũ. Id enim nemo eorum dixit, qui Ignem, Aerem, Aquam, & Terram statuerunt rerum elementa, neq. Arist., neq.

Stoici, neq. Empedocles: illi vero potiùs vnum quoddam præter quatuor ista, quod ex illis concretum sit, statuunt. Alienum siquidem à ratione esset negare, hæc quatuor esse corporis humani elementa; propterea quod nullum eorum sincerum atq. integrum in nostro corpore appareat. Nam hac ratione certè eadem ista prima corpora mũdi elemẽta esse negare deberem⁹, quoniã nullum eorum est in mũdo, quod sincerum, atq. ab omni aliorum mixtione purum sit.

Nam quidam quatuor qualitates.

INNVIT hoc loco controuersiam illam, quę fuit inter Stoicos & Peripateticos, cuius sæpe meminit Gal. Aristoteles quidẽ certè vbi agit de mixtione, apertè dicit, miscibilia, vt misceãtur, nihil opus habere, vt in particulas, ne ad sensũ quidem minimas comminuantur, nedum, Li. 2. de ortu, & interitu.

ne dum in eas, quæ reuera minimæ, & indiuiduæ sunt: quales esse non posse à Geometris ipsis euidentissimé demonstratur: vnde colligit quatuor prima corpora, & eorum substantias, misceri quidē totas exactè ad vnionē inter se, non tamen secundùm ipsas substantiæ partes, sed solúm secundùm qualitates, ita, vt nullæ sint vnius elemēti partes, quæ non participent qualitates reliquorum elementorū; quæq. vicissim illis qualitates suas non communicent. At Stoici elementa ipsa non solùm secundùm qualitates, verùm etiam secundum substantias tota per tota misceri censuerunt. Ac de duabus quidem his sententiis, superiorem illam Aristotelis tanquam probabiliorē, & à calumniis tutiorē secutus est cùm sæpe alibi, tum verò in libris de substātia facultat. natural. Galenus. Vbi corpora (inquit)

Libr. de subftan. facu. nat.

quæ

quæ apud nos ſunt, ex quatuor ele- ,,
mentorum temperatura cuncta cō ,,
flari certò me ſcire profiteor: quæ ,,
præterea, & per ſe contemperen- ,,
tur tota, non, vt putabat Empedo- ,,
cles exiguis comminuta partibus ,,
miſceantur. Num autē ſe totas per- ,,
uadentibus inuicē corporeis ſub- ,,
ſtantiis, an ſolis qualitatibus, neq. ,,
cognitu neceſſarium arbitror, neq. ,,
pronuntio: cęterū qualitatibus tem- ,,
peraturas, id eſt, mixtiones fieri pro ,,
babilius iudico: itaq. Aſclepiadis ra- ,,
tiones, quibus ille conatur eos, qui ,,
ſubſtantias totas per ſe totas miſce- ,,
ri dicunt, conuellere, nullam habe- ,,
re prorſus contra Ariſtotelem vim
teſtis eſt Galenus.

Gal. li. de ele. ſub ane.

TEXTVS III.

AT vero ex Medicis qui dam, hominem ſanguinem eſſe dicūt, alij bilē, alij pituitā

POSTEA quam aduersus Philosophos eos disputauit, qui aut ignem solum, aut solùm aërem, aut aquam itidem, vel terram solam existimabant esse humani corporis naturam, vel elementum: iam hîc ad Medicos se referens, eos demùm refutat, qui vnum quempiam de humoribus quatuor naturam & elementum humani corporis statuerunt. Itaque quod supra in veris, ac primis humani corporis elementis docuit, idem nunc in secundis, ac sensibilibus docet. Ex quo satis perspicuus apparet primæ illius Hippocratis sententiæ sensus, qui tamen ambiguus videbatur, nec eos ibi ab Hippocrate reprehendi, qui quatuor rerũ elementa statuerunt, sed illos potiùs, qui vnum ex his quatuor solum, atq. vnicũ rerum elementum statuissent.

TEX-

TEXTVS IIII.

IAM & ij eandem omnes faciunt conclusionem: aiunt enim vnum esse, quod cuique appellare libeat: porrò id cùm sit vnum, formam, & facultatem mutare à calore vel frigore coactum, fieriq, dulce, & amarum, & album, & nigrum, & cuiuscunque alterius generis: sed mihi hæc non videntur ita se habere, [Itaque plurimi talia, atque etiam alia his proxima pronuntiant.]

Quemadmodum è Philosophis ij, qui vnum de quatuor corporibus, aut quid aliud statuebant vnicum ac solum rerum elementum, hi, ad suam hypothesin confirmandam vna eademq. ratione, eaq. ab elementorum mutua transmutatione sumpta communiter omnes vtebantur: ita, & ex Medicis ij, qui vnũ de humoribus asserunt humani corporis elementum, vnam eãdemq. rationem cõmunẽ à transmutatione itidem mutua ductam ad suã de vnoquoque humore sentẽtiam singuli confirmandã vsurpabant, quòd scilicet humor ille, quicunque is tãdem sit, in cæteros humores conuertatur. Hanc ergo illorum rationẽ negat efficere id, quod quisque istorum contendebat: videlicet vnumquempiam de quatuor humoribus his, esse humani corporis elementũ: Verùm illud potiùs per eã demon-

strare

ſtrare ait, vnum quempiam humorem antiquiorem his eſſe, ex cuius conuerſione iſti ipſi humores orian tur: Qui humor vtiq. ſolus ſit huma ni corporis elementum. Hæc itaq. illorum ſententia, præterquã quod, per ſe ipſa falſa eſt, tantùm abeſt, vt ratione ea, qua illi nitebantur, confirmetur, vt eâdem potiùs euertatur; ſiquidem per eam, illud vnum efficitur, vnam quandam naturam, quatuor humoribus ſubiectam eſſe, quæ cæterorum humorum, modò hanc tum illam viciſſim formã aſſumat.

Cuiuſmodi in medica ſpeculatione.

HANC de vno communi humore ſentenriã cæteris quatuor humoribus antiquiori dicit Gal. non poſſe in Medicina conſtare per inde, vt Meliſſi ſententiam, in Philo ſophia naturali. Quem quidem locum, ita interpretor, quaſi velit

Galenus nullum potuisse in Medicina dogma constitui tale, quale quod à Melisso in naturali Philosophia constitutum fuit: Propterea quòd non possit inueniri vlla natura à quatuor his humoribus diuersa, quæ vna eademq. manens, humoribus singulis, & eorum transmutationibus subiiciatur, perinde vt materia prima primis quatuor corporibus, eorundemq. mutationibus subesse dicta est, immutabilis alioqui ipsa manens, & incorrupta, quã vnã Melissus rerum omnium principium, & elementũ asseruisse dictus est. Huic ergo illius sententiæ nullam in Medicina hæresim, quæ illi respondeat, extitisse dicit. Licet verò etiam aliter locum hunc Galeni interpretari, quasi voluerit is non posse tale dogma in Medicina constare, perinde, vt neque in Philosophia naturali Me-

lissi sensentiam stare posse ostensum fuit.

Quatenus ergo dicunt istud vnum calo- ris & frigoris vi mutari, euadereq. dulce, amarum, album, & nigrum nullum isti ex quatuor illis dicere videntur.

SICVT quatuor prima rerum elementa Hippoc. consueuit à qualitatibus primis nominare: ita hîc, quatuor humores, qui secunda sunt hominis elementa, à qualitatibus secundis cognominauit, sanguinem quidem, & bilem à saporibus, propterea quod sanguinis, vt & bilis differentiæ quamuis colore differant, vno tamen omnes sapore conueniunt, alteræ quidem dulcedine, alteræ autem amarore, At pituitam humoremque melancholicum idcirco à calore nominauit, quòd quamuis vtriusuis differentiæ sapore differant inter se, colore tamen omnes conueniunt.

Pituita siquidem omnis, siue salsa, siue acida, siue insipida, siue dulcis sit, albo perpetuo colore est: itidem, & melãcholia tam acida, qualis quę ex vstione ortum habuit, quàm acerba, qualis est humor melancholicus naturalis, nigro perpetuò colore apparet.

Iam per id quod ad finem orationis adiectum est καὶ παντοῖον, id est, qualecunq. aliud, ichores eos indicat, qui in morbis grauibus procreantur.

Ichoris nomen, licet variis modis vsurpetur, varièq. ab interpretibus exponatur, dum hi quidem saniem, illi virtus, alij serum, nonnulli cruorem interpretantur, ferè tamē vbique tenuem quandam, ac serosam significat humoris superfluitatem, siue decolor ea demum sit, vt vrina, siue æruginosa, siue fusca, glastèaq. aut cęrulea, aut porracea, aut rubens deniq. appareat.

TEXTVS V.

Mea verò ſententia eſt, ſi vnum ſit homo, nullo vnquã dolore afficiatur: neq. enim eſſet à quo doleret, vbi vnum tantum foret.

Poſteaquam Hippoc. eorum Philoſophorum, qui vnum de quatuor primis corporibus rerum elementũ ſtatuerunt, rationem refutauit, oſtẽditq. eam ne probabilem quidem eſſe, nedum certam apodicticamq. iam ipſam illorũ theſim in quæſtionẽ vocat, eãq. falſam eſſe hoc argumento, vt validiſſimo, ita & breuiſſimo demonſtrat, quòd, ſi homo vnũ eſſet, non doleret: quaſi diceret, ſi vnũ ſpecie eſſet hominis elmentũ, nõ doleret: quandoquidẽ ne pateretur quidem. Cùm enim nihil à ſe ipſo

patiatur, sed ab altero, profectò si vnum est rerum omnium elementum, atque vna natura, nullum corpus erit patibile, ac proinde neque doloris particeps: Atque hoc quidem argumento, non solùm Thaletis, Anaximenis, Heracliti, Melissi, præterea, & Democriti, Epicuri, Leucippi, Asclepiadisque sententia euertitur rerum omnium elementum vnum specie statuentium; verum etiam eorum opinio confutatur, qui plura quidem, sed impatibilia elementa posuerunt, siue ea demum sensus posuerint expertia, vt Empedocles, siue, vt Anaxagoras, partim sensu prædita, partim eodem carentia. Quicunque ergo elementa impatibilia statuerunt, quoquomodo illa demũ statuissent, hoc vno argumento conuincuntur, quòd neque homo, nec cæterorum vllum pateretur,

retur, aut doleret. His ergo verbis licet breuissimis ambo illa osten-dit Hippocrates & quòd plura vno sunt prima rerum elementa, & quòd eadē sũt patibilia, alterabiliaq. Lib. 1. de elem. c. vlt.

TEXTVS VI.

Quod si etiam doleret, necessario etiam vnum medicamentum esset.

ALTERA ratio est, qua contendit non esse vnum specie hominis elementum, ratio autem hęc ea dē figura syllogistica cōtexitur, qua superior: assumpto enim opposito consequentis, concludit oppositũ antecedentis. Licet ergo, demus ambo illa posse cohęrere, vt & vnũ sit homo, & doleat: illud tamen incommodum necessario consequetur, vt si homo simul, & vnum sit, & doleot, vna quoque medendi ratio

futura

futura sit: atqui medendi ratio, non est vna: ergo neq. illud fatendũ erit, hominem simul, & vnũ esse, & dolere, Quod autem inde necessariò illud consequatur fore, vt vna medẽdi ratio sit, vel ex eo constat, quod vna futura sit morbi species, nō plures: vnicuiq. autem speciei morbi, vnam tantum curandi rationem deberi, pręterquam quòd euidens per se ipsum est, testis etiam est Gal. libro 2. methodi Medendi. Quòd si quis obiiciat id, quod à quibusdam Neotericis obiectum video, nec dũ tamen ab illis satis explicatum, fieri posse, vt plura vno existant genera morborum, etiã si vnũ tantũ specie statuamus rerum elementum: veluti iuxta Asclepiadis sententiam, qui quãuis vnũ specie posuerit elementũ, duo tamen agnouit morborũ genera, alterũ a laxitate meatuum, alterũ ab astrictione; huic equidem ita respon-

respondendũ censeo, agere Hippocratem hîc de morbis his, qui passione fiunt, non item de his, qui ex cõpositionis vitio oriuntur. Cùm ergo passio multiplex esse non possit, si homo vnũ sit, illud iam necessariò efficitur, vt neq. morbi species, neq. curãdi rationes plures vna esse possint. Quòd autem passio multiplex esse non possit, si homo vnum sit, ex eo constat, quod si vnũ hominis, vt & cæterarũ rerũ elementum, vnaq. proinde omniũ natura sit, & vnũ itidẽ futura sint omnia: ita fiet, vt quicquid patitur à se ipso, aut ab eo, quod idem sibi ipsi sit, omnino patiatur, non itẽ ab alio diuerso. Accedit huc, quod si vna sit rerum omniũ natura, & vnum quoq. ab eadẽ natura lapsum, ac proinde, & vnũ vicissim ad naturam reditũ fore fatendum est: ex quo efficitur vnicam futuram

turam esse sanationem, quod si sit, nihil iam erit Medicina opus, itaq. tota medendi ars tanquam ociosa, & inutilis explodenda venit. Hæc ergo absurda cùm sint, illud iam ratum solidumque manet hominis, vt & rerum cæterarũ elementum non esse specie vnũ. Hoc idem confirmauit Arist. altera illa ratione à tangendi instrumẽto ducta: Homo (ait) vt & animal quodcunque & tactu, & tangendi instrumento eget necessariò: at tangendi instrumentum non potest non quatuor qualitatum tactilium temperatura constare: alioqui enim non posset de illis omnibus certò iudicare: quare efficitur, animalium omnium corpus quatuor qualitatibus tactilibus à natura participare, ac proinde ex pluribus elementis esse constitutum.

Lib. 2. de Ani.

TEX;

TEXTVS VII.

At verò multa habentur, quia multa in corpore insunt, quę eùm præter naturã à se mutuò calefiunt, aut refrigerãtur, aut siccescũt, aut humescũt, morbos pariunt, Ex quo multæ sunt morborum formæ, & multæ quoque eorum curationes.

CVM proxima sententia Hippocrates hominem non esse vnum, hoc est non ex vnico constare elemento duabus rationibus breuissimis demonstrasset; & quia, si vnum esset dolere non posset: & quia, vt posset, tamẽ nõ essent curãdi rationes plures, sed vna, ac proinde,

& me-

& medicamenti genus itidem vnũ. Iam hîc Hipp. contrariũ consequentis docet, vt contrariũ probet antecedentis. Demonstrat ergo plura, ac diuersa esse medicamenta, hoc est diuersas eorum species, ac facultates esse: huius autem id fidẽ facere (ait) quòd plures in corpore apparent affectionũ præter naturã morborũq. differentiæ: quæ, vt sunt diuersæ inter se, atq. adeò etiam interdum contrariæ, ita & contrariis medicamentorum generibus ac facultatibus gaudent. Illud siquidem experientia nobis exploratum est, eũ qui ex nimio calore doleat, refrigerantibus iuuari, contrà verò calefacientibus sanari eum, qui ex frigore: itidem, & qui ex nimia humiditate dolet (veluti cùm quis nimio potu se impleuit) hunc siccantibus vacuantibusq. sanari, humectantibus cõtra iuuari illos, qui nimia siccitate

sunt

ſunt confecti: veluti cùm quis ſiti cruciatur. Non aliter, & in affectionibus complicatis euidenter apparet ſuum cuiq. affectioni medicamentum deberi, ſuamq. itidẽ propriam, & accõmodatã curationem. Cùm ergo quotidiana experientia euidenter oſtendat plures, diuerſaſq. eſſe affectionũ differẽtias, eaſq. diuerſis, ac propriis medicamentorum facultatibus curari: & illud profectò certum, exploratumq. erit, quod hoc loco Hippo. demonſtrare inſtituit, plura vno, diuerſaq. eſſe medicamentorum genera, & quidem totidem, quot ſunt morborum, affectionumve præter naturam differentiæ illis ex aduerſo reſpondentes: de quibus quidem affectionibus Hippo. quatuor tãtùm memorat hoc loco calorem, frigus, humiditatem, & ſiccitatem: propterea quòd hæ ſolæ quatuor ſunt primæ, ac ſimplices qualitates, à quibus ipſa

corpora verè,& alterantur,& patiũtur, Etenim, vt Gal. ait, corpora mutuò adhærentia in se inuicem transmutari naturâ apta sunt, propterea quòd, vel calefiunt, vel frigefiunt, vel humectãtur, vel siccantur. Caussa autẽ cur corpora nõ vno afficiãtur modo, illa verò quatuor his affectionibus, morborumq. generibus sint obnoxia, ea demum affertur ab Hippo. quòd multa in corpore insunt, quæ præter naturam à se mutuò calefiunt, aut refrigerãtur, aut siccescunt, aut humectantur, id est, quòd plura vno sint in corpore elementa specie inuicem distincta: quæ si quando à se mutuò plus satis calefiant, calidos morbos parient, frigidos contrà, si refrigerẽtur Calefient autem plus satis, cùm de quatuor elementis, id quod calidum est, præcelluerit cæteris. Quod ipsum tum de primis communibus, ac veris elementis calido, frigi-

do,

do,humido, & ſicco interpretari licet, veluti in mera intẽperie partium: tum de quatuor humoribus, qui elementa quidem hominis etiam ſunt, verùm ſecunda, peculiaria, ac ſenſibilia. Etenim dũ hi mediocriter æqua biliterq. fuerint inter ſe contemperati, ſalubriter deget animal: ſi verò vnus ex his cæteros exuperauerit, certê pro illius humoris natura varia, modò hæc, tum illa morbi ſpecies ſuborietur. Veluti exuperante aliqua in parte ſanguine, inflãmatio (quæ calida, humidaq. cum materiæ affluxu affectio eſt) protinus exiſtet: bile autem redundante Eryſipelas orietur, quæ calida, ſiccaq. intemperies eſt cum materia copulata. Vides quanto artificio Philoſophorũ, ac medicorũ primus Hip. ex his, quæ euidenter apparent in noſtris corporibus affectiones, ex quatuorq. primis, ac ſimplicisſimis

earum differētiis colligat non solùm plura vno esse elementa in nobis, verùm etiam quatuor numero illa esse, quæ ipsa à qualitatibus primis calidum, frigidum, humidum, & siccum nominauit. In quam sententiam Gal. lib. 1. de ele. Hippo. inquit breuitate vtens veteribus vsitata postquam dixerat, Si vnum sit homo non dolebit, postmodum (sententia nimirum ista) quatuor elementa commemorauit à quatuor vtiq. primis qualitatibus, calidum, frigidum, humidū, & siccū illa nominans, propterea quod corpora omnia cum sese contingunt, nō aliter se mutuò alterant, alteranturq. vicissim, quàm quod vim habent se se mutuò calefaciendi, refrigerandi, &c. Quidquid enim patitur, idcirco patitur, quia vel calefit, vel refrigeratur, &c. Nulla si quidem aliarum qualitatum præter has quatuor potest admota sibi cor-
pora

pora penitus permutare. Ex his ergo primis quatuor qualitatibus satis perspicuũ est non solùm id, quod fuerat ad inueniendum propositum, nimirum plura vno esse hominis elementa, sed & eorum numerus quotus sit, & eorundem præterea natura qualis: ex quo etiam illud ab Hippo. apparet compertum, quæ tandē corpora sint rerum omnium elementa statuenda. Enimvero cùm quatuor istæ, de quibus agimus, qualitates solæ alteratrices, effectricesq. rerũ omnium sint, solæ vtiq. illę etiam erunt elementorum principia statuenda, ac proinde sola ea corpora erunt prima, cōmuniaq. ac vera rerum omniũ elementa, in quibus istæ quatuor primæ qualitates primò inerunt atq. sincerè: Talia autē sunt ignis, aer, aqua, & terra. Ex quo efficitur, hæc sola quatuor corpora statuenda esse vera ac prima rerum omnium elementa.

Hæc sunt calidum, frigidum, &c.

QVATVOR prima rerum elementa Hippo. à qualitatibus istis nũcupauit, propterea quòd ab eisdem his, tanquam à principiis id habẽt, vt sint elementa, id est, vt idonea sint, quæ inter sese mutuò tota per tota alterari miscerique possint, & nouam tandem substantiam constituere. Quod ipsum Gal. lib. 1. de elementis significauit, cùm dixit Hippocratem à qualitatibus elementa nominasse, quod per eas facta fuerint elementa.

Cap. vlt.

Nam quis est qui dolorem non sentiat?

DE doloris causa continente vnica ne, an duplex sit: & vtrũ alteratio dolorem primò, & per se, an per mediã continui solutionem pariat infra

opor

opportuniùs disquiremus. Hîc illud tanquàm certum, exploratumq. sumi tur à Gal. (quod & lib. de inæquali intemperie confirmauit) à quacunq. ex his quatuor alterationum differentiis dolorem excitari. Quan quàm idem Gal. 12. metho. à siccitate humiditateq. dolorem inferri posse negat. At lib. 2. de compo. medica. sec. lo. tanquã accuratiùs de his disserens, à calore quidẽ, & frigore, si in æqualiter præsertim afficiant, vehementissimos dolores excitari ait, à siccitate verò moderatos, ab humiditate autem nullum per se, siue propter solam intemperiem dolorem ex citari. Quòd si quando caput, vllamve partem aliam contigerit per affectiones humidas dolêre, id verò illi non tam vt similari parti à sola videlicet intemperie humida, quàm vt dissimilari, siue orga-

cap. 4.

cap. 7.

cap. 1.

nicę ab humiditatum copia distentę, vel oneratę contingere. Quin etiam si quando per siccitatem vehementissimi dolores inuaserint, non tam ob meram intẽperiem, quàm propter contentionem illam violentam, quę siccitatem insequitur inuadere illos censendum est. Tensionis siquidem, vt & disruptionis duplex Gal. teste causa est, altera quidem à distendente materiæ copia, altera verò à siccitate partem contrahente.

Lib. 12. metho. cap. 7.

Iam enim omnia medicamenta calefaciendo, aut refrigerãdo, aut humectando, aut siccãdo agere ostẽsũ est, quod hę qualitates primæ, et actiuæ corporũq. alteratrices sint: vt declarauimus in lib. de elemẽtis secundũ Hip.

Nulla

Nulla alia præter has quatuor qualitates poteſt corpus ſibi proximè ad motum penitus totum per totum alterare. Neq. enim color albus villi corpori ad motus albedine illud afficit per ſe, ita vt ipſum album reddat: neq. ſapor dulcis dulcedine, aut odor fætidus fętore, niſi forte per halituoſam quampiam ſubſtantiam eidem intromiſſam. Quod ſi obiicias colorem alterare per ſe ac vi ſua oculos, & ſonum aures, cæterarumq. qualitatum vnamquamq ſuum proprium ſenſum afficere, reſpondemus ſentiendi inſtrumenta ſingula præter tactum à ſuis obiectis per ſpeciem ſolam alterari, non item tota eorum ſubſtantia per qualitatem penitus immutatâ. Neq. enim oculus à colore aliquo conſpecto albeſcit, neq. lingua ab amaro ſucco deguſtato amara in poſterũ euadit: at manum videmus cõtacta re quapiam ca

lida ita calescere, vt tota eius substãtia in posterũ calida reddatur, vel ea ipsa re, quam attigerat, amota. Neq. enim cutis calorẽ posset tactu dignoscere, nisi etiã caloris simul particeps fieret. Cúm igitur nullę cæterarũ qualitatũ alterare quidpiam possint, nisi sola illa instrumenta sensuum, quorũ sunt obiecta, idq. per speciem tantùm, nõ etiam totâ eorum substantiâ penitus immutandâ: istæ autẽ quatuor, de quibus agimus, qualitates corpus quodcunq. sibi ad motum sic afficiant, vt totam eius substantiam penitus immutent: perspicuum profecto est has solas quatuor qualitates, & actiuas, & primas, & rerum omnium alteratrices meritò hîc à Gal. nuncupari, ac proinde tum elementorum, tum reliquorum corporum effectrices haberi. Scitè ergo Hipp. non hominis modò, sed etiam cæterarum rerum omnium naturam ex calido, fri

gido,

gido,humido,& ſicco, tanquã ex veris,ac primis elementis conſtare dixit: quippe quæ eatenus ipſa in ſe mutuò agunt patiũturq. viciſsim,quatenus talia ſunt.Neque enim ipſa elemẽtorum actio, vt neque corporum reliquorum generatio,atq. corruptió per elementorum concretionem,ſecretionẽve fit,vt Epicurus, & Democritus,necnon & Anaxagoras,Empedocleſq.opinati ſunt,ſed per eam,quę eſt totius ſubſtantiæ,alterationem,vt Ariſt.Theophraſtus,Chryſippus,atq. ante hos omnes primus decreuit Hippocrat. qui elementa patibilia,tranſmutabiliaque ſtatuit:ac proinde vniuerſam rerum naturam ,quæ ex certa illorum temperatura conflatur, & vnitam eſſe & alterabilem:non item impatibilem, vacuitatibusq. quibuſdam,vt illi opinabãtur, interceptam.

TEX. VIII.

Cæterum mea quidem sentẽtiâ, qui hominem sanguinem solum, & nullam aliam rem esse censet, is deberet demonstrare eum nõ mutare formam, nec omni modum fieri: sed vel quoddam tempus anni, vel ętatis ipsius hominis ostendere, quo sanguis solus appareat in homine inesse. Verisimile namq. est aliquod certè tempus anni fore, quo id vnum in eo inesse appareat. Hęc à me dicũtur etiã in eũ qui

qui pituitã esse hominem, & qui bilem dicit.

CVM aduersus eos, qui hominẽ vnum esse, idest vnico elemento constare censent, disputare instituisset Hippo. illudq. hactenus demonstrasset, omnium rerum prima, ac communia elementa esse illa quatuor calidum, frigidum, humidum, & siccũ: iam ad alterum elementorum genus se refert, quod neq. primũ, neq. commune rerum omniũ est: sed propriũ animalium sanguineorũ. Quòd quidem igitur ex sanguine vniuersæ animalium sanguineorum partes genitę sint, omnes consentiunt. Cæterum cùm sanguis hic, & pituitę & bilis vtriusq. sit particeps, hinc orta fuit inter veteres medicos dissensio, dum alij quidem ex solo sanguine nos genitos esse dicerent, alij verò ex quatuor humoribus. In quo quidem

Gal. lib. 2. de ele. cap. 1.

dem nihil licet certò, perinde vt in altera illa de primis cõmunibusq. elementis quæstione antè proposita definire: propterea quòd vtraq. opinio videtur probabilis. Cæterũ quòd ex quatuor humoribus simul, non item ex vno humore solùm corpora nostra constent, id verò multò probabilius tũ Hipp. tum Gal. visum fuit. Ac Hipp. quidem hoc loco istud hac ratione cõfirmat, quòd si vnus ex his humoribus, solus, verbi gratia, sanguis esset hominis elementum, oporteret profectò sanguinem vnam eandemq. formã semper nobis saltem benè valentibus retinere, non etiã cõmutatâ forma varium subinde & omnimodum fieri. Ratio huius consequentiæ eo nititur, quòd si solum sanguinem fateamur humani corporis elementũ esse: & illud quoq. fatendum necessario sit, solum eum esse naturæ nostræ

fami-

familiarem, reliquos verò tum à natura alienos, tum excremētitios: quod si ita sit, profectò in homine optimè & secundùm naturam maximè affecto solus sanguis citra humores reliquos inesset: ita fieret, vt sanguis in homine secundùm naturam se habente nunquam mutaret formam: ille verò sui semper similis apparêret: atqui videmus in homine quanuis optimè affecto sanguinem tum pro anni temporibus, tum pro ætatibus varium, omnimodumque apparere, hyeme quidem pituitosiorem, vt & in ætate puerili, atque senili, æstate verò vt & in iuuentute biliosiorem, autumno demum & ætate declinante magis melancholicum: perspicuum ergo est non solum sanguinem, verumetiam tres humores reliquos nobis, naturæque nostræ esse familiares, ac proinde eos vnâ cum sanguine statuen- Lib. 2 de diff. febr. c. 1

tuen-

tuendos esse humani corporis elementa.

Sed vel quoddam anni tempus, vel ætatis.

Altera hæc ratio ab Hippo. quasi auctario additur, quòd vt demus vtrũq. horum cohærere simul posse, nimirum & sanguinem vnum, solũq. hominis elementũ esse, & eundẽ interim posse nobis etiam bene valentibus varias subinde, pro variis humoribus admistis, formas assumere: at illud certè cõsentaneum rationi foret, vt aliquod saltem esset anni tempus, vel aliqua ætas, per quam vnus in homine sanguis inesse appareret, ita vt per eam homo, vnum cùm sit, appareat id esse quod re vera est, atqui nullum anni tempus est, nulla ætas, in qua nõ omnes quatuor humores simul appareant in corpore inesse, vt infra docebit Hippo. non est ergo

ſanguis, vt neq; vllus alius humor ex reliquis ſolus ſtatuendus humani corporis elementum. His ergo rationibus adductus Hippo. verius illud eſſe arbitratus eſt omnes quatuor humores ſimul, non item vnum ſanguinem ſolum eſſe generationis noſtræ materiam. Quod ipſum etiam à Gal. lib. 2. de elementis eo argumento confirmatur, quòd ſicut diuerſæ admodum interſe ſunt noſtri corporis partes ſimilares, hæ quidem humidę, ac molles, illæ ſiccę durę q. alię frigidæ, nonnullæ contra calidæ: ita quoque conſentaneum rationi ſit materię eius, ex qua omnes iſtę partes gignuntur, ſubſtantiã non vnam homogeneamq. eſſe, ſed diſparis naturę partes obtinêre. Itaq. maternum ſanguinem, ex quo infans in vtero fomatur, non minùs heterogeneum eſſe, quàm lac id, ex quo idem iſte in lucem iam editus infans extra vte-

rum nutritur, cuius quidem lactis partes, alias butyrosas cernimus, alias serosas, alias caseosas. Non aliter quoq. in sanguine materno quasdam partes frigidas, humidasq. (quas pituitam appellamus) contineri, alias calidas, & siccas (quas bilem dicimus) alias frigidas, siccas, atq; terrestres (quas humorem melancholicum nũcupamus) alias demum temperatè calidas, & humidas, quas vtiq. prçcipuè sanguinem nominamus.

TEX. IX.

Ego verò quæcunq. dixero hominẽ esse, ea & secũdùm legem, & secundùm naturã esse perpetuò tam in iuuenili ætate, quàm senili, adhæc tempore tam frigido, quam calido, per

eque

ęque in illo inesse demō-
strabo. Atq. signa ad fe-
ram, & necessitates (id est
causas necessarias) indica-
bo, propter quas vnū quod
q. istorum excrescit, aut im
minuitur, in corpore.

QVONIAM superiori sen-
tentia Hippo. iis qui vnum humorē,
verbi gratia, sanguinem solum ho-
minis elementum statuerunt, illud
obiecerat, quòd ostendere non pos-
sent id, quod alioqui ostendere de-
buissent, vnum videlicet sanguinem
sub sua forma sincera, atq. à reli-
quis humoribus secreta aliquo sal-
tem tempore in homine contineri:
propterea hoc loco ostensurum se
recipit elementa ea, quę ipse con-
stituet, quouis tempore in corpore

 conti-

cõtineri: nec vllum anni tempus, aut ętatem esse, per quam non ipsa hęc in homine reperiantur. Ea porrò du pliciter se nobis probaturum dicit, & lege scilicet, & natura, id est, tum ex communi hominum opinione, existimatione, atq. consensu, tum ex ipsa rei veritate. Hac eadem docẽdi, loquendiq. formula vsus Aristoteles vt ostenderet materiam à priuatione differre, argumentum tum à natura sumpsit, tũ à cõmuni hominum visu, & consuetudine loquendi omnibus visitata. Cęterũm quia pollicitus modò fuerat Hippo. se elementa ea, quæ perpetuò in homine insunt, positurum, ne quis inde suspicaretur, se illa propterea impatibilia, atq. ab omni transmutatione, corruptioneve libera (vt Empedo. fecit) constituere: idcirco subiunxit elementa ista sua eiusmodi quidem esse, vt subinde in homine excrescãt, di minuan-

m inuantur q. non tamen ita, vt vnũ ex illis solum supereſſe viuo homine poſsit reliquis abolitis. Id nãq. infrà, cùm de quatuor humoribus diſſeret, docebit fieri nullo modo poſſe.

TEXTVS X.

Primum itaq. neceſſarium eſt generationē eius non proceſiſſe ab vno. Quonã enim pacto quod vnum eſt, gignere aliud poterit, niſi cum aliquo miſceatur?

PERSEQVITVR diſputationem aduerſus eos, qui vnum rerum omnium elementum aſſerebant: eoſq. refutat ratione ducta ab euidenti rerum obſeruatione: quod ſcilicet generationem quotidie qui-

dem fieri videamus: nunquam tamen eam ab vno ſolo principio factam obſeruemus: niſi aliud illi præterea acceſſerit externum tãquã ſubſidium; quod temperamenti ſymmetria cum eo conueniat, atq; ad rei generationẽ aptè cõſpiret. At enim, ſi vnum ſpecie demus eſſe rerum elementum, omnis tolletur de medio generatio: aut certè idem eodem tẽpore ſimul & erit, & nõ erit. Si quid enim aliquando gignatur, id quidẽ, modò eſſe fatendũ eſt, antè verò quã gigneretur, nõ fuiſſe. Neq. enim Thales aut Meliſſus erant, antequã orti fuiſſent, aut nunc, poſtea quàm interierunt, ſunt. At fuiſse aliquando eos conſtat: quare ſicut negari non poteſt, vnumquemq. noſtrûm nunc eſse, quem tamen aliquot ante annis non fuiſse certum eſt: ita neq. illud negari poterit vnumquẽq. noſtrûm aliquando fuiſse ortum. Eum enim demum

demum ortū ac generatum dicimus, qui, cū ante nō esset, nūc iā est. Quod si generatio est eius, quod ante non erat, necesse profectò est, id ex aliqua materia subiecta generari. Hanc autem perspicuô videmus non posse solam per se, ac vi sua quidquam procreare, sed causæ efficientis vim requirere, à qua mutetur, & in aliam naturam trāsformetur. Quo circa verê hîc ab Hippo dictum est generationem ab vno existere non posse, neq. quod vnnm est, quidquam gignere, nisi id cum altero misceatur.

Plantarum semina, &c.

Quoniā posset aliquis obiicere, plantas ex solo semine generari, ac proinde ex vno quandoq. generationem posse fieri: idcirco tanquàm prolepsi vtens Gal. plantarum, inquit, semina, vt aliquid producere possint, & externum humorem, & calorem vltrò requirere moderatum. Quod eorur

ſus confirmat argumento, quòd ſi ſolum ſemen ſatis eſſet ad rerum generationem perficiendam, ita vt nullius alterius ope indigeret, nihil obſtaret quominus ſemen quodcũq. illico germinaret. Atqui videmus pleraq. ſemina, germináue nõ modò mẽſes, ſed etiam annos aliquot interdũ ſupprimi, atq. ad germinandum cunctari: perſpicuum ergo eſt ea ad producendum ſola non ſufficere, ſed externum ſubſidium ab altero requirere, quod non ſolùm contingendo, verùm etiam vim ſuam ei, quòd cõtingit, omni ex parte penitus impertiẽdo opem ferat. Cæterùm quod in arborũ, herbarum, cæterarumq. plãtarum vniuerſo genere euidenter obſeruamus, ipſum videlicet ſemen nõ antè geminare, quàm totum penitus fuerit immutatum, id verò multò euidentius in animalibus obſeruare licet. Quorũ vtiq. nullũ, neq. ex mare, neq.

ex

ex fœmina gigni citra mixtionem poteſt, ideſt citra maris cum fœmina congreſſum, ac niſi ſemen maſculum cum ſanguine, & ſemine fœmineo miſceatur. Quòd ſi obiicias piſces, aueſq. quàmplurimas eſſe, quæ abſq. maris congreſſu oua pariant: reſpondemus ſubuentanea illa eſſe, atq. ad fœtum procreandũ minùs idonea. Cùm ergo fœtus, vt procreetur, fœcundo ſemine, ex quo primum formationis principium ducat, opus habeat, & præterea ſatis multo, quo nutriatur, atq. augeſcat, ſanguine: neuter verò parẽtum ſolus poſsit horum vtrũq. ſuppeditare; propterea quod fœmina frigidior, humidiorq. ſit, quàm vt ſemen ſatis fœcũdum poſſit conficere, mas contrà calidior, ſicciórque, quàm vt iuſtam copiam ſanguinei excrementi poſsit ſuggerere: eo fit, vt neuter abſq. altero poſsit generare. Itaq. quamuis animalia ea

omnia quæ ficciori temperatura sunt veluti, aues, piscesq. nō pauci oua gignere sine cōgressu maris soleāt: tamē iis ad perfectionem (vt ait Gal.) idest ad fœcunditatem aliquid semper deerit, donec masculi caloris vigor accesserit. Et fieri quidem potest, vt talem animalis temperaturam animo cogitemus, quæ absq. alterius cōgressu perfectam sobolē posit gignere: difficilimum tamen profectò fuerit, ac fortasse nullo modo fieri potest, vt animal vllum sit, quod fœtum integrum sine maris coitu possit concipere. Quando quidem multo tempore huiusmodi fœtum ali oportet: id verò fieri nequit, nisi multus humor excrementitius fœminę super sit: at fœmina excrementis haud quaquam abūdabit, nisi multò frigidior, humidiorq. temperaturâ sit. Verùm si talis sit, neq. copiosum satis semen, neq. lentum, crassum, calidum, & vt

vno

vno verbo dicam, fœcundũ procreabit.

TEXTVS XI.

Deinde nisi quæ miscentur, eiusdem generis sint, eandemq. habeant facultatem, ea nec generabũt, nec, quæ eadem nobis sint, efficient.

ALTERA est hęc ratio, per quã ex his, quæ in animalium generatione euidenter apparent, ostendit Hippo. non vnum esse generationis nostræ elementum, atq. primordium. Ratio autem est eiusmodi: Nihil, ne ex duobus quidem, quanuis misceantur inter se, gigni potest, nisi ea homophyla, idest, naturę familiaritate coniuncta sint, ergo multò minùs poterit quidquam ex vno generari. Id verò Gal. in eorum animalium quę Hetero-

roge-

rogenea sunt, generatione manifestò apparere dicit, veluti in equis, & asinis. Nã quod ex horũ coitu animal procreatur, tanquam ex ambobus apparet mixtum: vnde mulus Himionos à Græcis fuit appellatus. Verisimile nã que est animalia hęc, licet heterogenea sint, idcirco tamen fœtum procreare, quòd aliquã inter se obtineãt communionem, cuius participatione fiat, vt soboles vtrumq. parentem ex dimidio referat. Quorum autem naturæ magno interuallo distant inter se, ea quantuncumq. misceantur, nunquam quidquam generabunt. Quod autem ad finem ab Hippo. adscriptũ fuit. [Neq. ea quę nobis eadem sunt, efficiantur] id verò sic interpretatur in cõmentario Gal. Si, quę miscẽtur, specie non cõueniant, naturę autẽ inter se aliquam cõmunionẽ habeant, ea, licet procreent, tamen quæ eadem nobis sint, procreare non poterunt:

quasi

quasi dicat, ex eorum congressu generari nō posse animal, quod vlli ex progenitoribus sit assimile. Potuit etiā aliter, vt suspicatur Gal. scripta fuisse ab Hippo. clausula illa, Neq. ea, quæ eadem sint nobis, efficiantur.

TEXTVS XII.

Et rursus nisi calidum frigido, & siccum humido mediocriter, æquabiliterque respondeant interse, sed alterum altero longè præcellat, validius vtiq. imbecilliori, nulla poterit fieri generatio.

Tertia hæc ratio est ex his, quæ in generatione apparent, ducta. Cùm enim paulò ante dixisset Hippo. ne ex duobus quidem quidquam generari

rari, nisi ea, quæ miscentur congeneris naturæ sint, communemq. habeãt aliquam substantiam, per quam suas sibi vires vltrò citrôq. communicare aptè posſint: iam hîc docet ne ex eorum quidẽ, quę eiusdem generis sunt, coitu quidquam generari, nisi mutuò intercedat temperamenti eius, quod ex coeuntibus consurgit symmetria, siue, vt intrepretatur alibi Galenus, elementorum commoderatio, & certa quædam virium æquabilitas. Quòd autem certa calidi cum frigido, itemq. humidi cum sicco symmetria necessariò ad generationem requiratur, docet ex eodem Hippo. qui in Apho. sic scribit. Quæcumq. frigidos, & spissos vteros habẽt non cõcipiunt: & quæcunq. præhumidos habẽt vteros, non concipiunt: nam extinguitur in illis genitura: & quæcũq. sicciores, feruidioresq. nam alimenti indigentia tabescit genitura. Quæcumq.

Lib. 1. de ele. ad finem.

Aph. 62 lib. 5.

cumq. verò ex vtrisq mediocrem habēt temperaturam, hę fœcūdę sunt. At quod de vteri temperamentis hîc ab Hippocrate dicitur, idem quoq. de seminis virilis temperamento dictum puta: quippe quod modò calidius est, tum frigidius, interdum siccius, nonnunquam verò contra humidius liquidiusq. Est autem sicciori vtero familiare, atq. ad procreandā sobolem accommodatum semen id, quod humidius est, humidiori rursus, quod siccius: itidē & calidiori, quod frigidius, & frigidiori contrà, quod calidius. Nisi enim certa quædā proportio inter calorem, & frigus, humiditatēq. & siccitatē sit, nulla fiet mixti generatio. In eandem sententiā Arist. simplicem, ac naturalem ortum mutationem esse dixit ab his facultatibus, cûm proportionem habuerint, ex subiecta cuiq. materia propria, & accommodata: ea autem sunt faculta- Lib. 4. meteo.
tes

res patibiles iam dictæ: at calor, & frigus materiam vincēdo generant. Idē quoq. lib. 1. de anima, & lib. 2. de ortu, & interitu, ex elementis nō quoquo modo, sed ratione, ac proportione quadam contemperatis singulas res generari tradit. Hæc autē proportio vnius elementi ad alterum, qualis in cuiusq. rei generatione esse debeat, à nemine accuratè definiri potest. Etenim quotuplex esse debeat ad carnis, vel ossis generationem calidi, aut frigidi ad humidum, siccumq. proportio, id verò soli Deo naturæq. exploratum est.

Plato etiam meminit, non mediocrem artem esse dicēs, qua viros, & fœminas temperamento inter se conuenientes coniungere scias.

Quanti intersit hæc temperamenti ma-

mariũ cum fœminarũ temperamẽto proportio Plato in Thæreteto, & Gal. in eo lib. quem edidit de liberorum procreandorũ ratione, docuerunt. Quod & ipsa testatur experiẽtia. Cuius rei vel illud vnum Liuiæ Augustiq. exemplum fidem facere potest, de quo Plinius lib. 7. cap. 13.

TEX. XIII.

Proinde quî verisimile est aliquid ab vno generari, cùm ne ex pluribus quidem generetur, nisi mutuo temperamento bene se habeãt inter se?

CONCLVDIT quę hactenus aduersus eos disputauit, qui hominem vnum quid esse asseruerunt. Nã cùm ostẽsum illud sit, ne ex pluribus quidem quãuis interse mistis oriri

quidquam posse, nisi mutuo secum temperamento conueniant, & illud quoq. efficitur necessariò, nihil ex vno generari posse: ac proinde homi nem non esse vnum, idest, non esse ex vnico elemento constitutum.

Vocem verò, quam hîc vsurpat temperamenti, quod Crasеos appellat nomine, &c.

Crasis vox, tum mixtionem elemẽtorum significat, tum qualitatem illam compositam, & ex pluribus qualitatibus temperatam, quæ ex ista ipsa mixtione tandẽ in ipso mixto corpore relinquitur. Crasis autem, vtro uis vsurpetur modo, nunquam citra mutuam quatuor primarum qualitatum alterationem fit. Hanc ergo cùm neq. Empedo. agnouerit, quãuis eadẽ, quæ Hippo. statuerit elementa, neq. vllus alius eorum, qui impatibilia elementa posuerunt: iure Gale-

nus primum omnium tum medicorum, tum Philosophorum, quorum memoria ad nos peruenit, Hippocratem veram elementorum crasim agnouisse testatur. Quippe qui primus elementa quatuor per qualitates illas primas calorem, frigus, humiditatem, & siccitatem in se mutuò agere, totaq. per tota misceri, per easdemq. cuncta, & gigni, & corrumpi demonstrauit: in quo quidem ille ab Empedo. dissensit, quòd hic elementa ad rerum generationem haud tota per tota alterari, misceri ve voluerit, sed frustulatim tantùm, ac per partes minimas complicari interse, siue, vt Aristoteles loquitur, per cõpositionem, perinde, vt in Cephalico medicamento, coagmentari.

SED hãc Empedo. sententiã eisdẽ argumẽtis cõuinci, ac illas, quæ ex insensibilib⁹ &

impatibilibus primis corporibus sensile corpus generant, in Commentario de elementis secundùm Hippo. ostendimus.

Eo etenim lib. Gal. cũ quatuor de elementis proposuisset sententias, vnam quidem eorum, qui insensibilia simul, ac patibilia statuerunt elementa, alteram eorum, qui cõtrà sensibilia impatibiliaq. tertiam illorum, qui sensibilia simul, ac patibilia: quartam demum eorum, qui contrà insensibilia, & impatibilia asseruerunt, siue ea demum plura vno asseruissent, siue secus: primam certè ex his Gal. nobis tanquã veram tandem probaturus, reliquas inibi sigillatim confutauit: veluti hanc postremã de insensibilibus simul, ac impatibilibus elementis sentẽtiam, quam hic

hîc eadem illa ratione refutari posse ait, qua eorum, qui vnum rerum elementum statuunt, opinio fuerat ab Hipp. paulò ante refutata, cũ dice ret, Si homo vnũ esset, nõ doleret. Cęterùm quò apertiùs intelligamus. quantam vim habeat aduersus Empedo. hęc ratio ita erit contexenda: Nisi elementa & plura vno essent, & patibilia, homo non doleret: dolet autem: ergo & plura vno sunt, & patibilia. Ex quo efficitur errare ęos, qui impatibilem esse asserunt nostrã substantiam, siue eam vnam specie statuant, vt Epicurus. Leucippus, Asclepiadesq. siue contrà multiplicem, vt Empedocles, & Anaxagoras. Hoc ergo axiomate tanquàm fundamento iacto, vniuersã scilicet rerũ substãtiam alterabilem esse, atq. patibilem, vides non modò Democriti, Epicuriq. sententiã, sed etiam Anaxagoræ, & Empedoclis opinionem confuta-

ri,qui cùm elementa impatibilia esse posuissent, coacti sunt alterationem omnem de medio tollere;eamq.quę reuera concretio, aut secretio est potiùs, quàm alteratio, solùm agnoscere. Ac tota quidem huius rationis vis in eo potissimûm consistit quòd ex elementis sensu carentibus nihil, quod sensu præditum sit,oriri posit, si ea impatibilia statuamus,sola que compositione, ac partium minimarum coagmentatione coire interse dixerimus, non item vera illa, quæ mutua alteratione,ac pasione fit,vt Hippo.censuit, mixtione.Omnis si quidem, quæ fit ex pluribus,cõpositio,si talia seruauerit ea ,quæ cõponuntur , qualia erant initio , nullam nouam speciem acquiret præter eam,quæ priùs inerat in his,quæ fuêre composita: sin autem ista ipsa varientur, transmutentur , & multiformiter alterentur, iam tum poterit

terit aliquid aliud diuersi generis existere,& in composito inesse,quod anteà in ipsius elementis primis nondum inerat. Quare licet elementa sensu careant, tamen,si ea patibilia cum Hippo.statuamus,non erit à ratione alienum pro variis eorundem alterationibus, temperaturisque varias itidem in mixtis corporibus proprietates, ac differentias exoriri, alias quidem sensu participes, alias autem expertes. Quòd si elementa per solam partium minimarum coagmentationem, citra mutuam eorundem alterationem, passionemq. cum Empedocle misceri fateamur, nulla profectò ratio reddi poterit, propter quam ex elementis sensu carentibus quidquam,quod sensum habeat,oriatur. Quocirca rectè concludebat Hippo. sic:si homo vnum sit,non dolebit.Et Galen. hāc

Hippo. rationem latiùs explicans si elementa (inquit) & impatibilia, & sensus expertia sint, certè homo, animalve quodcumq. ne sentiet quidē, nedum dolebit. Præterea si elementa impatibilia, inalterabiliaq. essent, proindeq. cuncta per concretionem, aut secretionem, vt Empedocli, Anaxagoræq. placuit, orirentur, & interirēt, nulla doloris idonea causa reddi posset: id quod euidenti satis exēplo alibi ostendit Gal. etiam in his, quæ sensum habent, corporibus. Etenim siue digitos adducas (inquit) siue abducas, nunquàm propterea dolor excitabitur; multò ergo minùs excitari poterit, ex eorum, quæ sensu carent, concretione, aut secretione citra alterationem facta.

Lib.1. de ele. & lib. de constit. Ar. med.

TEXTVS XIIII.

Cùm igitur talis sit cùm reliquorum omnium, tum homi-

hominis natura, necesse est hominē nō esse vnū, sed vnū quodq. eorú, quæ ad generationem conferūt, vim habere in corpore talem, qualem contulit.

PROXIME demōstrauit Hippocrates corporum generationem, ex vno fieri non posse, illa verò necessariò ex calido, frigido, humido, & sicco, hisq. moderatè, & æquabiliter mixtis, ac interse temperatis generari: iam hîc quasi totā rationis summam colligens hominem non esse vnum dicit, idest, nō esse vnicum generationis illius elementum, sed plura, perinde vt & rerum cæterarum. Eandem quippe esse communem hominis, ac cæterarum rerum omnium naturam, hoc est, eadē communiaq.

esse homini cũ reliquis omnibus pri ma quatuor elemẽta. Ex quo colligit Gal. aduersus Athenæũ quatuor illa, quæ ab Hippocrate hoc libro statuũ tur elementa, calidum, frigidum, humidum, & siccum, neq. de meris qualitatibus, neque de his, quę per exuperãtiã talia dicuntur, sed de primis his corporibus, in quibus solæ istæ ipsæ qualitates summæ impermixtæq. reperiuntur, interpretãda esse: propria verò nomina, quibus elemẽtorũ substãtias appellamus, hæc esse ignẽ, aerẽ, aquam, & terram: atq. horum quidem vnumquodq. ab ea quæ pollet præcipue qualitate cognominari, ignem quidem à summo, qui in eo viget, calore, calidũ elementum, aerem à summa humiditate humidũ, sicuti aquam à summa frigiditate frigidum, terrã demum siccum, à summa, qua præstat, siccitate, vnâ cum constrictione, & frigore. Quòd autẽ per hæc verba cali-

calidum, humidũ, frigidum, & siccũ, ea apud Hipocratem inaudiri debeant, quæ summè, ac simpliciter, nõ itẽ quę per exuperantiãtalia sunt, vel ex hac ipsa sententia perspicuuũ esse ait, vbi Hippo. hæc hominis elemẽta cum cęteris rebus omnibus communia dicit esse: quę verò per exuperantiam calida, frigida, humida, aut sicca sunt, ea mixta cũ sint, neq. prima, neq. communia omnium rerum elementa esse dixisset Hippocrates: talia siquidem simplicissima omnium corporum esse opportet. Quo minus verisimile est Hippocratẽ hîc de illis intellexisse: ac proinde turpiter Athenæũ aberrasse, qui calidũ, frigidũ, humidum, & siccum, quę ab Hippocrate pro elementis vsurpantur, ideo veritus fuit ignem, aerem, aquam, & terram interpręrari, quod nullum horum in corpore humano manifestò appareat inesse: Idcircoque censuit Hip-

Hippocratem ea potiùs per has voces intellexisse, quæ calida, frigida, humida, & sicca manifestò in corpore inesse apparerent: atq. hanc quidem Athænei sententiam altera illa ratione refellit Gal. quòd si ea, quæ calida, frigida, humida, ac sicca per exuperantiam dicuntur, prima veraq. rerum elementa statuerimus, nihil habituri simus, quod de quatuor primis corporibus possimus dicere, ex quibus ista ipsa Athenei elemẽta sunt conflata: siquidem ea, neq. elementa, neq. ex elementis mixta dici possint.

Talem vim in corpore possidere, qualem contulit.

Quæ, & quales sint cuiusq. elementi vires, & qui vsus infra suo loco docebimus: hîc satis sit docere qualitates singulorum elementorum, vt & eorum vires post absolutam mixtionem

nem non prorſus extingui, illas verò actu in mixtis corporibus remanêre. Neq. enim eorum ſententiã probo, qui qualitates primas negãt in mixto actu remanêre, aiuntq. his corruptis temperamentum ſolum ſupereſſe, atq. in eo quidem qualitatum ipſarum virtutes contineri, non ipſas reuera qualitates: itaq. ſi quod in mixto caloris, vel frigoris opus, aut ſi qua actio appareat, id à temperamento toto, non item à qualitatibus ſingulis, vt quæ actu non ſint, proficiſci. Ego verò qualitates quatuor actu in mixtis remanere arbitror, remiſſas tamen eas, & ad vnius temperamenti formam redactas: niſi enim qualitates primæ actu ineſſent, neq. ſanguinem calidum, humidumq. eſſe ſenſu perciperemus, neq. pituitam frigidam, atq. humidam: quod enim calorem nullum actu habet, id qua ratione poſsit tactum caloris ſpecie moue-

mouere non video. Est ergo temperamentum qualitas quædam, ex quatuor primarũ qualitatũ mixtione cõposita, quarũ singulæ tametsi in vnoquoq. mixto actu sint, nõ tamẽ propterea licet omnes eas actu in vnoquoq. mixto sentire, solæ enim illæ sentiuntur qualitates, quę in mixto viribus pręponent, aut gradu superant contrariam qualitatem. Vtrum verò qualitates istę primæ, quas actu in mixtis remanêre dixi, eædem revera sint cum iis, quæ in elementis erant, nec ne, quæstio est. Equidem eas longè à se ipsis diuersas euadere post mixtionem censeo, non eò solum, quòd subiectum id, cui nunc inhęrent, diuersæ naturæ sit ab his, in quibus anteà inerant, elemẽtis, sed ob id potissimũ quòd calor, qui antea purus, sincerus, & elemẽtaris erat, is iam remissus, mixtusq. est, atq. ad vnũ tẽperamentũ simul cũ frigore sibi cõtrario redact⁹.

Cum

CVM extrema caliditas in igne insit.

NON leuis hoc loco nobis occurrit dubitatio, vtrũ ex binis illis qualitatibus, quę singulis insunt elemẽtis, vtraq. in vnoquoq. elemẽto summa sit, an earũ tãtũ altera. Inprimis enim id nefas dictu videtur alterã earũ remissã esse: quandoquidẽ remissio nõ fit nisi ab admixto cõtario: at enim cõtrà Arist. lib. 2. de ortu sensisse visus est, cũ diceret in terra plus sicci quàm frigidi inesse, in aqua verò plus frigidi quam humidi &c. Ad hęc, si ambę qualitates in vnoquoq. elemento essent summę; sequeretur vnã & eandẽ qualitatẽ in pluribus elemẽtis primò inesse: velut siccitatem nõ in terra solum, verũ etiam in igne, calorẽ nõ solũ in igne, verũ etiã in aere: ex quo fieret neq. primum siccũ solam terrã esse, neq. primũ calidum solum ignem: perspicuum ergo videtur esse in vno

quoq.

quoq. elemento alteram tantùm qualitaem esse statuendam. Ad hanc dubitationẽ breuiter respõdeo, id quòd in summo inesse dicimus, dupliciter accipi, vno modo penes ipsius formę gradũ, altero verò ex ea, quã habet ad agendũ, efficacitate: priori quidẽ modo si accipias, dicimus in vnoquoq. elemento summam esse vtranq. qualitatem, propterea quòd vtraq. sincera, impermixtaq. sit, ac proinde à contraria altera qualitate minimè remissa; hoc ergo modo si loquamur, non erit nefas dicere summum in aere calorem esse, contra verò si de efficacitate, calefaciendiq. viribus, quòd erat alterũ significatũ, intelligamus, haudquaquam erit summus calor aeri tribuendus.

TEXTVS XV.

Rursus cùm corpus demoritur, necessarium est, vt

vt ad suam quodq. redeat naturam, humidum ad humidum, calidum ad calidũ, frigidum ad frigidum.

POSTREMA hęc ratio est ab euẽtis sumpta, qua ostẽdit. Hip. plura vno inesse in corpore elemẽta, quòd scilicet cũ corpus humanũ interit, in plura resoluatur: ea verò esse calidũ frigidũ, humidũ, siccũ. Atq. ex his quidem calidũ ad calidum secedere, &c. hæc porro ipsa de igne, aere, aqua, & terra interpretanda esse ostendit in com. Gal. propterea quod neq. de qualitatibus ipsis solis id interpretari liceat, quippe quę corrũpi potius, quã secedere dicerentur. neq. de corporibus his, quæ per exuperantiam calida, frigida, humida, & sicca dicũtur; cuiusmodi sunt tum humores, tum partes corporis similares, haud enim Lib. 1. de ele.

de his dixisset Hipp. calidum redire ad calidum, frigidum, ad frigidũ: neq. enim sanguis ad mundi sanguinem se cedit aut pituita ad pituitam: sed neq. arteria ad arterias, aut neruus ad neruos: ex quo perspicuum est Hip. hoc loco de his intellexisse, quæ calida, frigida, humida, siccaq. primò sunt, id est de igne, aere, aqua, & terra, non item de his, quę sensibus manifestò in homine apparent calida, frigida, humida sicca, vt existimauit Athæneus.

Et enim per se tota misceri.

Altera hæc est ratio, qua Gal. aduersus Athænei sectatores contendit Hip. his vocibus calidũ, frigidum, humidũ, siccum, quæ ipse alioqui rerum statuit elementa, haudquaquã partes similares intellexisse: etenim cum idem ipse Hippoc. paulò ante dixisset, elementa ad cuiusq. corporis generationem debere interse ipsa misceri, partes autẽ similares nulla ratione misceri interse posśint, perspicuò ex eo

efficitur

efficitur, elemēta prima ab Hipp.pro posita haud quaquā esse partes simila res. Iā verò quod hîc ab Hip. dicitur calidū secedere ad calidū, frigidū ad frigidū, nō ita interpretādū est, quasi ignis, aer, aqua, & terra ex humano corpore demortuo perinde abscedāt, secernāturq. ac si sub suis formis singula actu in mixto priùs latitarent: id enim falsum esse infra demonstrabimus, sed quòd elementa, quæ antea in mixto nō nisi potestate inerāt, tādē post absolutā mixtionis dissolutionē denuò generata actu seorsum existāt, atq. ita demū ad sui generis singula recedāt elemēta. Neq. enim quę verè atq. ad vnionē semel mixta fuerūt, quādo illorū mixtio dissoluitur, perinde separātur, vt illa, quę per solā cōpositionē totū cōstituūt. Hęc enim cū in ipso toto actu sint, ęquè, vt antequā totū cōponerēt, certè à cōpositione dissoluta eadē, quæ ante dissolutionē erāt, ma

nebũt,nullã mutationẽ penes substã tiam adepta, hac vna in re tantum à se ipsis differunt,quòd modò separata singula extra cõpositionem apparent,cùm antea,dum totum cõponerẽt,simul cohærerent: at elemẽta, vt & ea omnia,quę verè,atq.ad vnionem substantiæ simul fuerunt mixta, cùm ex mixtionis,non item,ex compositionis dissolutione separẽtur,lõgè alia ratione profectò separari existimandum est:quemadmodũ enim, vt vnum quidpiam actu ex pluribus elementis existat oportet priùs ista ipsa elementa per antegressam mixtionem corrumpi,actuq. esse desinere id quod erãt,mixtum verò denuò generari,ita contra,vt ex vno corpore mixto plura elementa actu,ac per se seorsum singula consurgant,oportet,vt per eiusdem mixtionis dissolutionẽ, mixtum priùs corrumpatur, desinatq.actu esse id quod erat;elemẽ

ra verò ipsa denuò generentur, quæ vt primum fuerint generata, iam tum fiet, quod Hipp. hoc loco significauit, vt elementa, siue prima corpora, quæ antea, neq. actu, neq. separatim, sed mistim, & potestate inerant, ea nunc singula separentur, idest, actu, & seorsum existant, atq. ita demum separata ad sui generis recedãt elemẽta. In eandem quoq. sentẽtiam interpretanda illa verba Aristotelis sunt, quæ extant lib. primo de ortu, & interitu, vbi ille, non quoduis cũ quouis misceri posse affirmat, sed quæcũq. miscentur, ea ex his esse quæ aliquando per se seorsum, & separata extiterunt, ante videlicet quam miscerentur, & post dissolutam mixtionẽ rursus separari possunt, idest, actu, seorsum, ac separatim existere: quod quidem Aristoteles tum propter materiam, formamq. tum propter qualitates ipsas dixisse visus est; quippe Ca. 10.

quę cùm perse ipsa cõsistere seorsum non posint, neq. separari profectò posse dicendum est, neq. misceri. Neq. verò his aduersatur Galeni locus, qui extat lib. 1. de elemẽtis, vbi ea separari posse negat, quæ lõgo tẽporis spatio adeò exactè interse ipsa mixta sunt, vt totum euadat vnitum, ideſt, vt ex pluribus rebus actu distinctis quid piã, quod vnum actu sit, tãdem coalescat. Ibi etenim Gal. de altera illa separatione, quę propriè secretio dicitur verba facit, quæ ipsa cõpositionis dissolutio est, nõ mixtionis resolutio: per quã vtiq. neq. vlla noua substãtiã corrũpitur, aut generatur, neq. plura actu existunt post cõpositionem dissolutam, quàm essent priùs, quã dissolueretur cõpositio. Ceterùm illud meminisse oportet, elemẽta prima ignẽ, aerẽ, aquã, & terrã nõ protinus per dissolutionẽ mixtionis generari, neq. illico ad mũdi elemẽta secedere, sed sicut

cor-

corpus humanũ in prima sua origine nõ ex his primis elementis proximè, sed ex semine,& humoribus quatuor cõstitutũ fuit,qui ipsi rursus ex chylo originẽ duxerũt,perinde,vt chylus ex terræ frugibus,hę verò demũ ex igne, aere,aqua,& terra:ita & corpus idem humanũ cũ demoritur,nõ cõtinuò in hæc prima corpora resolui,aut trãsire putãdũ est,sed in plura alia corpora intermedia,quæ quãuis neq. ignis, neq.aer,neq.aqua, neq. terra sunt (vt quæ mixta adhuc sint) ad illa tamen propiùs indies accedũt:quę itidẽ ipsa nõ secus,quàm cadauer necessariò resolui,corrũpiq.debebũt.Postquã verò mixtio omni ex parte fuerit dissoluta,iã tũ prima elementa denuò generata,actu,ac seorsũ singula existẽt:atq. ita tãdẽ ad sui generis secedẽt elemẽta.

TEXTVS XVI.

Talis est,tum animantiũ, tum cæterarũ rerũ natura.

Quoniam per ea, quæ hactenus tradita sunt, nihil aliud instituit docere Hippo. quàm plura vno esse humani corporis elementa, eaq. esse calidum, frigidum, humidum, & siccũ, ne quis existimaret se de propriis hominis, ac nõ potiùs de cõmunibus rerum omnium elementis, quæ sola verè elementa sunt, verba fecisse, idcirco subdit hoc loco, istam ipsam rerũ naturam, de qua hactenus disputauit, idest, hæc ipsa elementa quatuor, in quorum temperie vniuscuiusq. rei natura consistit, eadem communiaq. esse animantibus cum cæteris rebus omnibus naturalibus.

Non ergo est ab omni ratione alienum dicere, ex medio ea, quæ in medio sunt temperari.

In medio posita dicũtur à Gal. hîc ea om

omnia, quę ex elementis mixta sunt: extrema uerò ipsa prima, ac simplicissima corpora ignis, aer, aqua, & terra: itaq. consentaneum rationi dicit esse reliqua omnia corpora mixta, ex his ipsis primis corporibus, tanquam media ex extremis fuisse temperata, alienum contra à ratione ex his, quæ in medio sunt, idest, ex mixtis corporibus ea ipsa, quæ in medio itidem sunt, temperata dicere: quod alioqui Athænei sectatores imprudẽtes fatentur, dum aiunt, calidum, frigidum, humidum, & siccũ, quę ab Hippocrate hîc pro elementis statuũtur, de his esse interpretanda, quę talia in corpore humano sensibus percipiuntur, illud verò multo magis alienũ à ratione fore ait: si non hominis modò, verumetiam cæterorum animalium stirpiumq. naturam ex his, quę talia in nostro corpore sensibus apparent, cõflatam esse dixerimus: qua

re cũ Hip.hoc loco apertè testetur rerũ omniũ naturã ex elementis à se hactenus positis cõstare, perspicuũ est illa eadẽ elemẽta, quę ipse calidũ, frigidũ, humidũ, siccũ nominauit, neq. de quatuor humoribꝰ, neq. de partibus corporis similaribꝰ, nec omnino de his, quæ in nostro corpore talia cernũtur, quęq. propria hominis elemẽta sunt, esse interpretãda, sed de primis, ac simplicissimis potiùs elemẽtis, igne, aere, aqua, & terra, quippequæ communia sint homini cũ cęteris corporibꝰ vniuersis.

Nam si ex coniecto in terrã fici semine.

Exẽplo fici, tãquã omnibus noto cõfirmat Gal. id, quod hoc loco scribit Hip. vnã esse naturã homini cũ cęteris rebus omnibus cõmunem, eãq. ex elementorũ tamperatura cõstare: nemo enim est (inquit) qui nõ norit cõiecto in terrã fici, vt & alterius cuiuscũq. ar

boris

boris ſemine, ex terra, & aqua ſimul temperatis & naſci arborem, & adoleſcere. At enim ſi ex his duobus elemẽtis ſolis, extremè alioqui frigidis, fici natura, generatioq. cõſtaret, haud ſatis caloris haberet, quo vel hybernis frigorib⁹ obſiſteret, vel viuere, aut nutriri omnino poſset, idcircoq. oportuiſſe, vt calidũ, igneũq. elementũ ad fici generationẽ cõcurreret. Quin etiã & aere admixto ficum participare vel ex eo apparet, quòd eius lignũ aquæ ſupernatare cernimus. Ex quib⁹ tãdẽ cõcludit Gal. totã ficũ, proindeq. etiã eius fructũ ex quatuor his igne, aere, aqua, & terra tãquàm ex elemẽtis cõſtare: idemq. etiã de tritico, hordeo, cæteriſq. terræ frugibus eſſe iudicandum. Et quoniam ex his in cibum ſumptis humores in nobis quatuor procreantur, ex humoribus verò partes ſimilares tum originem, tum alimentum capiunt, nemini iã dubium eſſe debet tam humores, quàm partes

tes

tes corporis humani ab his quatuor, igne, aere, &c. primum origeni suæ principium obtinere, ac proinde eadem ista esse vera humani corporis, vt & cæterarum rerum omnium elementa.

TEX. XVII.

Omnia similiter gignuntur, similiterq. intereunt.

CVM paulo antea dixisset Hippo. vnam esse communem rerũ omnium naturam, idest, eadem esse communia omniũ elementa, subdit hoc loco, cuncta eodem modo ex his ipsis elementis generari, in eademq. dissolui: generantur siquidem cuncta ex elementis, hisq. mixtis interse, æquabiliterq. ac moderatè contemperatis, intereunt verò cõtra labefactata quidem primum ipsa temperamẽti symmetria, æquabilitateq. pristina, postea verò etiam mixtione dissoluta,

ra, ac proinde toto corpore in elementa tãdem resoluto, eo vtiq. modo, quo resolui supra docuimus. Atq. id ipsum est, quod Hipp. mox subiungit, cum dicit. Comẽtario in sen. 14.

TEX. XVIII.

Ex his enim, quæ prædiximus, omnibus eorum natura constituta est, desinitq. quemadmodum dixi, vnũ quodq. in idem id, ex quo cõstat: itaq. illuc etiã secedit

Hæc quasi summa est, qua breuiter concludit ea, quæ hactenus à se tradita fuerunt, nimirum hominis, vt & cęterorum naturam, ex quatuor illis simul mixtis calido, frigido, humido, & sicco, tanquàm ex elementis generari, atq. constitui, in eademq. tandẽ ad extremum dissolui, atq. ita demũ fieri hîc quod, & in cæteris rebus omnibus

nibus obseruamus fieri, vt ex quibus vnũquodq. ortum, constitutumq. est, in ea ipsa redeat, in communia scilicet mundi elementa ignem, aerem, aquam, & terram.

Proinde nihil minùs quã Hippo. sensum, & quod primum est dictum, assequũtur.

Commonet nos hîc rursus Galenus illud idem, quod suprà commentario in sententiam primam commonuerat, nimirũ verba illa Hipp. Neq. enim prorsus aerem dico hominem esse, neq ignem, neq. aquã, neq. terram &c. non ita esse interpretanda, quemmadmodũ Athæneus fuerat interpretatus, quasi illud (non prorsus) idem valeat, quod nulla ex parte. Ex his enim, quę hactenus ab Hip. tradita fuerũt, satis perspicuũ esse, haud quaquã eũ id sensisse, elemẽta ista cõmunia in humano corpore nullo inesse prorsus

ſus modo, ſed eos potiùs reprehendiſſe, qui vnum ſolũ ex his ſtatuunt humani corporis elementum.

Liquet enim hoc dicere Hippocratem nolle, communia elementa nulla ex parte in corpore eſſe.

Quoniam elementa quatuor ignẽ aerem, aquã,& terrã in corpore quidem ineſſe hactenus diximus,quo verò modo inſint, nõdum diximus: tẽpeſtiuum fuerit hoc loco quæſtionem illã,tam à medicis,quã à philoſophis tantopere exagitatã explicare, qua quæritur,quo tãdem pacto inſint in mixtis elementa, vtrũ videlicet ſecũdũ ſuas formas;an nõ:quod perinde eſt,ac ſi quęreremus, nũ elementa ea, quę ad generationem cõcurrunt,retineãt in mixto vna cũ materia ſuas formas ſingula, an verò ex binis ſingulo

rum

rum elementorum principiis essentialibus sola remaneat in mixto materia, extincta scilicet cuiusq. elementi forma. Qua de re contrarias video esse tum Philosophorũ, tũ etiã Medicorum sententias. Philoponus quidẽ Albertus magnus Iãdunus, Auerrous, & Auicẽna (quãquã is ea de re anceps fuisse visus est) cõtendũt elemẽta in mixto nõ modò secundũ materiam, verumetiam secundùm proprias formas immanere, idq. tum rationibus, tum auctoritatibus confirmãt. Arist. (inquiũt) lib. 1. de ortu, & interitu guttam vini decẽ millibus aquæ amphoris instillatam proprie misceri negat, propterea quod forma soluatur, illamq. potius corrumpi asserit, propterea quòd vini specie sublata in aquam omnino vertatur. Quibus ille verbis videtur indicare illa, quæ miscentur, pristinam suam formam seruare. Iam idẽ

Cap. 10.

eo-

eodem libro mixtionem definiuit miscibiliũ alteratorũ vnionẽ. Atqui si quę miscentur alterantur, profectò nõ corrũpentur: ea si quidem altera ri dicimus, quæ cum sub vtroq. alterationis termino idem maneant, solam qualitatem mutant, ita vt quod ad substantiam attinet, non aliter se habeant nunc post finitam alterationem, quàm priùs se habebant ante eandem alterationẽ incohatam. Huc etiam pertinet ille Aristotelis locus, vbi ait, opera naturæ (id est mixta) ex elementis cõponi tanquàm ex materia, & ex ratione (idest, ex forma) tãquàm essentia: quod si ita est, profectó elementa secundũ proprias suas formas in mixto remanebũt: alioqui enim ex illis haudquaquam componi dicerentur. Ad hæc Aristoteles posteà quàm triplicẽ statuit in animaliũ corporibus constitutionem, deinceps subdit, totius quidem corporis

li. 2. meteororũ cap. vlt.

lib. 2. de part. ani. ca. 1.

viuentis materiam esse partes ipsas dissimilares, dissimilariũ verò similares, harum demum elemẽta, ex quo illi putant effici elementa in mixto esse secundùm proprias formas, non minùs quàm partes similares in dissimilaribus, & dissimilares in toto corpore inesse conspiciuntur. In eandẽ sententiam Gal. principia generationis in rebus omnibus dixit habere pro materia quatuor elementa. Iam elementum ab Aristotele definitur id, ex quo, cùm insit, aliquid fit indiuisibili secundùm speciem. Præterea idẽ lib. 2. de anima rationem quã ob rem sensus ipsi elementa nõ sentiãt, nõ aliã reddit quã quòd inter eos, & elemẽta nihil est mediũ, quasi indubitatũ illud summẽ elemẽta in animalibus inesse. Deinde cũ primæ qualitates elementorũ propriȩ affectiones sint: hȩ verò in mixto maneãt: necessariũ profectò est, & ipsas quoq; elementorum

lib. de cu ran. rat. per san gui. mis sio. ca. 3. lib. 1. me tap. te. 3. & lib. 3 de cœ lo. ca. 7.

rum formas, citra quas illæ seorsum esse non possunt, in eodẽ mixto remanere. Ad hæc cùm mixta, cõcretaq. corpora non tam à se, suoq. motu moueantur, quàm elementi præpollentis vi, vt testatur Arist. consentaneũ certè rationi est elemẽta secundũ suas proprias formas in mixto remanere. Preterea nisi elementa secundũ totã substãtiã essent in mixto, haud quaquã ex ipso per resolutionẽ separari possent aut secedere: atqui id tũ Hip. hoc lib. testatus fuit, cùm dixit: Rursus cùm corp⁹ hominis demoritur singula necessariò ad suã naturã secedunt: tùm Arist. li. 1. de ortu: nõ quoduis, inquit, cũ quouis misceri potest, sed vtrunq. eorum, quæ inter se mixta sunt, aliquid esse debet, quod separari, seiungique posit. Et paulò infra: Quæ (ait) mixta sunt corpora ex his, quæ prius seiuncta erant, queq, rursus seiungi possunt, coaluisse certum est

lib. 1. de cœlo.

sen tentia 14.

idem lib. 2. de anima significasse visus est: vbi dixit: Nisi anima in animali sit, fore vt elementa dissoluãtur, & eorum vnum quodq. discedat: atqui nisi secundùm formas suas singula elementa in mixto essent, haud quaquam discedere, aut dissolui dicerentur. Præterea Aristoteles Reliqua, inquit, mixta vel ex contrariis, vel ex elementis constituuntur, vicissimq. elemẽta ex mixtis (quæ quodammodo sunt elementa potestate) prodeũt: non ita tamen, vt materia, sed eo, quo dixi, modo, nimirũ, vt extrema ex medio, in quo sunt vnita. Quin etiã Gal. persepe quatuor prima corpora in mixtis corporibus cõtineri dixit: sed & elementis puris, & sinceris nos interdũ vti asserit, aqua quidem quotidie, & in potú, & in balneis, aere verò tũ circũfuso, tũ per inspirationem attracto: quin & interdum algentes indigemus igne. Mox subdit, si vero

prop-

propterea quòd nemo adeò calefit ab igne, vt ardeat, id circo negant vllum intra corpus elementum assumi, magnopere falluntur, quòd non intelligant, cùm primùm vnum de quatuor elementis funditus deleatur, cōtinuò animal esse periturum: atqui si arderet necessario iam & frigidum elementum deleretur: ex quo tandē cōcludit Gal. elemēta quidē à nobis assumi non pura tamen, neq. sincera, nisi perrarò, sed sub ciborum, aut medicamentorū forma sumi. Quoties enim ea assumimus, quæ ex elementis orta sunt, toties & ipsa nos elementa sumere. Atq. his quidem rationibus adducti quidam, elementa in mixto, etiam secundùm formas contendunt remanere. Qui etiam ipsi dissident interse. Etenim Auicenna, Hugoq. Senensis illius interpres, itemq. Albertus Magnus cēsent, elementa formas suas perfectas, inte-

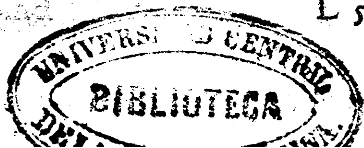
grasq. in mixto retinere, per inde ac prius, quam mixtę essent: variari autẽ penes qualitates, eò quòd istæ post mixtionem remissiores appareant, quã ante, cũ in elementis scilicet inessent. Auerroes verò elementorũ formas tãquam imperfectissimas remitti vnâ cum qualitatibus dixit, atq. ita in mixto remissas remanere. Altera est sententia superiori planè contraria eorum, qui elementorum formas nullo modo in mixtis reperiri putant, in qua fuit D. Thomas, Scotus, Conciliator, aliiq. nonnulli, qui suam sententiam tum testimoniis veterum cõfirmarunt, tum rationibus. Aristoteles (inquiunt) lib. 2. de partibus ani- cap 1. malium cùm tres cõpositiones in animaliũ corporibus retulisset, primãq. eam, quæ ex elementis partes similares componentibus sit, proposuisset, post quasi correctione vtens subiungit, vel potius ex virtutibus elemen-
torum

torum, quas idem infra quatuor qualitates interpretatur. Itaq. lib. 1. de gener. explicans modũ, quo remanent in mixtis elementa nõ alium attulit, quàm quòd eorundẽ virtutes immaneãt. Idem ipsum rationibus contendũt. Elemẽta (inquiunt) si secũdũ proprias formas in mixtis remanerent, profectò ipsum subiectũ generationis esse ens actu, nõ autẽ materia prima: at hoc falsum est, alioqui quod per generationẽ acquireretur nihil esset, nisi accidens: quidquid enim aduenit alicui rei actu, suũ essentialẽ actũ retinenti, id non potest non esse accidẽs: perspicuum ergo est elemẽta sub suo pristino actu permanentia, formasq. suas retinẽtia nõ posse mixtorũ generationi subiici loco materiæ. Ad hæc si elementa actu, ac secundùm totam substantiam essent in mixto, profectò mixtum cùm corrumpitur, in elementa actu resoluere-

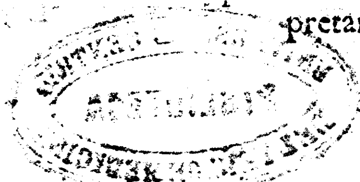
tur: atqui omnis corruptio substãtiæ fit per resolutionem in materiam primã, nõ itẽ in entia actu, vt docet, Arist. lib. primo de generatione: ergo elementa non insunt in mixto actu secundùm suas formas proprias. Accedit illa quoq. ratio, quòd si inessent elementa in mixto secundùm suas formas, duorum alterum fatendum esset, scilicet, vel eorum mixtionem veram non esse, vel mutuò sese elementorum corpora penetrare. Age iam enim sumamus aliquam elementi (exempli gratia) ignis particulam in mixto contentam: rogo, velis ne in illius particulæ materia reperiri simul formas reliquorum elementorum, nec ne: si reperiri neges, certè talis mixtio non erit vera, sed ad sensum tantùm, nec nisi per compositionem partium sensu minimarum facta, eo scilicet modo, quo cuncta ex elementis conflari, dixit

Em-

Emped. Quod si ita sit, neq; caro, neq. os, neque aliud vllum corpus eius modi reuera erit similare: quando quidē nō omnes hę particulæ, quæ in toto sunt, aut os, aut caro sunt: verùm ex illis quædam ad ignem pertinent, ignisq. sunt, alię aqua, alię aer, aliæ terra. Neq. vero illud dici posit, eandem hanc particulam, quæ ignis est, carnem etiam esse, eamq. vna cùm sit, duas, & quidem maximè diuersas formas substantiales obtinere: Etenim id, quàm ab surdum sit, nemo non videt. Sin autem dixeris in minima illa ignis particula reliquorū quoq. elementorum formas concurrere, duo iam inde grauissima incommoda consequentur, alterum, quale nuper attulimus, quòd particula illa, vnica simplexq. cùm sit, pluribus tamen erit informata formis, proindeq. simul & vnum erit, & plura. Alterū, quòd cùm formæ reliquorum

elementorum nō posśint per se in il-
la particula, nisi vnâ cum materiis
propriis, cōcurrere, necessariò illud
futurum sit, vt mutua fiat corporum
penetratio. Quod idem incommo-
dum vrget Stoicos, qui elementa
non solùm penes qualitates, verum
etiam penes substantias tota per to
ta permisceri asseruerunt, vt testatur
Gal. lib. 1. de elementis sub finem. Ad
hanc ergo tam difficilem, tamq. con-
trouersam quæstionem accuratiùs
explicãdam multa mihi priùs decer-
nenda video: atq. illud quidem inpri
mis. Quæ sint formæ elementorum,
& quales: vtrum scilicet eiusmodi, vt
intendi remitiq. posśint, quemadmo-
dum Auerrhoes existimauit, ipsæq.
interse mutuò permisceri: an non.
Itemq. illud alterum, num actu in
mixto maneant elementa, an verò
potestate tantùm: quòd si potestate,
quo tandem modo id ipsum inter-
pretan-

pretandum sit. Ac formas quidem elementorum videtur Galenus nullas alias agnouisse, præter quàm primas quatuor qualitates. Quippe qui ignẽ, siue calidum elementum tum demum constitui dixerit, cùm primùm materiæ primæ summus calor aduenerit: itaque elementa non aliunde, quàm ex materia prima & qualitatibus hisce quatuor constitui tanquam ex duobus principiis essentialibus. Auerrhoes, licet elementorum formas alias à qualitatibus primis ista tuisset, easdem tamen pariter cum ipsis qualitatibus tum intendi dixit, tũ remitti, atq. id illis propterea accidere, quòd imperfectissime sint, & inter formas perfectas accidentia que mediam quasi conditionem obtinentes: itaque formas elementorum substantiales non iam amplius suum esse pristinum in mixto retinere, illas verò in accidentium naturam iam

degenerasse. Atq. hoc demum modo putat eas actu in mixto remanêre, refractas tamen illas, perinde vt & ipsas eorundem qualitates. Cui sententiæ suffragari videtur Gaspar Contarenus, clarissimus ętatis nostrę philosophus, qui formas elementorum eo quidē, quo dixi, modo in mixtis corporibus reperiri dicit. Altero verò modo, quatenus scilicet sunt substanstiæ, easdem negat remanêre, aut ex illis mixta constitui, verùm ex illis potiùs corruptis generari. Secus autem accidere in altera illa mixtione, per quam scilicet, & partes similares ex quatuor humoribus, & metalla ex hydrargyro, ac sulphure gignuntur; quippe secundorum eiusmodi elemētorum formas haudquaquam remitti, remissasve in mixto superesse, illas verò corrumpi ait. Quòd verò ad alteram illam de formarum ipsarum mixtione controuersiam attinet, nonnulli

nulli quidem (in quibus fuit Iulius Schaliger) elementorum formas, vt quæ primæ reliquarum omniũ sint, misceri interse ipsas asserunt ita, vt ex illis mixtis noua quædam forma conflетur, itemque ex hac ipsa cum aliis mixta altera, atque ita deinceps, donec ad perfectiores formas, quæ vtique, perinde vt superiores, misceri non posſint, ventum sit. In his porrò formarum mixtionibus formas eas, quæ miſcentur, haud quaquam corrumpi arbitratur, veluti cùm ex aſini, equique formis permixtis muli forma conflatur. Cæterùm, vt liberê dicam, quod ſentio, neque Auerrhois illam de intenſione, & remiſsione formarum elementaliũ ſententiam probo, neque Schaligeri hanc de earũdem mutua permixtione. Et enim ſi formas magis, & minus ſuſcipere fateamur, vel inuiti quoque cogemur fateri, tum illis fore aliquid contra-

In Exotericis exercitationib.

rium

contrarium, tum ad eas esse per se motum, tum deniq. easdem per partes progressuque temporis adquiri, non item, vt Philosophi censent, temporis momento: quæ omnia quàm sint à substantiæ ratione aliena, testis est Arist. Deinde si elementorum formæ pariter cum qualitatibus ipsis intensiores, ac remissiores euaderent, se queretur elementa per alterationem mutari nunquam posse. Quæcumq. enim propriè alterantur, ea certè secundùm substantiam debēt eadem sibi permanere: quare cùm elementa non posint penes qualitates mutari, quin vnâ quoq. penes formas varientur, necessariò illud efficeretur, ea ne per alterationem quidem mutatum iri vnquam: formas autem elementorum misceri inter se non posse, vel ex eo apparet, quòd id à ratione formæ prorsus abhorreat. Forma namque omnis actus perfectus

Lib. 5. Phy.

est

est, per quem vtique singulæ res actu sunt, id quod sunt, à cæterisq. rebus omnibus distinguuntur: quorum neutrum esse poterit, si formas interse ipsas misceri statuamus. Quòd verò Galenus in singulis elementis nullas alias formas agnouerit, præter primas ipsas qualitates, vel hoc nomine excusandus est, quòd ad reddendam rationem eorum, quę corporibus nostris tam sanis, quàm ęgris eueniunt, nihil hac forma substantiali haberet opus, præsertim vt medicus. Quo circa solis primis quatuor qualitatibus contentus fuit. Quanquàm si accuratè id, quod est, Philosophorum more proferre libeat, longè alia à calore erit statuenda in igne forma. Quod idē in reliquis elementis monitū velim. Nisi enim formas à qualitatibus distinguamus, rationes incommodaque ea, quæ aduersus Auerrhoem allata nuper

per sunt, nos vrgebunt. Præterea si aquæ formam eandem esse cum frigore ipso dixerimus, nulla profectò ratio reddi poterit, cur feruefacta aqua non sit habenda minùs aqua nūc, quàm priùs, cùm nondum esset feruefacta. Quòd si eius rei eam rationem reddas, quoniam non solum frigus aquæ forma censendum sit, sed frigus, vnâ cum humiditate copulatum; eoq. fieri, vt quandiu superest humiditas, tandiu natura aquæ supersit, etiam si frigus prorsus abolitum sit, at certè nullam rationem possis reddere, cur non potiùs aqua excalefacta aer censeri debeat, quando quidē ambæ iam illæ qualitates adsunt, quæ aeris propriæ sunt: in quibus vtique aeris forma pari iure deberet collocari, atq. ipsius aquæ formam in frigore, vna cum humiditate copulato dixeras collocari. Præterea sicut frigus solum sine humiditate aquæ

for-

formam esse negas: ita etiam par esset negare solam sine frigore humidita tem esse ipsius aquæ formam: quod si sit, certè aquam feruefactam non esse actu aquam fatendum erit. Age verò: binæ istæ, quæ in singulis elementis insunt, qualitates, vel formæ duę interse distinctæ sunt, vel secus: si duas esse dixeris, certè vnũquodq. elementum duo esse fatendum erit: sin autem vnam formam ex ambabus illis qualitatibus dicas fieri, quo quæso pacto formæ ipsę ad vnius formę constitutionem coalescunt in terse? Neque enim (arbitror) dices mixtione eas coalescere: quandoquidem mixtio eorum duntaxat est, quæ perse, seorsumque actu possunt existere. Sed neque per compositionem, aut exiguarum partium appositionem vniri interse eas dixeris. Postremò, vis illa qua terra deorsum fertur, quam alioqui ab illius forma pro

ficiſci omnes Philoſophi vno ore fa-
tentur, cùm neque à frigore, neque à
ſiccitate proficiſcatur, ſatis indicat
neutram harum qualitatum eſſe ter-
ræ formam ſtatuendam. His ergo
rationibus adducor, vt & à Galeno,
& ab Auerrhoe hoc loco diſſentiã,
ac elementorum formas, ab eorũ qua
litatibus diuerſas putem, eaſdemq. in
tendi, remitti, ac miſceri negem.

Quod verò ad alteram illam quæ-
ſtionem attinet, qua quæritur, ſint ne
actu elementa in mixto, nec ne? Ari-
ſtoteles quidem certè, eumque ſecu-
tus Galenus elementa in mixto po-
teſtate non actu ineſſe tradiderunt.
Ariſtoteles ſiquidem libro 1. de ortu
Ca. 10. & interitu. Quoniam (inquit) rerum
partim actu ſunt partim poteſtate,
fit, vt quæ mixta interſe ſunt, ea quo-
dam modo ſint, & quodã modo non
ſint: aliud ſiquidem actu, diuerſumq.
quid agnoſcitur id, quod ex illis fa-
ctum

ctum est, potestate verò remanent, quando quidem aliquid eorũ super est, quæ ante mixtionem erant, nec intereunt. Neque ergo remanent actu quemadmodũ corpus & candor, neque alterum eorum, aut vtrumque interit: vis enim eorum salua manet: Idem alibi discrimen inter mixtionem & generationẽ tradens; Res (inquit) quæ genita est, actu manet: & miscibilia post absolutam mixtionẽ non iam remanent actu id, quod erant priùs, sed potestate: itaque miscibilia tametsi post mixtionem absolutam aliter se habeant, quàm antea se habebant: tamen talia potestate dicuntur in mixto remanere, qualia erant actu priùs, quàm miscerentur. Neque enim quæ miscentur, ea saluis, & integris particulis minutissimis cõmisceri cum Empedocle dicimus: alioqui enim vera mixtio non esset sed cõpositio, siue (vt Gal. vocat)

exiguarum partiũ appositio. Quin neque caro, neque os esset similare, si ex elementis per cõpositionem particularum minimarum coagmentatis, non item totis per alterationem totius substantiæ mixtis gigneretur. Cuius quidem dubitationis rationem totam his verbis exposuit Arist. Iam verò (inquit) qui vnam communem materiam statuunt, id ambigũt, quo tandem modo quidpiam ex frigore caloreque, siue ex igne & aqua fieri possit. Si enim caro ex vtroque constat, & tamen neutrum illorum est, sed neque ex ambobus his integris & incolumibus, perinde vt in compositione, constat, quid restat, vt sit id, quod ex illis constituitur (nisi materia prima) alterius enim duorum illorum interitus, aut alterum facit, aut materiam. Quasi diceret, cùm per corruptionem vnius contrariorum necesse sit vel alterum

contrarium superesse, vel materiam, consentaneum videtur esse, vt ex mixtione, per quam vtique ambo corrumpuntur, sola supersit materia. Ad propositam ergo dubitationem sic respondet Aristoteles: An verò (inquit) calidum & frigidum cùm maiorem minoremue suscipiat accessionem, quando horum alterum simpliciter actu est, alterum non erit actu, sed potestate: quando autem non omnino (id est cum neutrum istorum simpliciter actu est) sed quasi calidũ frigidum, & vt frigidũ calidũ, quod ea, quæ miscentur, exuperantias suas mutuò alia aliorum interimant, tum nec materia (prima) emergat, nec cõtrariorum vtrumq. actu simpliciter erit, sed medium. Et paulò infrà: ac primùm quidem, inquit, elementa sic mutantur: ex his autem carnes & ossa constant, quæque sunt eiusdem generis, cùm id, quod calidum & frigidũ, lib 3. de gen. ca. 7.

efficitur,& cùm frigidum calidum, atq.ad medium perueniunt:hîc enim neutrum est. In eandem quoq.sententiam Galenus lib.8.de Decretis Hip. & Plat. elementa in mixto actu remanere negat;illa verò potestate tantùm esse, quatuor autem humores actu in nobis inesse asserit.Ac humores quidem quatuor actu in nobis dixi contineri, propterea quòd actu suas singuli proprias formas retinent:quò fit, vt hi tũ sponte,tum catharcticorum medicamentorum vi secernantur. Neque enim eorum confusio vera exactaque mixtio censeri debet, perinde vt elementorum, quę cumprimùm exactè inter se mixta fuerint,cõtinuò singula suas amittunt formas. Quocirca ea meritò neque secundùm suas formas,neq. actu in mixto remanere diximus, sed potentia.Cæterùm non ignoro locum istum Galeni nuper citatum

aliter à quibuſdam ſolitum explicari, ita vt velint Galenum ibi propterea negaſſe elementa actu in nobis reperiri, quòd nullum illorum vlla in parte corporis ſincerum impermixtumque à reliquis, perinde vt humores, reperiatur Qui certè mihi minùs accuratè Galeni inſtitutum perpendiſſe videntur. Is namque cùm inſtituiſſet eo loco demonſtrare Hippocratem multò accuratiùs, quàm Platonem de elementis diſſeruiſſe, totamque & ſanitatis, & morbi partium ſimilarium rationem commodiùs explicaſſe, tandem Platonem reprænhendit, quòd minùs commodè is ad prima elementa tranſtulerit id, quòd Hip. lib. de Natura humana de quatuor humoribus tradidiſſet, cùm diceret, tũ demum valere hominem, cùm iſti ipſi humores & facultate, & copia fuerint cõmoderati, optimeque inter-

sese ipsi permixti: ægrotare verò quando vnus quispiàm ex his, aut plus, minùsue copiosus extiterit, aut secretus in corpore fuerit, neque bellè cum cæteris permixtus. Falsò ergo Platonem secretionem istã, siue, vt idem ipse paraphrasticè interpretatur, propriæ sedis cum aliena commutationem ab humoribus quatuor ad elementa prima transtulisse: quandoquidem nullum de primis elementis vlla in parte corporis potest sincerum, atque à reliquis secretum apparere: perinde vt sanguinem, pituitam, ac bilem alterutram, & quidẽ meram, sinceramque persępe in parte quapiam corporis collectam obseruamus. Discriminis autem huius rationem Galenus iam paulò ante reddiderat, quòd elementa quidem potestate in corporibus tantum insint, humores verò etiã actu, qui alioqui ex illis per media alimenta gignun-

gnuntur. Enimverò elementa vbi exactè, atq. ad vnionẽ mixta fuerint, neq. iã actu in mixto ampliùs remanebunt, neque separari ex eo rursus per secretionem poterunt: at humores quatuor licet confusi interse ipsi in venis sint: eorum tamen mixtio vera, exactaque nõ est, sed ad sensum tantùm æstimanda: propterea quôd humores actu sub suis formis singuli manent superstites, perinde vt cùm vinũ aquę affundimus, aut cùm varia medicamenta permiscemus. Quò fit, vt modò pituita, interdum bilis sincera, tum sponte, tum catharctici medicamenti vi secreta sæpiùs cõspiciatur. Atq. hanc eandem fuisse Galeni sententiam, vel illa ipsius verba testantur, quæ extant lib. 1. dè elementis. Quo quidem loco is cùm aduersus Empedoclem, cæterosque eiusmodi Philosophos docuisset, ex impatibilibus simul, & sensu carentibus

Vt in Thetra pharmaco.

elementis nihil, quod sensu præditũ sit, gigni posse, propterea quòd nihil noui posśit compositio illa procreare, per quam, quæ componuntur, talia remanent, qualia erant priùs, quàm componerentur: tandem concludit neq. ex atomis, neque ex Igne, Aere, Aqua, & Terra vllum posse fieri corpus, quod sentiendi vim habeat, si nõ transmutentur hæc, illa verò talem seruent naturam, qualem ante habebant, nec patiãtur: Atq. id quidem nõ in primis solùm elementis, communibusque, verùmetiam in secundis, ac propriis necessariò requiri putandũ est. Veluti quum ex quatuor humoribus caro, vel os in vtero procreatur, humores ipsos ita interse mutuò alterari, transmutarique oportet, vt suis tandem formis amiśsis, desinant actu esse id, quod erant. Quo magis rationi consentaneum est, procreata iam carne elementa prima suas itidem

dem formas amiſiſſe, & quidem eo magis, quo plures tranſmutationes circa elementa, quàm circa humores præceſsiſſe oportuit, antequàm ex illis caro gigneretur. Ergo vt totam huius diſputationis ſummam paucis complectamur, noſtramq. de quæſtione propoſita ſententiam tandem aliquando proferamus, prima quidem corpora ignem, aerem, aquam, & terram in corporibus perfectè mixtis remanere actu idcirco nego, quòd putem eorum formas deperire. At eadem tamen poteſtate in eiſdem ineſſe aſſero. Poteſtate autem ineſſe cùm dico, non id ſolùm intelligo, poſſe elementa ex ipſo mixto per eiuſdem mixti interitum generari, eo modo, quo ex cadaueribus vermes, crabrones, veſpas quotidie videmus exoriri: qua demũ ratione itidẽ in materia prima nihil nõ poteſtate cõtineri dicimus: At iſta

qui-

quidem potestas merè passiua est, vt quæ in vnius materiæ communis participatione,& vt ita dicam,commercio sita sit. Ego verò elementa in mixto potestate remanere cùm dixi, non de ea,quæ merê passiua est,inaudiri volui, sed de altera, quæ actiua nominatur, quoniam scilicet in ipso mixto præter primam elemẽtorum materiam, eorundem quoque virtutes, & qualitates primariæ supersint, remissæ tamen ipsæ, contemperatæque, atque ad vnum commune temperamentum omnes redactę. Primarias qualitates nuncupo,quas Galenus alteratrices vocat calorem, frigus, humiditatem, & siccitatem. Prętẽr has verò etiam actu supersunt in mixto reliquæ qualitates elementales raritas, densitas, tenuitas, crassities, grauitas, leuitas, opacitas, perspicuitas, refractæ tamen ipsę perinde, vt & superiores. Vtrùm verò quali-

tates

tates istæ sint actu in mixto, necne, præterea vtrùm eędem sint cum his, quæ in elementis præerant, qualitatibus, an non, supra fuit à nobis dispura tum. Cæterùm quanuis nulla est in toto mixto particula, quæ non etiam mixta sit, quæque omnium quatuor qualitatum temperatura non participet: non tamen propterea omnes in quouis mixto particulas vno eodemque temperamento præditas esse existimamus. Pleraque enim corpora sunt partibus heterogeneis prædita, his quidem magis igneis, illis cõtra aqueis magis, vel terrestribus. Velut in Rhabarbaro, brassica, lente, aliisque quamplurimis tum medicamentis, tum alimentis experimur.

Superest iã, vt ad rationes, testimoniaq. ex altera parte producta respõdeamus. Ac primùm quidẽ ad Aristotelis locum illum, vbi is guttam vini decem millibus aquæ amphoris in-

stillatam negat misceri, propterea quòd eius forma soluatur: illam verò corrumpi potiùs, asserit, quoniam vini specie sublata in aquã omnino tota vertatur. Aristoteles quidem certè ea tantùm misceri censet, quæ suis se qualitatibus alterant, atque à se ipsis vicissim etiam alterantur. Ita vt neutrum cõtrariorũ omnino vincat alterum, sed partim vincat, partim vincatur: nec eorum alterum post absolutam mixtionem actu simpliciter superſit. Itaque vt ad alteram iam rationem progrediamur. Quæcumque sanè miscentur, ea quandiu miscentur, tandiu solùm alterantur, nec corrũpuntur. Neque enim corrumpuntur priùs, quàm absoluta omnino mixtio sit. Miscibilium namque corruptio, perinde, vt et nouæ substantiæ mixtę generatio, terminus quidem mixtionis est, non ipsa mixtio. Quod verò ex Aristotele afferebatur opera

naturę

naturæ ex elementis tanquam ex materia componi, id certè non conuincit elementa actu cum suis formis in mixto remanere. Quamuis enim ea toto mixtionis tempore formas retineant suas: mixtione tamen absoluta solæ remanent elementorum materiæ vnâ cum qualitatibus, iisq; refractis, vti dixi, atque ad vnum temperamentum reuocatis. Porrò quamuis elementa, si eorum formas spectes, haud quaquam in mixto remanent, vt ostendimus, tamen si qualitates consideres, non erit nefas dicere elementa prima calidum scilicet, frigidum, humidum, & siccum in corporibus mixtis actu remanere, non illa quidem absolutè, neque simpliciter, perinde vt antea cùm erant elementa; sed mixtim, & cum participatione contrarij, calidum videlicet, vt frigidum, fri-

gidumque itidem vt calidum. At tales quidem qualitates non iam elementales censendæ sunt, neque propriæ elementorum affectiones, quod tamen in octaua ratione ab illis assumebatur.

TEXT. XIX.

Corpus autem humanum continet in seipso sanguinem et pituitam, & bilẽ vtramq. flauam, & atrã: atque hæc illi sunt natura corporis: & propter hæc dolet, valetq.

Absoluta iam superiori illa de primis, & communibus elementis disputatione, ad ea demum humani corporis elementa se conuertit, quæ sanguineorum animalium (in quibus est homo) proxima, peculiariaq. sunt: quorum

quorum cognitio medico hoc magis ſcitu eſt neceſſaria, quòd, vt ait Hipp. humores ij & natura humani corporis ſunt, & cauſę, propter quas tum ægrotat homo, tum valet. Ac humores quidem idcirco humani corporis natura ab Hipp. dicuntur, quòd ex illis tanquam ex primordijs generationis cunctæ partes noſtri corporis procreatæ, efformatęq. ſunt, quòdq. ex iiſdem nutriuntur, conſeruantur, ac vigẽt. Quòd autem ex his partes noſtri corporis omnes procreatæ ſint, vel ex eo conſtat, quòd omnes iſtę ex menſtruo, maternoque ſanguine ortæ ſunt, quem vtique ſincerum nõ eſſe, ſed vtriuſq. bilis, pituitæq. participem infra docebit. Accedit huc quod, iidẽ iſti humores in cauſa ſunt, cur homo & doleat, & ſanus ſit: ex quo perſpicuò apparet eos ipſos humores elementa corporis humani iure dici. Elemen-

torum enim id proprium, præci-
puũque est, vt & ex illis gignamur
& ob illorum symmetriam valea-
mus, contraque per eorundem ame-
triam doleamus, ęgrotemusque. A
doloris quidem nomine Hipp. ho
loco affectum quemcumque intelli
git à natura alienum, siue is cum m
nifesta actionũ noxa sit (quem mo
bum dicimus) siue secus, quam sani
tem vitiosam nuncupamus. Nom
ne verò sanitatis Hipp. constituti
nem corporis significat naturæ co
gruentem.

Li. 8. de decret. Hippo. & Plat.

TEXTVS. XX.

Valet quidem præcipu
cum ea & vim, & copiar
mediocriter interse temp
ratas habuerint, ac maxim
si permixta sint.

Do

Docet his verbis Hippo. causam tam sanitatis, quàm morbi cuiuscumq. internam partim copiæ humorum, partim eorum viribus, partim deniq. eorundem mixtioni adscribendam esse. Enimverò cùm humores omnes tam copia, quàm facultate, facultatisq. gradu iustam interse retinuerint symmetriam, & verò ijdẽ bellè mixti fuerint interse, tũ demũ benê valebit homo. cùm autem vnus, pluresue ex his à iusta defecerint vel excesserint symmetria, aut minùs bene fuerint interse mixti, illi verò seorsum potiùs in locum aliquem, quasi extra ordinem secesserint, tum demum minùs bene habebit vnusquisque.

Qui plane dogmatici sunt.

Hoc propter Erasistratũ videtur dictũ, quem Gal. passim semirationalem solet appellare, propterea

quòd interdum sententiam Hippo. de elementis sequi visus est (dum naturam ille solertem & artificiosam prædicat) interdum contra Asclepiadis Epicuriq. opinionem probare, qui causam quarundam actionum naturalium ad meatuum magnitudinem, paruitatemq. retulerit, vt cõstat ex Galeno lib. de fac. nat.

Sed cùm sit duplex genere apud sectas ratione nitentes institutio elementorum.

De duplici hac Philosophorum ac Medicorũ secta agens Galenus lib. 1. de facul. natura. Duę inquit, fuerũt tum in medicina, tũ in philosophia sectæ eorum, qui aliquid de natura tradiderunt, quiq. saltem quod dixerũt, intelligerent, & consequentiam eorum, quę proposuissent, nõ modò cernerent, sed etiam obseruarent, al-

tera quidem eorum,qui omnem ſub ſtantiam ortui & interitui obnoxiam,tum vnitam eſſe, tum alterabilem aſſeruerunt, altera illorum, qui eandem inalterabilem,in tenuiaq.cō minutam & vacuitatibus quibusdam interceptam ſtatuerunt.Ergo qui ſal tem conſequentiam aliquam ex iis, quæ in ſecunda ſecta proponuntur, intelligunt,hi nec naturæ,nec animę propriam vllam ſubſtantiam, facultatemue arbitrantur eſſe, ſed ambas has primorū illorū corporum, quę illi impatibilia, ſimpliciaq. proponunt, certo quodam congreſſu fieri: iuxta verò priorem ſectam, poſterior corporibus natura non eſt, ſed multò etiam prior,& antiquior:proinde horū ſententiâ Natura ipſa eſt, quæ animaliū, & ſtirpium corpora fabricatur ſuis vtens facultatibus,tractrice,retentrice, coctrice, & expultrice,quæq. aliis quibuſdam faculta

ribus generãdo omnia tum artificio sè effingit, ac format, tum iis, quæ generauit, prospicit.

Prima itaq. moderationẽ in meatuum constitutione statuit.

Hûc pertinet ille Galeni locus, qui extat libro de differentiis morborũ, Sumatur, ait, & hîc constans omniũ confessione principium, Id, quod naturale existit, esse moderatum, non in animali solûm, sed etiã in plantis, & seminibus, & omniũ organo, quod verò non naturale immoderatum: erit igitur sanitas moderatio quædam, morbus verò contra immoderatio: at quarum rerum immoderatio ipse morbus erit, earundem, inquit, fuerit sanitas ipsa moderatio. Itaq. si moderatio meatuum, sanitas est, sicut Asclepiadi placuit, cæterisq.

omnibus, quicunque per minimorũ corporum contactum, coagmentationemque, non item per alterationem cuncta procreari asseruerunt, profectò morbus eorundem meatuũ erit immoderatio, sin autem ex temperatura calidi, frigidi, humidi, & sicci pendet sanitas, certè morbus in contraria huic dyscrasia consistet.

TEXTVS XXI.

Dolet autem, cùm aliquod ex iis minus, ampliusve extiterit, aut ab aliis secesserit, neq. cum omnibus fuerit temperatum.

TRIA erant, quæ nuper ab Hippoc. in homine integrè sano requirebantur, quorum primum ad elementorum moles æquabili interse ratione moderatas pertinebat, alterum ad eorundem vires iustam interse itidẽ

ſymmetriam , proportionemq. obtinentes, tertium verò ad mixtionis temperaturæq. huius abſolutionem; per quam ſcilicet vnumquodque elementorum cum reliquis elementis omni ex parte mixtum, contemperatumq. ſit. Ex tribus ergo hiſce nuper propoſitis integrę ſanitatis cauſis, quaſi per antitheſim colligit hîc Hippo. totidem morbi, ſeu vitioſæ ſanitatis cauſas, ſingulis illis ex aduerſo reſpōdentes. Nā primo quidem loco, vbi dicit [Quado minus, ampliusue extiterint] ametriam ſignificauit, ideſt, exceſſum, defectumve vniuſcuiuſq. ex elementis, eumq. geminum, alterum penes quantitatem, alterum penes vires: poſtremo verò loco cū ait [Neque cum omnibus attemperatū] temperaturæ inæqualitatem intelligit. Quodcūq. ergo de tribus his vitiis adfuerit, neceſſe eſt naturalem corporis conſtitutionem vitiari, vel ſiqui-

ſiquidem inſignis actionum noxa acceſſerit, etiam morbo hominem laborare: ex quo apparet tum hanc, tũ duas proximè ſubſcriptas deinceps ſententias de humoribus interpretandas eſſe potiùs, quàm de primis quatuor corporibus igne, aere, aqua, & terra. Quamuis enim de tribus vitiis nuper memoratis, prima duo, quæ ad ametriam pertinere dixi, ad omnia elemẽta transferri poſsint, poſtremum tamen non perinde poteſt. Quanuis id tentauit Plato facere. Etenim quod ab Hippo. hîc dicitur morbos fieri tum, cùm vnumquodq. eorum, ex quibus conſtamus, plus, minus ve extiterit, quàm par ſit, id verò nòn minùs de elemẽtis primis, quàm de humoribus ipſis poſſumus interpretari. Quod autem mox additur, [aut ſeceſſerit, neque cum omnibus permixtum fuerit] id, inquam, de humoribus verè dixeris, de quatuor

In Timæo.

autem primis corporibus, non item: neque enim iſta ſunt, quæ tranſmutantur, aut quæ ſedem in animalium corporibus variant, quemadmodum Platoni viſum fuit, ſed humores quatuor, qui vtique quocunq. in membro per ſe, ac ſeorſum conſtiterint, continuò iam in illo morbum excitabunt, flaua quidem bilis herpetẽ, Eryſipelaſq. atra cancrũ, pituita œdema, ſanguis demum ipſe phlegmonem.

TEXT. XXII.

Neceſſe eſt enim cùm horum quidpiam ſeparatum, ac per ſe ſeorſum conſtiterit, non modò locum, vnde exceſſerit, morboſum euadere, verumetiam vbicunque reſtiterit, influxeritque

ritque, ibi nimis affluens dolorem, et laborem excitare.

Quoniam dixerat hîc Hippoc. hominem dolere tum, cùm vnus ex quatuor humoribus penes copiam, aut vires iustam amiserit symmetriam, aut cùm minùs bene cum reliquis permixtus fuerit, idcirco tum hac, tum duabus proximè adscriptis sententiis, ex euidenti eorum, quæ eueniũt, obseruatione docet quemadmodum ab humoribus malè permixtis, atq. à se inuicem secretis corpus dolore, laboreque afficiatur. Atq. hoc quidē loco vox illa græca χωρίζαι, quæ idem sonat, quod, secerni, obseruanda venit, quam & hac sententia, & superiori Hippoc. vsurpauit, vt per eam humores impermixtos significaret: id quod ideò cõmonēdum duxi, vt intelligas humores quatuor, qui

in venis confusi vnam, communemq; sanguinis formam præseferunt, non perinde exactê mixtos esse interse, vt elementa quatuor ad mixtorum generationem misceri diximus. Hęc etenim ita validè suis sese mutuò qualitatibus alterant, atq. permutãt, vt nullum tandem ex illis actu simpliciter supersit in mixto, quemadmodum supra à nobis ostensum fuit. At quatuor humores ij, qui in venis continentur, quoniam non ita exactè ad vnionem interse mixti sunt, quin suas singuli proprias formas, distinctas que retineant, eo fit, vt per solam secretionem à se mutuò seiungi, separariq. possint, iiq. vel spõte secreti, vel catharcticorum medicamentorũ vi attracti, nulla interim, vt Asclepiades existimauit, noua eorundem generatione interueniente, perinde vt in vera mixtionis dissolutione vsque ad elementa facta fieri diximus.

Quare

Quare cùm humores quatuor suas singuli formas in corpore retineant, actuque in eodem insint, non debemus eorum cõfusionem, veram, exactamque, sed sensui apparentem mixtionem iudicare: atq. idcirco mixtionis eorundem dissolutionẽ Hipp. hîc secretionem appellauit. Quoties ergo vnus quispiam de quatuor humoribus in partem aliquam decubuerit, isque sincerus, neque totus cũ cæteris omni ex parte penitus permixtus, dolor excitabitur, propterea quòd, vt ait in comment. Gal. vtraque pars tam ea, vnde humor defluit, quàm illa in quam influxit, intemperie insigniter afficitur, id quod euenire solet maximè tum, cùm humor fuerit ex iis, qui viribus pollent insignibus. Talis est humor is, quicunque à symmetria naturali maximè fuerit alienus, velut inter frigidos quidem humores pituita vi

trea

trea, inter calidos verò mera bilis, atque sincera, siue ea demum flaua impensè sit, siue vitellina, siue æruginosa, siue etiam atra. Sinceram dico eã, quæ neque cum cæteris humoribus mixta, neque suo diluta sero est. Talis ergo humor partem eam, in quã decubuerit, dolore pertentabit, idque non solùm illam nimia sua copia onerans, atque distendẽs, verum etiã intemperie calida, aut frigida insigniter afficiens. Quin etiam consentaneum rationi est, partem eam, vnde humor abscessit, tum istius ipsius humoris, dum in parte aderat, culpa, intẽperie affici, tum ob eiusdem effluxũ, vacuationẽque immodicam.

Hi enim non quantitate tantùm parti, sed & qualitate dolorem excitãt.

Ex his Galeni verbis interpretes occasione arrepta, quæstionem illã discep-

discepta̅ndam proponunt, vnica ne sit doloris proxima, continensq. causa, an verò potiùs, vt hîc Gal. innuere videtur, duplex. Sunt qui duplicẽ causam vnâ cum Auicenna statuant, videlicet solutionem continui, & intẽperiem, Cùm enim dolor Hippocrate auctore, fiat tum, cùm alterascit, corrumpiturque natura: natura autem partium singularum non in sola vnitate substãtiæ, integritateq., verum etiam in temperatura consistat: necessariò ex eo putant effici totidem fore doloris excitandi causas proximas, quot fuerint naturæ corrumpendæ, nempe duas, alteram ab ijs, quæ vnitatem soluunt, alteram ab ijs, quæ intemperie afficiunt. In quã sententiam varios Galeni locos proferunt: velut eum, qui extat lib. de inæquali intemperie, itemq. alterum illum, qui paulò infra legitur: quibus locis Galenus non solùm tum,

Lib. de loc. in homi- ne.

Cap. 3.

Cap. 4.

cum

cum vnitas dissoluitur, veluti cùm partes à fluxione distenduntur, diuelluntur ue dolorem excitari ait, verum etiam quando calefiunt, aut refrigerantur, aut quoquo modo aliter alterantur. Sed & lib. 12. meth. & comment. 2. de morb. acut. & in arte medic. duas has, tãquã distinctas
Cap. 8. doloris causas affert. Qui verò vnã cõtinui solutionẽ asserũt proximã, continentemque doloris causam esse, hi sententiam suam Galeni locis illis confirmant, quorum alter extat
cap. 8. libro de inæquali intemp. alter li-
cap. 1. bro de simp. med. fac. Vbi cùm accuratiùs ea de re agere instituisset Gal. solam vnitatis solutionem doloris causam proximam videtur statuisse. Quæ namque calefaciendo, aut refrigerando dolorem inferunt, ea non nisi per mediam continui solutionẽ inferre. Cæterùm vt de tota hac quęstione breuiter dicam, quod sentio,

quodque ex Gal. ſententia dicendum puto, nullus dolor ſine paſsione violenta, id eſt, ſimul multa, & celeriter facta fieri poteſt, vt teſtatur in Timęo Plato. Sed & Hipp. idem ſignificauit cùm dixit. Cùm alteratur, & corrumpitur natura, dolores fieri: quippe illud corrumpitur, celeritatem ſimul, & magnitudinem mutationis ſignificat, teſte Gal. lib. 1. de Symp. cau. atqui repentina omnis, violentaque temperamenti mutatio ſolutionem continui neceſſariò efficit, vt oſtendit Gal. li. 4. de ſimpl. med. facul. Nēpe quod ſubitò, & vehementer calefacit, id quod cōtinuum eſt penetrat, & perrodit: quod verò ſubitò, ac vehementer refrigerat, id repentè, & violenter contrahendo, continuum diuellit: ex quo efficitur nullā alterationem eſſe poſſe dolorificam, quæ cum vnitatis ſolutione nō fiat. Quod ipſum Gal. lib. 1. de Symp. cau. teſtatum reliquit.

Ergo licet in quacunque simplici sensatione, atque adeò in omni voluptate vtrumque, & alteratio, & alterationis dignotio, perinde vt & in dolore requiratur, hoc tamen interest, quòd in sensu quidem simplici, neque aceruata alteratio, repentinaue requiritur neq. violenta: in voluptate verò aceruata illa quidẽ requiritur, non tamen violenta, neque cum vnitatis solutione facta. Etenim talis si sit, necessariò iam dolorẽ excitabit, etiam si per eã fiat à statu præter naturam ad naturalem reditus, vt docet. Gal. lib. 12. Cap. 7. meth. exemplo eorum, qui manus algidas pręproperè ad ignem admouerunt: quippe qui ad vnguium radices intolerabili dolore cruciari solent, Itaque concludit corpora nostra non solùm dolore affici tum, cùm in statum à natura alienum transferuntur: sed etiam cùm ad statum naturalem reuocantur, nisi statum eum pau

latim

latim recipiant, id est (vt ego quidem interpretor) sine violentia, ac citra vnitatis solutionem. Cùm ergo doloris essentia in duobus his consistat, scilicet in aceruata, violentaque passione, & in eiusdem passionis sensu, dignotioneque, profectò quęcunque talem passionem proximè, ac perse inferre poterunt, ea erunt doloris causæ continentes: ex quo apparet ea omnia doloris causam continentem fore, quęcunque aceruatim, & cum violentia calefaciunt, vel refrigerant, ita vt iam vnitatem soluant. Illud ergo certũ exploratumq. est nullam alterationem dolorem excitare posse, quę sine violentia, ac citra vnitatis solutionem fiat: illud verò incertum, neque à Gal. definitum, vtro tandem modo dolorem excitent ea, quę calefaciunt, vel refrigerant: an scilicet calefaciendo, refrigerandoue, an verò proptereaquòd simul vnitatem sol-

uunt. Quinimo quæstionē hanc totã, tanquam minùs vtilem ad doloris remedia vestiganda à Gal. arbitror pretermissam, Scitè ergo Fran. Vallesius vir et ingenio, & eruditione singulari, permagni interesse ait, dicas ne dolorem omnē cũ continui solutione fieri, an verò ex solutione: illud quippe à Gal. fuisse demõstratum, hoc nõ itē. Equidem (vt id, quod de tota quæstione proposita probabilius mihi visum est, breuiter exponam) sicuti quęcunq. calefaciunt, hoc ipso solùm quòd calefaciunt, sensum mouent, ita quoque, quæ subitò, & cum violentia calore afficiunt, ea, hoc ipso quòd cũ violētia afficiunt, molestum sensum, idest, dolorem mouere censeo: & quoniam ea demum alteratio, cum violentia fit, quæ vnitatem soluit, cõsentaneum rationi est, quæcunq. calefaciendo dolorem inferunt, non eò solùm, quòd calore afficiunt dolorē

inferre

inferre, sed quòd ita violenter afficiant, vt vnitatem soluant. Neque enim satis est naturã alterari, vt dolor excitetur, nisi ea ita violenter alteretur, vt etiã corrumpatur, idest, vt ex alteratione vnitas substantiæ dissoluatur. Quod enim apud Hippo. extat, morbũ omnem vlcus esse, id verò non nisi de eo morbo, qui dolorem inuehit, interpretandũ est. Quòd si obiicias per febrem hecticam temperamentum, naturamq. corrumpi, neque tamen dolorem vllum persentiri, respondemus apud Hippocratem, cùm dixit, quibus alterascit, corrumpiturq. natura dolorem excitari, vocem illã, corrumpi, de eo tantum corruptelæ genere interpretandam esse, in quo temperamentũ non paulatim, vt in hectica febre, sed subitò, & cum violẽtia labefactatur. Quòd autem Galenus non vnam, sed duas doloris causas attulerit, ea ratio est,

Lib 5. de frac. tex. 34.

quòd vnitatis solutio, quæ ab alterantibus fit, obscurior est, quàm vt à nobis certò possit agnosci: deinde quòd nullius est planè momenti ad curationem morborũ obeundam. Neq. enim ab illa nobis indicatio vlla ad doloris remedia methodo vestiganda suppetit, sed ab iis solùm, quæ nos alterant, intemperieque afficiunt. Solutio siquidem illa continui, neque morbus permanens censeri debet, neque affectus vllus, sed passio quædam, siue morbus (vt ita dicam) fiens, nullo alio remedio indigens, præter id tantùm, quo intemperies ipsa persanatur. Intemperie siquidem illa sublata, necesse est protinus, & dolorem eum, qui ab illa ipsa oriebatur, tolli.

TEXTVS XXIII.

Etenim cum horum aliquid è corpore effluxerit, id

que

que copiosius, quàm quod effluit, dolorẽ ac molestiã exhibet vacuatio.

Vocem illam Grecam ἐπιπολάζον Gal. dupliciter interpretari nos posse dicit, nimirum & de humore eo, qui preter modum abundat in corpore, & de eo etiam, qui cum cæteris humoribus minùs benè per mixtus, contemperatusque est. Cùm ergo is, qui extra corpus effluxit, humor copiosior effluxerit, quàm pro eius, qui in corpore redundat, modo & copia, tum demum dolor, id est morbus, morbosaue affectio ex huiusmodi euacuatione cõsequetur. Neque enim audiendi sunt ii, qui à vacuatione negant morbos oriri vnquam posse. Cùm enim videamus ex nimia sanguinis ab vtero, vel hęmorrhoidibus effusione corpus tanta ple

rumq. intemperie affici, vt euidens noxa in actionibus appareat, atq. in hydropẽ quandoq. æger incidat: perspicuũ profectò est, quod hoc loco dixit Hipp. à vacuatione dolorem & molestiam exhiberi.

TEXTVS. XXIIII.

Quod si intrò vacuatione facta transferatur, atque ab aliis secernatur, duplicẽ sanè necessariò dolorẽ prębebit, vt dictũ est, & vnde decesserit, & vbi redundauerit.

Horum verborum sententiã eandem esse cum superiori illa, cuius verba sunt (necesse enim est, cùm horũ quidpiam separatum, ac per se seorsum constiterit, &c.) vel ipse idem Hipp. satis apertè testatur, cùm dixit

(vt

(vt dictum est) quare alia hîc interpretatione nihil est opus.

TEXTVS. XXV.

Dixi sanè quæcumq. esse hominem dixero, demonstraturum me eadem semper esse, secundùm legem & secundùm naturam.

Hæc verba, quæ in græcis Hipp. codicibus leguntur, nescio quomodo in Gal. commentarium irrepserunt. Eo autem pertinent, vt intelligamus quemadmodum, quæ deinceps sequũtur cum antecedentibus cohæreant.

TEXTVS XXVI.

Dico autem sanguinem esse, & pituitam, & bilem, tum flauam, tum atram, atq. eorum quidem nomina, pri-

mùm lege differre aio, nec vlli eorum idem nomen esse: tum & secundùm naturam species eorum distingui, neq. pituitam similem esse sanguini, neq. sanguinem bili, neque bilem pituitę. Quomodo enim similia fuerint inter se ea, quorum neq. colores aspectu similes apparent, nec si manu contingas, similia videntur esse? quandoquidē nec æquè calida, aut frigida, aut humida, aut sicca sunt.

Quoniam suprà duo illa sibi ad demonstrādū proposuerat Hipp. alterum

rum quidē,humores nostri corporis quatuor esse,nō vnū tātùm specie:alte rū verò, eos omnes cognatos nobis, & secundùm naturam esse:idcirco in stituti sui non immemor, primò qui dem illud docet,quatuor esse humo res in corpore,eosq. natura diuersos interse, deinde verò eosdem secundum naturā,id est,naturæ nostræ cognatos esse demonstrabit. Ac differre quidem humores ipsos quatuor interse,duplici ratione, sicut suprà se facturum receperat, ostendit, primùm quidem ex lege,id est,ex communi hominum sententia, atq. consensu, deinde ex natura,id est ex ipsa veritate. Ad cōmunem hominū cō sensum spectant illa Hippo. verba, (atq.horū nomina primū lege differre aio,nec vlli eorum idem nomen esse)naturæ autē,id est,veritati id ip sum consentaneū esse, eo confirmat argumēto,quod & forma differant,

&

& facultate. Ac formaquidem eos inter se ostēdit differre cùm dicit, Neq. aspectu, neq. tactu eos sibi similes apparere. Quippe humorum formæ tū aspectu diuersæ apparent interse, & facultate: ac forma quidem differre eos interse, ostendit, cum dicit, Quippe qui colore diuerso sunt: tum tactu, propterea quòd & calore, frigoreq. differunt, & consistentia, quę aliis quidē humida, idest, fluida, tenuisq, aliis cōtra sicca, idest, crassior, cohærentiorq. est.

Fortasis autem offendit quosdam.

Quoniam posset aliquis dubitare, qua ratione dictum illud ab Hipp. sit, differre humores ipsos interse, eò quòd alij aliis plus minusve sicci sint, cū id ab humoris natura (quē liquidum esse par est) alienum prorsus sit, idcirco, quasi prolepsi occurrēs Gal. humo

humores, quamuis absolutè, & perse considerati, omnes humidi sint, tamẽ si interse ipsi conferantur, alios aliis & crassiores dici posse ait, & siccio-res: quin etiã vnum, & eundẽ plerũq. seipso tum crassiorẽ fieri, tũ siccio ré: itaq. amarę bilis genera, non solũ calore, sed etiam crasamento, siccita-teq. distingui: quipe aliam esse colo-re quidem pallidam, consistentia au-tem liquidã, fluidamq. aliam verò lõ gè, & calore fluidiorẽ, & consistentia itidẽ crassiorẽ, qualisquę à vitellorũ oui similitudine Vitellina cognomi nata est. Eandẽ porrò, & in sanguine, & in pituita, & in humore melãcholi co varietatẽ obseruari dicit: cui⁹ qui dẽ varietatis rationẽ eã reddit, quòd humores reuera elementa non sint, perinde ac aer, aqua, ignis, & terra, sed ex his mixti, atq. conflati, ita ta-mẽ, vt alia in aliis humoribus prępol leant elementa, velut in bile quidẽ

ignis, in pituita aqua, in humore melancholico terra, sanguis autem ex æquabili omnium quatuor elementorum temperatura conflatus sit. Et quoniam humores singuli ex omnibus quatuor cõstant elementis, eò fit, vt quo cuiq. humori plus huius, vel illius elemẽti obtigerit à natura, hoc, vel rubicundior, vel flauior, vel albidior, vel nigrior sit, adhæc vel crassior, cõpactiorve, vel contrâ tenuior, atque liquidior.

TEXTVS XXVII.

Cùm ergo tantopere & forma, & viribus differant interse, necesse profectò est, ea non esse vnũ: nisi certè ignis, & aqua vnũ sunt.

Concludit rationem paulò ante propositam aduersus eos, qui vnumquempiã de quatuor humoribus solum humani corporis naturam, & ele-

elementum esse voluerunt: quorum quidem auctorum nomina tametsi à nobis ignorentur, non tamen propterea existimandũ est, neminem vnquã, qui talia assereret, extitisse. Causam autem, cur horum memoria interciderit, eam demũ affert in cõmentario Gal. quod suas illi sententias fortasse litteris nõ prodiderint, id quod à quibusdam factũ fuisse memorat, velut à Socrate, Pythagora, atque inter medicos etiam, à Quinto: quorum quidem nemo, ea, quæ viua voce docuerat, scriptis mandauit. Quin & Platonem pleraq. tradidisse, quæ in eius libris desiderantur, vel ab ipsis eiusdẽ discipulis accepimus. Iã verò, vt Thaletẽ Milesium, solam aquam rerum omniũ elementũ statuisse non ambigimus, etiamsi nulla eius ea de re extent monumenta, ita verisimile est, nõ defuisse quosdã ex medicis, qui dicerent solam pituitam esse naturam, & elementum proximũ corporis humani,

licet

licet quis fuerit huius opinionis autor, ignoretur. Atq. idem in reliquis humoribus suspicari licet.

TEXTVS XXVIII.

Quòd verò omnia ea haud vnum sint, sed suã quodq. habeat propriam facultatem, hinc scire licet, quòd si cui dederis medicamentum ad pituitam educendam idoneum, pituitam tibi egeret: sin medicamentũ, quod bilẽ atrã ducat, obtuleris, bilem tibi reddet: itidem, & bilem atram purgauerit, si medicamẽtũ, quod atram bilem ducat, porrexeris: quòd si quam partem

corpo-

corporis pertuderis, ita vt vulnus infligas, continuò fluet ex ea ſanguis. Atq. hęc omnia fient tibi perpetuò tam die, quàm nocte, tam hyeme, quàm æſtate, donec homo ſpiritum ducere, & reddere viciſſim poſsit, poterit autem eatenus, quoad aliquo ex his, quæ ſibi cognata ſunt, fuerit priuatus. Cognata verò ſunt ea, quæ modò memorauimus: quæ quis cognata eſſe inficiabitur? primò ſi quidem illud manifeſtò apparet hominē, quandiu viuit, in ſe ipſo om-

nia ista perpetuò continere, deinde verò natum esse ex homine, in quo hæc insunt omnia. Præterea enutritũ in homine, cui hæc eadem omnia itidem suppetũt, quę ipse tũ affero, tũ demõstro.

Huius sententiæ duæ sunt partes: quarum altera ostendit quatuor humores & facultate differre interseſe (vt qui cum diuersis purgantiũ medicamentorum generibus naturæ communione cõueniant) & perpetuò eosdem in homine reperiri. Altera verò docet eos ipsos humores homini naturâ esse, id est, ex his humani corporis partes tum originem, tum alimentum capere. Hęc namq. duo sunt, quæ supra se ostensurum receperat.

Tex. 8. Hippocrates ergo supra; aduersus

eos disputans, qui vnum sangui-nem statuebant hominis naturam, & elementum, cùm dixisset nullum anni tẽpus, neue ætatem vllam osten di posse, per quam solus sanguis in ho mine inesse appareat (quod tamen ab illis ostendi debuisset) iam id ipsum confirmat argumento sumpto ab his, quæ quotidie in purgationibus appa rent euidenter. Si cui enim (inquit) medicamentũ cholagogum, idest, du-cens bilem, aut phlegmagogum dede ris, humorem eum perpetuò vacuari videas, qui ab huiusmodi medicamẽ-to attrahi natura sua sit idoneus. Ex quo apparet manifestò omnes homĩ nes quatuor humores hos perpetuò cõtinere, quandoquidẽ hi perpetuò à catharcticis medicamentis expurgari possũt. Atenim huic rationi occurrũt Asclepiadis sectatores pernegãtes cer tum vllũ humorem attrahi à purgan ti medicamento: neque enim medi-

camenta purgantia atrahere humorē sibi familiarem, illa verò quidquid in venis offenderint, qualecunq. tandē id sit, mutare, vertere, abalienare atq. in suā naturā corrumpere: quòd si qua ex ipsa purgatione ægris accedat vtilitas, non tam ex humoris noxii purgatione eam, quàm ex communi euacuationis ratione consequi. Veluti cùm quis medicamenti purgantis beneficio fuerit ictero liberatus, non bile educta hunc, sed vacuationis ratione tantū fuisse persanatū. Quæ Asclepiadis sententia quàm falsa sit, pluribus locis est à Gal. demonstratum. Ceterùm nihil est, quod æquè illius errorē conuincat, atq. id, quod in ipsis artis operibus quotidie obseruamus fieri. Quippe si homini ascite laborāti dederis medicamentū hydragogum, abdomen certè illi, exhausta multa aquæ copia, plurimùm detumescet. Quòd si medicamētum alterius

Lib. 1. de facul. nat. lib. de Theriaca ad Pisonē. lib. de purg. med. facult. li. 2. de elementis. lib. de attrahile.

rius generis quale quod bilem flauam, aut atram ducit, propinaueris, neq. multũ humorem vacuabis, et verò abdomen amplius intumescet. Cõtra verò accidere videmus iis, qui ex iecoris obstructione in morbum regium incidêrunt. Etenim si reseratis priùs iecoris meatibus, medicamentum dederis, quod bilis ducendæ vim habeat, & plurimũ bilis eius, quę redundat, eduxeris, & ęgrum continuò ictero liberabis. Consimiliter etiã obseruamus fieri in his, quos pituita, aut atra bilis infestat: nã & copiosa fit humoris eius, qui redundat, expurgatio, & magnum inde commodum ægris accedet, si quidem pharmacũ exhibeamus, quod redundanti humori expurgãdo vtile fit. Accedit huc, quòd si humorẽ medicamẽti vi haud quaquã secerni, sed ab eodem vltro gigni fateamur nulla à nobis ratio reddi poterit, cur nõ vnũ semper humoris genus in

ſuperpurgationib⁹ excernatur: quãdo quidẽ veriſimile non eſt, medicamentũ minorem vim ad corrũpendos, alterandoſq. humores, & in ſuã naturã conuertendos in progreſſu ſuperpurgationis habiturum eſſe, quàm in principio. Ex his ergo perſpicuò apparet humores, cũ expurgãur, à catharcticis medicamentis attrahi, per attractionẽque purgari, non itẽ, vt Aſclep. nugabatur, denuo generari. Quare ſi quouis anni tẽpore, & quauis ętate, ſinguli hi quatuor humores, à ſuo quiſq. medicamento, purgãtur, purgatio autẽ non alia ratione fit, quàm quòd humores, qui in corpore inerant, attrahũtur, perſpicuũ profectò eſt eoſdẽ hos quatuor humores, omni tum ætate, tum anni tempore in noſtris corporibus reperiri. Quod ſi eſt, nefas profectò fuerit ſanguinem ſolum, vllum ve alium de tribus reliquis humoribus ſtatuere naturã corporis humani. Ex quo efficitur

tur: neq. ex ſolo ſanguine à tribus reliquis humoribus ſecreto, partes noſtri corporis originem habuiſſe: ac proinde in menſtruo ſanguine (ex quo vtiq. partes noſtri corporis procreantur) perpetuò quatuor humores omnes reperiri, non ſecus quàm in eo ſanguine, qui è venis effunditur, quiq. partibus ſingulis præbet alimentum.

Quid autem ſermoni [*for-taſſe*] *adiecerim.*

Quoniam nuper Galenus ſignificauerat partes noſtri corporis omnes ex quatuor humorib⁹ in ſanguine confuſis, tãquã ex proprio originis noſtrę primordio ortas, efformataſq. fuiſſe, poteratq. quiſpiam de ſpermaticis partibus dubitare, num etiam hæ ex ſanguine ortę dici poſsēt, cũ è ſemine potiùs originē habere videantur, vel ipſo etiam Gal. teſte lib. 1. de Semine, & lib. 1. de ſanitate tuēda, id circo tanquã

prolepsi occurrens hoc loco Gal. id, quod à se paulò ante fuerat dictũ, sic interpretatur, non quasi ipse negauerit partes spermaticas ex semine gigni, tã quàm ex materia: quippe qui id ipse in libris de semine aduersus Aristotelem demõstrauerit: sed quòd eædem istę partes ex sanguine itidem genitæ dici possint, propterea quòd, quamuis prima illarum origo ex semine sit, tamen quoniam seminis ipsius copia ac moles minor multò est, quàm, vt ex eo vno tam multę partes corporis fingi efformariq. possint, idcirco, & sanguine prętera op⁹ fuit, cuius accessione semen eatenus aleretur, amplificareturq., donec partes singulæ expressam satis, absolutamq. conformationem nanciscerentur: Accedit huc illa quoq. ratio, quòd cùm semen omne originẽ ex sanguine obtineat, nõ malè etiã dixeris partes spermaticas originem quoq. ex sanguine obtinuisse.

pri-

Primò clarè apparet hominem, quandiu viuit.

Hæc est altera sententiæ huius pars, in qua Hippo. postquã demonstrauit humores quatuor perpetuò in homine contineri, ostendit iã hos ipsos humores secundùm naturam in corpore in esse id est tum materiam generationis efformãdis partibus suppeditare, tum easdem omni vitæ tempore saluas incolumesq. præstare. Id porrò tribus rationibus breuissimis confirmat: prima, quòd, vt ex superioribus manifestò liquet, quatuor hi humores in homine toto vitæ tempore reperiantur, quos alioqui non oporteret semper reperiri, nisi cognati nobis essent: deinde quòd homo ex parẽte eo natus sit, in quo humores hi insunt omnes. Quo magis verisimile est eũ ex iisdem quatuor humoribus fuisse procreatum. Postremo quòd in vte-

ro matris, (cui idem isti omnes humores ad sunt) altus enutritusq. sit: vt consentaneũ rationi esse videatur, eũdem ex iisdem quatuor humoribus fuisse in vtero nutritum.

Primum mihi faciendum est, vt commune.

Bilis nomen ita à græcis communiter vsurpari dicit, vt cùm bilem sine appositione proferunt, pallidã intelligant, aut flauã (quanquàm sepiùs pro pallida, quàm pro flaua, bilis nomen vsurpari solet, vt testatur Galen. lib. 6. de morb. vulg. com. quinto) fortè quòd bilis pallida, naturalis magis sit, quàm ea, quæ intensè flaua est. Tex. 14.

TEXTVS XXIX.

Qui autem vnum esse hominem dicunt, propterea videntur mihi in hanc sententiam adducti, quòd cũ illorum

lorum, qui ob nimias à medicamento epoto purgationes, interierunt, alios bilem, alios pituitam regerere vidissent, continuò, quod quisque viderat ab intereuntibus reiici, id demũ hominẽ esse statuisset. Non dissimili itidẽ ratione fræti, qui sanguinem esse hominẽ dicũt, ij, quoniam sanguinẽ ex iugulatis effluere cernũt, ideo hunc ipsum animã hominis esse arbitrãtur Atq. hęc sunt argumẽta, quibus ipsi in suis disputationibus vtuntur.

Vt Critias de quo vide Ari s. lib. 1. de ani.

Hæc

Hæc istorum ratio, ab his, quæ illorum quisq. in superpurgationibus obseruauerat, ducta, tametsi leuior est, quā quę refutatione vlla egere videatur: ab ipso tamen Hippo. tribus deinceps sequentibus sententiis refutatur.

TEX. XXX.

Atenim in ipsis superpurgationibus nemo adhuc interiit, qui bilem solam expurgasset. Verùm vbi quis medicamentum, quod bilē ducit, ebiberit, primùm quidem bilem egerit, mox pituitam, post bilem autem, deinceps atram bilem, & quidē per vim eiiciūt: ad extremū verò tandem sanguinem purum euomunt.

Sententia horum verborum est, neminem vnquam emori, vno tantùm de quatuor his humoribus expurgato: ac proinde falsò sumpsisse istos, vnicum humorem in superpurgationibus ad extremum vsque vitæ spiritum vacuari. Atq. ista quidem tametsi prima specie videntur pugnare cum sententia quadragesima, vbi Hippo. negat viuere posse hominem, si quis horum humorum, qui illi cognati sunt, prorsus defecerit: reuera tamen non pugnat: quandoquidem Hippo. in illa sententia tantùm negat hominem vllum posse viuere, cui vnus de quatuor humoribus funditus sit exhaustus; in hac verò sententia negat posse vnum de quatuor his humoribus solum funditus exhauriri, quin simul, & cæteri humores vacuentur: quasi illud significans humoris eius, qui ab initio in superpurgationibus excernitur, reliquias aliquas perpetuò

sudre

supereſſe, qui vnâ cum cæteris humo ribus, quibus ad mixti ſunt, deinceps in progreſſu veniunt exhauriendi. Ex quo luce clarius apparet veteres illos medicos in ratiocinando hallucinatos fuiſſe, qui in ſuperpurgationibus vnum de quatuor humoribus ſolum ab initio vſq. ad extremum vitæ ſpiritum perpetuò vacuari ſibi perſuaderent, propterea quòd huic quidem ſanguinē in ſuperpurgationibus fortè obtigiſſet ſeparatum videre, illi pituitam, alij bilem flauam, alij demũ humorem melancholicum.

TEXTVS XXXI.

Eadem accidunt & medicamentis, quæ pituitã ducunt, aſſumptis: primùm ſiquidem pituitam vomunt, deinde bilem flauam, poſt atram,

tram, ad extremum verò sanguinem purum, ex quo demum moriuntur.

IN hypercatharsi postquam humoris, qui medicamento purganti familiaris est, totus ferè fuerit euacuatus, mox subsequitur alter, qui vtiq. ad fluendum cæteris est paratior: hũc deinceps excipit is, qui minùs promptus ad obsequendum est: postremus tandẽ omniũ sanguis excernitur. Quippe qui vnus ex omnibus humoribus, naturæ nostræ maximè familiaris sit. Atq. hius quidẽ Hypercatharseos causa triplex statuitur à Galeno, vna quidem medicamenti demorsus, altera vasorum, quæ ad ventrem pertinent, anastomosis, postrema verò eorundem vasorum imbecillitas. Eueni re namq. hypercatharses solent tum, cùm purgans medicamentum vsque adeò inualuit, vt & vasorum ad ventrem

Li. 3. de sim med. cap. 26. & 27.

trem

trem pertinentium, oscula morsu afficiat, ac sine intermissione prorritet & eadem insigniter recludat (quorũ vtrumq. à vehementi medicamentorum vi, & acrimonia proficiscitur) & deniq. vasa ad continendum imbeciliora reddat, idque tum ob ingentem defatigationẽ (quam scilicet interea dum à purgante medicamento mordicarentur, ac veluti emulgerentur, contraxêre) tum ob intemperiem, quæ ex superpurgationibus necessariò consequitur. Quocumq. enim humore largiter vacuato, intemperiẽ protinus consequi est necesse. Hæ ergo causæ sunt, propter quas in superpurgationibus post totũ ferè humorem medicamento familiarem prius arte euacuatum, reliqui deinceps humores excernuntur. Cur autem ij, eo, quo dixi, ordine excernantur, tũ dispar humorũ crassitudo in causa est, tum maior, minor ve eorundem cũ natu-

natura nostra familiaritas. Itaq. bilis, qua est tenuitate, ante cæteros humores excernitur, ab hac pituita, deinde humor melancholicus, ceu omnibus illis crassior, tandem sanguis, tanquã naturæ nostræ familiarissimus, omnium postremus excernitur.

TEXTVS. XXXII.

Medicamentũ enim, postquam in corpus subiit, primùm quidẽ educit id, quod sibi maximè omnium eorũ, quæ in corpore insunt, est cognatũ: deinde verò etiã alia extrahit, & purgat, nõ aliter, quàm plantæ, ac semina terræ mandata: inest autem in terra, & acidum, &

dulce,&amarū, & ſalſum, & qualecūq. omnino aliud. Primum quidem ergo ad ſe ipſæ attrahūt plurimū eius, quod naturæ ſuæ maximè affine eſt, deinceps verò etiā reliqua. Id ipſum quoq. faciunt in corpore medicamenta. Etenim quæ bilem ducunt, meracißimam primùm bilem purgant, deinde verò mixtam. Phlegmagoga itidem medicamenta meracißimam quidem primùm pituitam ducunt, poſtea verò mixtam. Iam ijs,

qui iugulâtur sanguis fluit, primùm quidem calidissimus, & maximè ruber, deinceps verò pituitosior, atq. biliosior.

Quod paulò antea dixerat Hippocrates, in superpurgationibus primum quidem educi humorem eum, qui medicamento cuiq. maximè familiaris sit, postea verò reliquos, id verò appositissimo plantarum exẽplo breuiter demonstrat, quæ pari, consimiliq. qua medicamenta ipsa, vi, facultateq. tractrice, familiarem sibi, cognatumq. succum è terra attrahunt, & eliciunt. Neq. enim animalibus solùm, verum etiam & stirpibus quatuor sunt à natura insitæ facultates: quarum quidem prima id, quod amicũ conueniensq. sibi est attrahũt, altera retinent, tertia concoquunt, po

postrema tandem id, quod alienũ est separant, & excernunt. Itaq. è stirpibus, hæ quidem acidum succum sibi naturæ sponte attrahunt, illę dulcem, quædam amarum, nonnullæ salsum, aliæ, demum alium qualemcunq. Tota porrò attractricis huius facultatis vis, ex tacito quodam naturæ consensu, ac sympathia pendet, quę vnicuiq. plantæ cum vnoquoq. ex his succis intercedit: atq. ista quidẽ sympathia, cùm in temperamẽti similitudine tota ferè cõsistat, nulla certè qualitate nobis ab Hippocrate aptiùs indicari potuit, quàm sapore. Etenim quorũ sapor gratus, amicusq. fuerit, horum etiam temperaturam maximè amicam, familiaremq. naturæ corporis alendi esse par est, ac proinde quoq. eadẽ facilima, paratissimaq. ad attrahendum fore. Quo circa rectè, commodissimeq. Hippocrates hîc de facultate ista attractrice verba faciens

sapo-

saporum meminit, vt quorũ similitu do similitudinem quoque tempera-menti, mutuumq. proinde naturæ cõ sensum præ cæteris qualitatibus ma-ximè, præcipueq. testetur. Vt ergo plã tę hæ, quarum partes dulci succo prę stant, dulcem itidem è terra succum appetunt, & alliciunt, perinde vt ama rum, quæ amaræ, salsum, quæ salsæ, acidum, quæ acidæ; ita etiam consen taneum rationi videtur esse, vt hu-mor is, quicũq. medicamento maxi-mê sapore congruit, temperamenti quoq. similitudine, sympathiaq. na-turæ cum eodem maximè cõueniat, ac proinde idoneus sit, qui ab eo ipso medicamento præ cæteris humori-bus attrahatur; velut à rhabarbaro quidem, & absinthio bilis, à nitro pi-tuita salsa. Quamquam non ignoro complura eorum, quę pituitam pur-gant, amarorem prę se ferre, vt agari-cum: cęterum, meminisse nos opor-

ret in plerisq; istorum partes subesse heterogeneas, quarum aliæ aliarum sapores obtundunt, miscent, atq; conturbant, adeo, vt perpauca sint medicamenta, quæ vnum humorem solũ attrahãt, & expurgent. Superest iam, vt quæstionem illam à quibusdã hoc loco propositam explicemus, verùm epotũ catharcticum medicamẽtum in ventriculo commoretur, indeq; vi sua succos ad ventriculum alliciat: an verò, vt Aristoteli visum fuit, medicamenti substantia vltrò ad eas vsq; partes peruadat, in quibus humores ipsi delitescunt. Quæ Aristotelis sententia tametsi in quibusdam medicamentis appareat probabilis, vt in therebentina, rhabarbariq; diluto, quorum alterum colore, alterũ odore infectam postridie vrinam reddit, tamen id de toto genere medicamentorum vix quisquam crediderit, præsertim in his, quæ tam exigua sumuntur,

Lib. 1. proble. 43.

tur,

tur mole, vt incredibile sit, in tã multas partes corpris ea posse distribui, & vt posint, minùs certè viriũ habitura sint, quàm quæ humores tam variè, tamq. multifariam dispersos sigillatim posint elicere. Itaq. eorum sententiam probabiliorem iudico, qui è catharcticis medicamentis, dum in actum, energiamq. à calore natiuo in ventriculo reuocantur, vapores quosdam suscitari aiunt, qui deinceps per vasa in omnes partes corporis diffusi, eadem illa attrahendi facultate, quã à medicamento traxêre, humores à partibus singulis eliciant, eosdéq. versus reliquias eas medicamenti, quę circa ventriculum hæserunt, sympathię vi trahentes ad hunc ipsum ventriculum manuducant. Atque huius quidem sympathiæ (per quam medicamenta diximus suum quemque humorem attrahere familiarem)

vis, natura quę tota in certa quadam totius substantiæ similitudine sita est. Vtrum verò hæc substantiæ similitudo ad vnius temperamenti similitudinē tota (vt Galeno placuit) referenda sit, an verò præter hanc, cęlestis quoq. virtus ambobus communis adiungi debeat, quæ huius, vel illius medicamenti, aliarum ve quarū cumq. rerū temperamēto singulatim accommodata, variam illis, pro varia temperamenti differentia, vim, & proprietatem ingeneret, huic quidē attrahendi bilem, illi pituitā, magna quæstio est: de qua aliquando fortè copiosiùs. Nunc id satis sit dixisse, verisimile videri, præter temperamenti similitudinem, vim etiam quandam cęlestem, eamq. ambobus, & ei, quod attrahit, & ei, quod attrahitur communem accedere oportere, atq. ita demū ab vtraq. harum causarum vim illā dimanare, per quam hoc quidem medica-

Lib. 1. de simp. med. facul. cap. 24. 25. lib. 5. simpl. cap. 16.

dicamentum hunc humorē attrahat, illud alium, perinde vt succinum paleas, & magnes ferrum. Cuius rei fidē facere potest, quòd ferrum cum magnete non solùm temperamenti elementaris similitudine, affinitateq. videmus congruere, verùm etiam vni eidemq. sideri ambo esse subiecta: vt consentaneum rationi sit, ab eodem sidere vnam communemq. ambobus cælestem vim iam inde à prima origine deriuatam, impertitamq. fuisse: quæ tamen ipsa in magnete efficacior, quàm in ferro sit, eoq. fieri, vt hoc ab illo potiùs, quàm ab hoc illud attrahatur,

TEXTVS XXXIII.

Augescit in homine pituita hyeme: hęc namq. vnā eorum, quæ in corpore insunt, maximè naturæ affini

tate cum hyeme congruit: frigidissima enim est. Frigidissimam porrò eam esse, id argumẽto est, quòd si & pituitã, & bilem, sanguinẽq. libuerit contingere, pituitã certè omnium frigidissimã offendes: quamuis ipsa perquàm glutinosa sit, difficilimeq. secundùm bilem atrã, maximeq. violenter educatur, quæ verò vi ægreq. educuntur, calidiora ea ob violentam agitationẽ euadant: at quamuis hæc omnia ita sint, tamẽ pituita suapte natura

tura nobis apparet frigidissima. Quòd autem hyems corpus pituita impleat, hinc cognosces quòd homines excreant, & emũgunt hyeme pituitosissima: quodq. tumores albi hoc anni tempore potissimũ, cæteriq. morbi itidem pituitosi illis ex oriuntur.

Cùm supra recepisset Hippocrates signa causasq. allaturum esse se, propter quas elementa, quæ ipse esset deinceps positurus, modò augeantur in corpore, interdum minuãtur, idcirco instituti sui non oblitus, postea quàm quatuor humores (quos ipse statuit propria, ac secunda humani corporis elementa) & plures, vno

esse

esse docuit, & à se mutuò forma, viribusq. differre; eosdemq. præterea in corpore perpetuò reperiri: id iam demum, quod reliquum erat, docet, quo anni tempore scilicet vnusquisq. ex his quatuor humoribus augeatur, minuatur ve potissimùm, quibusq. indiciis vtrumuis horum possimus dignoscere: & quę demũ sint tũ incrementi humorum, tum decrementi causæ:

Pituitam ergo Hippocrates (quã supra hyeme redundare dixerat) hic non ob aliam causam eo tempore dicit redundare, quàm quòd hoc anni tempus huic humori simile temperamento sit. Aer siquidem per hyemẽ, frigidus, humidusq. cùm sit, non potest non humorem itidem frigidum, humidumq. largiùs procreasse. Talis est pituita: quam quidem, vel maximè frigidam esse eo ostendit argumento, quòd si eam è corpore excretam tetigeris, frigidissimam sentias: quam-

quamuis propter violentam illam, qua educitur, extractionem, calefieri interim debuisset. Quòd autem pituita hyeme redundet, his signis facile explorari posse dicit: primùm, quòd excrementa ea quæ naribus reiiciuntur pituitosissima hyeme appareant: id est, colore quidem alba, temperamento verò tũ frigida, tum humida. Deinde quòd tumores albi, pluresq. alij morbi pituitosi eo tempore frequentes oriantur. Tales sunt febres quotidianæ: talis etiam apoplexia à pituita cerebrum opplente solita per hyemem oboriri. Hyemis autem, cæterorumq. anni temporum ratio ex vario siderum ortu occasuq. sic ab Hippocrate distribuitur, vt ver ab æquinoctio verno (quod hodie paulò post Martias Idus incidit) vsq. ad virgiliarum ortum producatur: Qui quidem ortus nobis Clima quintum incolentibus, circiter vicessimum

Quatuor anni temporum distintio secũdũ Hippo. & Gal. Vide Galen. aph. 14. lib. 3.

ſimum octauum Aprilis diem contingit. Hinc orſa ęſtas ad Arcturi ortum terminatur: quod quidē ſydus initio Septembris, duodecim nimirum diebus ante autumnale Aequinoctium exoritur. Ab Arcturi porrò ortu autumnus incipit, atq. ad virgiliarū occaſum protrahitur. Qui quidē occaſus hodie nobis vndecimo, niſallor, Nouembris die incidit. Hinc demū orſa hyems ad æquinoctium vernū prorogatur: quod erat initium id, vnde ver paulo ante dixeram incohare. Ex quo apparet quatuor anni tempora haudquaquam pari menſium numero definiri: ſed variis potiùs temperaturis aëris ab Hippocrate diſtingui. Hyems ſiquidem humiditate frigoreq. præcellit; æſtas contra calore ſiccitateq. ver autem inter vtramq. vt ordine, ita & temperamēto omnino medium eſt, ſiue (vt cùm Hippocrate loquamur) calidum humidumq.

midumq. In autumno verò inæqualis est aëris temperies, per quam manè quidem præpollet frigus, sub meridiem calor, quem rursus ad vesperã frigus excipit: verum tamen in eo & siccitas humiditati, & calori frigus antecellit, idq. nõ sine dispari inęquabiliq. aëris temperie. Cæteras verò partes, in quas æstas hyemsq. deinceps ab Hippocrate subdiuiduntur, consultò hîc prætermitto, propterea quòd tam accurata, tamq. subtili partiũ anni distributione nihil est opus hîc ad eam rem, de qua agimus.

TEXTVS XXXIIII.

Vere autẽ pituita adhuc viget in corpore, & sanguis augetur. Nam & frigora remittuntur, & pluuiæ succedunt; atq. tum ex imbribus, tum ob dierum calorem san-

guis inaugetur. Hæ etenim anni tempestates maximè sunt naturę sanguinis accōmodatæ: quippe qui calidus & humidus est. Id porrò his indiciis cognosces, quòd homines Vere æstateque cruentis deiectionibus corripiũtur: sanguisq. illis de naribus profluit, & calidissimi, rubicũdissimiq. sunt.

Quemadmodum supra Hippocrates; cum dixisset pituitam hyeme redundare, & suis id indiciis confirmauit & causam, propter quam id fieret, apposuit: ita etiam hoc loco, & sanguinem Vere redundare certis indi-

ciis ostendit:& causam cur redundet exponit. Ac causam quidem cur Vere præcipuè redundet sanguis, eam demum esse dicit, quòd eo tempore aër calido humidoq. sit, perinde vt sanguis, temperamento Quòd verò ad indicia attinet, primo quidem loco id ab Hippocrate recensetur, quòd eo tempore cruentæ dysenteriæ frequenter eueniunt: deinde quòd sanguis tunc è naribus profluit: postremò quòd homines calidissimi, rubicundissimiq. apparent.

Dictum autem est in primo de temperamentis lib. rectiùs temperatum ver dici, quàm calidum, & humidũ.

Ver calidum & humidũ dicitur lib. 1. de dicta Aph. 6. lib. 3. lib. de diffinitio. medicis.

GALENVS eo libro docet Veri magnam fieri injuriam ab his, qui calidum humidumq. temperamentũ illi tribuũt, eo quod tale aër is tẽperamẽtũ maximè omnium pestiferum, & ad

Vbi ver adolescẽtiæ cõparatur.

luem, corruptelâq; paratissimum sit. Itaq. si absolutè de Vere loquendum sit, potiùs debere illud dici temperatum: quamquam si ad reliqua tempora, præsertimq. ad autumnum comparetur, non alienum fuerit ver calidum humidumq. nuncupare. Vt enim hyemi, frigidæ alioqui & humidæ, æstatem ex aduerso, tanquam calidam siccamq. opponimus: ita consentaneum rationi videtur esse, vt autumno, in quo frigus cum siccitate aliquâtulum præcellit, ver ipsum ex aduerso itidem opponamus, tâquam calidum humidumq. illud comparatione autumni statuentes. Non aliter ergo sanguis, quâuis absolutè ac per se ipse consideratus, temperatissimus
Tex 36. à Galeno in com. dictus sit, tamen is ad reliquos humores, præsertimq. ad melancholicum, cui præcipuè aduersatur, comparatus, non male calidus humidusq. dicetur: qualis, & ab Hippocra-

pocrate hîc, & à Gal. libris de differentiis, & caussis morborū dictus fuit. Cap. 11 Cap. 4.
Quin etiam si sanguinem ipsum per se ac seorsum consideremus, non erit nefas eum, vnâ cum Galeno, vel calidissimum statuere, tanquàm qui calore natiuo (qui ipse alioqui temperatus est) plurimùm abundet. Quo etiam modo Ver, vel perse etiam ipsum consideratū licebit absolutè calidum appellare, præsertim cùm ea, quæ temperata sunt, caliditatē, humiditatemq. moderatam à Galeno dicātur obtinere. Sanguis ergo tā is, qui vnus de quatuor humorib⁹ est, quàm qui ex eisdem est confusus, à se quidē ipse tepido calore à natura est prædi- tus: at verò caloris eius, quem à corde mutuatur, beneficio fit, vt idem vltrò euadat calidissimus. Hac (ni fallor) ratione haud difficile fuerit nobis hos, aliosq. plerosq. Galeni locos conciliare, qui secum ipsi pugnare prima spe- Lib. 4. simp. me ca. 4 & l. 4. c. 2.

cie videntur: quiq; plerisq; interpræt.bus non leue negotium exhibuerunt. Ergo vt ad Hippocratis sententiam redeamus. Cùm aer verno tempore similis sit sanguinis temperamẽto, consentaneum rationi est, vt sanguis eo tempore plurimus redundet, & morbi ex sanguinis copia oriri soliti frequentes eo tẽpore proueniãt. Talis est de quatuor Dysenteriæ differẽtiis à Galeno comemoratis, illa, quæ cruenta cognominatur, his vtiq; oboriri solita, quibus membrum aliquod amputatum fuit: quique ad desidiam, vitæque luxum repente se totos traduxerunt. Quòd si obiicias plerosque morbos ab aliis humoribus, quàm à sanguine oriundos, veris tempore frequentes incidere, veluti qui ab Hippo. lib. 3. aph. referuntur, mania, melancholia, epilepsia, lepra, impetigo, vitiligo, pustulæ hulcerosæ, atque tubercula. Respondemus, ver-

Li. 3. de sympt. cau. c 2.

Hip. li. 4. de articu.

Apho. 20.

nullum

nullum ex his morbis, per se ac vi sua procreare; illud verò, dum humores altè abditos foras ad cutem euocat, aut aliter eos vtcumque commouet, & solicitat, si quando corpus offenderit prauis humoribus refertum, tum demum hos, quos retulimus, morbos excitare: quãuis ver ipsum perse prauos humores haudquaquam gignit (Quippe quod ab Hippo. omniũ anni temporum saluberrimum iure habitum sit) nec vllum alium humorẽ vi sua creat, augetve pręter sanguinem, qui omnium alioqui humorum mitissimus est, naturæq. nostræ maximè familiaris. Aph. 9. lib. 3.

Conseruit autem cum vere æstatem.

HIC Galeni locus præter quàm quòd à se ipse subobscurus est, obscurior vltrò redditus est ab interprete. Eius autem sententia est. Hip-

 pocra-

pocratẽ hoc loco,cùm inter indicia ea,à quibus sanguis Vere redundare indicatur,& dysenteriã,& ruborem, caloremq. in summo corpore adauctum retulisset, non sine ratione Veri æstatem adiunxisse, vt quæ etiam eorundem istorum æque ac Ver ipsum causa sit,quamuis diuersa ratione: Ver siquidẽ ob largum sanguinis prouentum præcipuè ista in corpore efficit:æstas verò propter calorem circumfusi aeris immodicum, efferuescente vtique per æstatẽ eo,qui Vere copiosior prouenerat, sanguine, eodemq. foras erumpente.

TEXTVS. XXXV.

AEstate autem sanguis adhuc viget, & bilis succrescit, prouehiturque vsque ad autumnum. Autũno verò sanguis imminuitur: propterea

pterea quòd huius naturæ est ille contrarius. Bilis autẽ ipsa & æstatis & autumni tempore corpus occupat: quod inde tibi perspectum esse poterit, quia vtroque hoc anni tempore homines bilem sponte vomunt: atque ab epotis catharcticis medicamentis biliosa excernunt. Perspicuum id ipsum est etiam ex febribus, & ex coloribus ijs, qui in habitu corporis apparent. Pituita autem æstiuo tempore imbecillior euadit, propterea

quòd tẽpus id, calidum sic cumque cùm sit, illius naturæ aduersatur.

SANGVIS, qui Vere auctus fuerat, æstate ineunte copiosus adhuc manet, vt qui nondum ab ambientis aeris calore discussus sit: increscit autem bilis eo tẽpore, propterea quòd corpus etiam præter modum incalescit. Id autem tum ex ipsis excretionibus confirmat, tum ex morbis, tum ex ipso denique colore. Nam excretiones quidem, quæ eo tempore naturæ sponte, aut medicamenti purgantis vi fiunt, omnes apparent biliosiores, nõ secus, quàm morbi ij, qui æstate exoriri, ac vigere solẽt, de quibus Hipp. lib. 3 apho. Quod vero ad colorem cutis attinet, non ita certa ex eo capitur de præpollente humore coniectura. Quamuis enim color ferè talis appareat, qualis est humor is, qui in cor

Aph. 21.

pore

pore præcellit, vt testatur Hipp. lib. de humoribus & Gal. in cõmentario in apho. 2. lib. 1. & li. 4. de sanit. tue. nõ est tamen id omnino certum, neque perpetuum humoris in corpore redundantis indicium. Nam, vt omittã varios tum animi, tum corporis motus, per quos humores vltrò, citròque remeantes, varijs coloribus corpus suffundunt, æstatis certè tempore cutis color modò flauior apparet, sicut hoc loco Hipp. innuit, interdũ rubicundior, sicut superiori sententia significauerat: dispari nimirum ratione vtrumque. Rubescit namque faciei cutis æstate, à sanguine vi caloris foras erumpente: flauescit autem, quando tanta bilis flauæ copia per æstatem succreuit, vt faciem suo colore possit inficere. In principio.

Bilis autem ipsa & æstatis & autumni tempore

corpus occupat.

Bilis, quæ æstate augeri dicta est, autumno etiam redundat: redundat autem non solùm quatenus autumnus inter initia similem æstati temperaturam retinet, verum etiam quia autumnus suo frigore bilem, quã ab æstate excepit, in intimum corpus abdit, & colligit: neque eam foras dissipari patitur. Quo circa Hipp. Apho. 22. lib. 3. plurimos etiam ex morbis ęstiuis autũno solitos exoriri retulit.

TEXTVS XXXVI.

Autumno sanguis paucissimus prouenit in homine: propterea quòd autumnus siccus est, & refrigerare iam hominẽ incipit. Verum atra bilis autumno tũ pluri-

plurima est, tum viribus potentissima.

Quod in tribus tum temporibus anni, tum humoribus fecerat Hippocrates, id ipsum nunc in postremo tũ anni tempore, tum humore facit: docetq. autumni tempore, frigido alioqui, & sicco, sanguinem quidem perpaucum prouenire, vt cuius naturæ (quæ calida humidaque est) autũnus aduersetur: humorem autem melancholicum, qui, perinde vt autumnus, frigidus siccusque est, & copiosissimum eo tempore prouenire, & potẽtissimum. Quo loco Hipp. illud tanquàm exploratum ratumque statuit, autumnum scilicet frigidum ac siccũ esse: de quo tamen à quibusdam ambigitur, qui quamuis illum propter eũ, qui ex æstiuis ardoribus remansit, squallorem, siccum esse fateantur, frigidum tamen negant esse, illum verò

potuis

potius in frigore caloreq. mediocritatem tenêre contendunt. Cuius sententiæ author fuit Auicēna. Quam illius opinionem nonnulli eo confirmât argumēto, quòd Sol æquè autūno à nobis distat ac Vere, ac proinde autumnum cōtendunt nihilo esse minùs temperatum, quàm ver. Reuera tamen illud experientia comprobatum est, autumnum inequaliter penes calorem, & frigus affectum esse sic, vt frigus quidem manè, calor meridie, ad vesperā rursus frigus præpolleat. Quo fit, vt quoniam longiori tempore frigus viget, frigidior itidem autumnus, & quidem inæqualiter statuēdus sit. Hanc porrò illius inæqualitatem significauit Hipp. cùm dixit, in temporibus, quādo eadem die modò calor, modò frigus fit, autumnales morbos expectare oportet. Causa autem cur autumnus Vere frigidior sit, etiam si Sol vtroq. tēpore pari distet

Fen 1. 2. tra 1 do ctrina 2 cap. 3.

Aph. 4. lib. 3.

stet à nobis interuallo, perquàm ab dita est; sunt, qui hanc huius rei ratio nem reddant, quòd cùm aer eo tempore ab estiuo calore plurimùm attenuatus sit, ac proinde ad vehementiores alterationes suscipiendas multò paratior, idcirco insigniùs, validiusq. ab ingruente iam frigore refrigeratur. At veris tẽpore, quo crassior ex hyeme præterita aer remanet, hoc ægriùs obscuriùs leuiusq. ab aduentãte calore incalescit: quo fit, vt veris tẽpore aer diutiùs, constantiusq. quàm autumno, temperaturæ suæ mediocritatem retineat. Accedit huc, quòd nec ita facile aer à matutinis, vespertinisq. frigoribus veris tempore refrigeretur, nec à sole meridiano æquè calefiat, vt autumno.

Qui meritò eiusmodi euasit, propterea quod &c.

HIC

HIC illud à nonnullis in quæstionem vocatur, num. Hipp. hoc loco de bile etiam naturali agat, an verò (vt videtur nonnullis Galenus hîc significasse) de præternaturali: quę scilicet ex humorum vstione per æstiuum calorem facta procreatur. Equidem Hipp. hîc vt & toto libro hoc, de humoribus quatuor, tanquam de elementis corporis humani eiusdem naturæ cognatis agere, vel ex his, quę diximus, satis perspicuum esse arbitror. Quod si ita est, profectò atrę bilis nomine hoc loco naturalem esse inaudiendam liquet. Naturalem autem interpretor, non eam modò, quæ ex crassiori, sicciori que alimenti parte in iecore benè tẽperato prouenit: verum eam etiam, quæ ex sanguine per iuuentutis, vel æstatis feruorem vsto procreatur. Cùm enim vtraque harum caussarum naturalis sit, non alienum à ratione est, humorem

rem quoque, qui ab illis procreatur, naturalem censere. Est autem hoc bilis atræ genus terrestre illud sedimẽtum, quod ex deustis humoribus frigidum siccumque remansit: frigidum quidem, ob extinctum calorem, siccũ verò, propterea quòd eius humor totus, interea dum torreretur, consumptus fuit.

TEXTVS XXXVII.

Ineunte hyeme bilis refrigescit, & pauca prouenit: pituita verò vicissim augetur, idque tum à pluuiarum copia, tum à noctium longitudine.

CVM instituisset Hipp. docere, qui in quoque anni tempore humores potissimum redundarent, qui contra minuerentur, id que supra in hyeme

me cœpisset exponere, nec perfecisset tamen: idcirco iam hoc loco, vt id, quod docere cœperat, absolueret, subdit, non solùm pituitā hyeme (quod & antea indicauerat) inaugeri, verū etiā causam, cur augeatur, accuratiùs exponit: additque bilem eodem tempore plurimum tum de viribus suis remittere, tum de copia. Ac ratio quidem, propter quam bilis hyeme minuitur, non alia est, quàm quòd aer hybernus huic humori ambabus qualitatibus aduersatur. Causa contrà, cur pituita hyeme inualescat, ea demū est, quòd hybernus aer vtraque sua qualitate pituitę sit assimilis: Quarum quidem qualitatum alteram, nimirum humiditatem, ob pluuiarum copiam hyeme vigere: alteram verò, nempe frigus, ob noctium longitudinem præpollére tradit.

Si quidem caloris, quo præditus

ditus est ambiens aer æstate, author est Sol, qui tunc ascendit propè supra verticem nostrum: & diem lõgiorẽ facit.

AERIS ipsius mutationes, tempestatesque variæ, quantam in nostris corporibus immutandi vim habeant in vtramque partem, testis est Hipp. tum lib. de flatibus, tum lib. 3. aph. alibique persæpè. Nullum verò sydus toto cælo est, quod æquè aerẽ immutet, quodque eum, vel accessu suo adeò calefaciat, vel recessu contra refrigeret, vt Sol. Quo fit, vt hyeme, quandiu scilicet Sol in his Zodiaci signis, quæ à nostro vertice lõgiùs distant, versatur, debiliùs nos, quàm reliquis anni temporibus calefaciat: id que duplici de causa, tum quoniã hyberno tempore Solis radij tãto ad nos debiliores demittuntur, quanto

obliquiores: tum etiam quòd id temporis Sol minùs diu fertur supra nostrum Horizontem: quo fit, vt dies ij (quos artificiales vocant, quique Solis ortu occasuque circumscribũtur) multo sint per hyemem noctibus cõtractiores. Enimverò illud ab Astronomis didicimus Solem toto eo tempore semestri, quo à primo pũcto Capricorni vsque ad primum punctũ Cancri per Arietem ascendit, cẽtũ octuaginta duos describere parallelos, singulis nimirũ diebus singulos: eundemq. rursus reliquis sex mensibus, dum à Cancro ad Capricornum regreditur, eosdem iteratò conficere; vno præterea communi addito, qui vnâ cum cæteris, tercentos sesaginta quinque expleat parallelos, totidem videlicet anni diebus respondentes. Ex horum ergo parallelorum numero æquinoctialem circulum esse constat: qui bis quotannis à Sole describi-

tur

tur, ſemel quidem in æquinoctio verno, tum iterum in autumnali. Porrò cùm ex omnibus parallelis, vnus hic æquinoctialis circulus ab obliquo quocunque Horizonte, qualis eſt iſte noſter, in duas æquales medietates diuidatur, reliqui verò omnes ab eodem Horizõte in duos arcus ſegmẽtaue inæqualia interſecentur, eo fit, vt bis in anno ſolùm nobis dies ſint noctibus æquales, reliquo verò anno inequales, & quidem ita, vt quoniam Sol toto tempore hyberno auſtralia ſigna (quæ à nobis alioqui remotiora ſunt) peragrat, idcirco & eorum parallelorum, qui hyberno tempore à diurna Solis conuerſione deſcribũtur, ſegmenta ea, quæ ſupra Horizontem noſtrum extãt, breuiora ſint ijs, quæ infra eundem latent; ac proinde & dies quoque noctibus contractiores. Quare cùm aer hyeme propter Solis quidem receſſum frigidior, pro-

pter pluuiarum autem copiam humidior euadat, par est, vt hyeme & corpora animalium frigore, humiditateque potissimùm afficiantur, & pituita (cuius temperamentum similiter frigidum humidumque est) eo præcipuè tempore redundet. Eadem verè ratio est in reliquis tum temporibus anni, tum humoribus ineunda.

Ac magis quæras, quod huius libri interpretes prætererunt.

Aph 15. Libr. 1. CONTRA ea, quæ hactenus de hyeme dicta sunt, Gal. aphorismum illum Hipp. obijci posse ait, cuius verba sunt. Ventres hyeme, & Vere naturâ calidissimi sunt, & somni longissimi, quare per ea tempora alimenta copiosiora sunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus plurimus est, vnde & pluribus egent alimentis: indicio sunt ætates & athletæ. Consentaneum

neum namque videtur esse, vt quanto plus caloris natiui viget hyeme, coctioque alimenti copiosior fit, tanto plus etiam eo tempore redundet sanguis, quàm pituita. Quippe cùm exploratum illud sit, ex alimento bellè in iecore confecto sanguinem procreari. Hanc ergo dubitationem explicaturus Gal. primum quidẽ, quod ab Hipp. dicitur, ventres hyeme calidissimos naturà esse, sic interpretatur, quasi eos calore naturali calidissimos velit esse, hoc est, temperatissimos: neque tamen propterea id obstare, quo minus partes ipsæ corporis hyeme perfrigerentur: quinimo & ventrem etiam ipsum plerisque perfrigerari, alijs quidẽ, dum iter faciũt, alijs ob vestium inopiam, alijs propter vitæ genus, aut aliam quãcumq. occasionem eiusmodi. Ipsius quidem certè aeris ambientis frigus, quàm penitissimè potest, in corpus subit, atq.

peruadit, quibusdam verò ad ventris etiam loca, vt dictum est, penetrat. Quin etiam quamuis cibi sumpti bellè sint in ventriculo concocti: tamen illud non rarò accidit, vt per alterã illam coctionem, quæ in iecore fit, cibi minùs exactam sanguinis formã, cultumque suscipiant, illi verò, quasi frustrati coctione, inelaborati tandem maneant, & incocti: vnde pituitam, quæ quasi sanguis imperfectus est, oportet copiosiorem prouenire. Adhæc totius corporis venæ per hyemẽ non æque, atquè antea sanguinem transmutant atque conficiunt. Quo fit, vt sanguis eo tempore euadat pituitosior. Huc etiã accedit illa alia à victus ratione causa, quòd hyeme tum copiosioribus alimentis vescimur, tum pituitosioribus: nam & multa tum legumina esitamus, & panis etiam multo plus eo tempore ingerimus: ad hec & similagine, vt Ga-
lenus

lenus ait, & placentis, & cochleis, & bulbis, & caseo, & oleribus, & rapa satiua, carnibusq́ue, tum agninis frequenter hyeme vescimur, tum suillis: vt interim taceã vini noui potiones. Quorum vsus non paruam pituitæ copiã cõgerit, nisi probè præsertim illa sint cõcocta. Itaque hyberni temporis frigus, tametsi, dum calorẽ natiuum intrò ad ventrem reuocat, his quidem, qui quadrato sunt habitu, caloreque multo præstant, in causa est, cur venter calidissimus naturâ sit, proindeque & coctio in eo plurimum hyberno tempore vigeat: idem tamen frigus, cùm à se, ac vi sua refrigerãdi corporis vim habeat, quòcumq; tandem peruaserit, in causa erit, cur inibi & calor natiuus minor, & coctio imbecillior fit: ex quo non potest non pituita copiosior prouenire. Itaque cùm nemo sit, cui venæ, quæ in habitum corporis diducuntur, hyeme nõ

refrigerentur, sanguinemque proinde minùs exactè conficiant, plerique autem sint, quibus hybernum frigus ad iecur vsque peruadit, præsertim ijs, quibus parū vel carnium, vel sanguinis, caloris que suppetit: eo fit, vt per hyemem pituitæ copia in venis quidem totius corporis, nemini non proueniat: in iecore verò non paucis, & quidem eò magis, quòd eo tempore & copiosioribus, vti dixi, alimentis vtimur, & pituitosioribus.

TEXTVS XXXVIII.

Atque hæc quidem omnia hominis corpus perpetuò continet; verum tamen pro anni tempore instante singula modò augentur, interdum minuuntur, id que pro parte, & pro natura.

Tan-

Tanquam per epilogum, colligit duo illa capita à se hactenus exposita: quorum alterum est, humores perpetuò in homine contineri, ceu naturæ eius maximè cognatos, alterū eosdē modò copiosiores in corpore prouenire, interdū pauciores: atq. id ipsum pro parte, et pro natura fieri dicit: quorū verborū sensum ambiguū esse testatur Galenus. Itaq. quosdā esse ex interpretibus, qui illud [pro parte] de partibus corporis interpretentur, illud verò [pro natura] de ipsis anni tēporibus: Quippe pituitam non solū hyeme copiosiorem, quàm reliquis temporibus anni, prouenire, verùm etiam in cerebro plus, quàm in partibus cæteris redundare. Nonnullos verò alios interpretes esse, qui illud [pro parte] tanquam ei, quod pro natura, ab Hippocrate oppositum interpretētur, perinde quasi significauerit Hip. humores non solùm pro anni tempo-

 ribus

ribus secundùm naturam sibi deinceps succedentibus, modò augeri, rũ minui: verùm & pro partibus anni quibuscũq. à suo etiam naturali temperamento degenerantibus. Veluti si annum vel totum, vel magna ex parte frigidũ, humidũq. cõtingat esse, cõsentaneũ certè est, vt toto ferè anno redũdet pituita, idq. non pro natura, naturaliue quatuor anni tẽporũ cõstitutione: sed pro partiũ anni, idest, tempestatũ aliena à natura varietate.

TEXTVS XXXIX.

NAM vt annus totus omnium particeps est, scilicet calidi, frigidi, humidi, & sicci: neque enim vllum horum sine his omnibus, quæ in hoc mũdo sunt, stare, ne momento quidem tempo-

ris

ris poteſt: quinimo ſi vnum ex his deſit, vniuerſa diſpereant. Si quidem omnia ex vna, eademq. neceſsitate cõſtiterunt, aluntur que ex ſe ipſis mutuò.

Videtur hic Hipp. demonſtrare, id quod ſuprà ſignificauerat, hominem eatenus viuere, quoad vnus de quatuor humoribus, qui vtique cognati ſunt illi, prorſus deperierit. Id autem demonſtrat ex analogia ea, quæ eſt inter ipſa elementa anni, mũdiq. communia, & elementa altera humani corporis propria. Vt ergo (inquit) conſtare annus non poſſet, niſi quatuor illis calido, frigido, humido, & ſicco participaret: ita neque corpus humanũ poſſet viuere, ſi quod eorũ, quæ eiuſdem elementa propria

illiq.

illiq. cognata sunt prorsus deficeret, sanguis, inquã, pituita, ac bilis alterutra. Quòd autẽ ann° sine quatuor illis cõstare non posśit, eo cõfirmat argumento, quòd nulla res est in hoc mũdo genita, quæ posśit sine his vel momento temporis durare. Quinimo si vnum ex illis abesset, necessariò omnia simul essent peritura: quandoquidem vno ex elementis penitus sublato, necesse est ea, quæ ex illo constãt, interire. Veluti si calidum elementũ de medio tollatur, & humidũ necessariò concrescet ob caloris inopiam: neq. Sol, vllaue plãta, ac proinde neq. animal omnino vllum erit superstes. Itidem si frigidum elemẽtum pereat, vniuersa, vt Galenus ait, ignis erunt. Atq. ita demum fiet, vt cuncta, quæ in mundo sunt, genita corpora simul intereant.

Siquidem omnia ex vna

eadem que necessitate constiterunt: aluntur que ex se ipsis mutuò.

Duæ sunt, quæ vniuersum hunc mundum sustinent, necessariæ rerũ omnium causæ, hæque (vt plerisque è veteribus Philosophis visum fuit) æternæ, altera quidem efficiens, ipsa scilicet cæli cõuersio, tũ diurna, quæ motus raptus dicitur, firmamenti vti que ipsius propria, tum ea, quæ diuersitatis motus appellatur; quę propria est orbium inferiorũ: per quam quidem planetę ab occasu ad ortum sub Zodiaco circumaguntur. Per has ergo cæli conuersiones fit, vt sydera modò hunc siue situm, siue aspectum teneant, modô illũ. Hinc ille tam admirabilis syderũ ordo, hinc etiã illa tam salutaris, tamque necessaria inferiori huic mũdo gubernando, temporum vicissitudo, per quam quędam,

quę

quæ iam interierant, renaſcũtur, aliis interim in iſta ipſa tranſmutatis, atq. conuerſis. Quem quidem viciſsitudinis orbem perpetuò ipſa interſe ſeruant elementa. Nam & aëris partem ſibi proximam ignis ſuis qualitatibus immutans, tandem in ſuam naturam conuertit, ex cuius conuerſione regeneratus ignis & ali, & augeri dicitur: viciſsimq. ignis ipſius pars, quæ aeri contigua eſt, poſtea quàm ab hoc eodem alterata, atq. in aerem transformata eſt, iam tum aeri regenerando materiã ſuggerit: vnde & aerẽ quoq. ali, atq. augeri licet cum Hippo. dicere. Cur autem iſta elementorum ipſorum interſe mutua trãſmutatio, eorũdemque ex ſe inuicem & regenerandorum, & alendorum viciſsitudo neceſſaria perpetuaq. ſit, duplex cauſa eſt: altera quidem ipſius cęli conuerſio, diſparesque tum acceſſus ſyderũ, tum receſſus, per quos fit, vt modo ca-

lidum

lidum, tum frigidum, interdum humidum, nonnunquã verò siccum elementum vigeat, & exuperet: aut contra lãgueat, minuaturq. vicissim. Atq. hæc quidem est prima eaq. efficiens mutuæ huius transmutationis elemẽtorum causa. Altera causa, eaque materialis, vt ita dicã, est, quæ ab ipsa elemẽtorũ natura proficiscitur: quòd videlicet quatuor ista rerũ elemẽta vnã communẽ habent materiam, quæ modò ignis formam induit, modò aquæ, pro eo, vt huius, vel illius elementi vis, & qualitas præpolluerit. Itaque si calidum elemẽtum viribus superius euaserit, plus ignis regenerabitur, atq. adeo ex cæterorum elemẽtorum substantia, tanquã pabulo enutritum, augebitur. Quod idem in reliquis elementis fieri iudicandum.

Propterea dixit corpora mundi elementaria ex se mutuò

tuò nutriri. Nam absolutũ elementum mente potiùs cõprahẽditur, quàm inuenitur.

Præter duas illas causas, ob quas elementa alia ex aliis subinde renasci, & tanquam enutriri diximus, efficientem vnam, alteram materialem, est & tertia alia causa, eaque finalis, propter quam elemẽta ipsa, quamuis contrariis qualitatibus prædita, secũ tamẽ ipsa inter se misceri, attemperariq. appetunt, quò videlicet noua alia, eaque perfectior, nobiliorque natura ex illorũ multiplici alteratione, mixtioneq. nascatur. Atq. hæc eadem causa est, cur sincerum elemẽtum vix, ac ne vix quidem vspiam inueniatur.

Nam si prorsus humidã & frigidam fingas aquam fieri, non manebit iam aqua: cõ crescet

crescet enim mox, & subsistet, ac fluere desinet.

Aqua, vt & quæcũque ad aquarũ genus ab Aristotele referuntur, vt vinũ, lotium, serum, ea frigore licet nõ crassescant, at concrescunt tamen. Voco autem concretionem certam quãdã rei liquidæ vel mollis indurationem. Ac ex elementis quidẽ sola duo durantur, aqua scilicet, & terra: aer namq. & ignis, vt quæ calida elementa sint, non concrescunt. Ac concretionis quidem duæ sunt causę, vna caloris à re, quę concrescit, decessio, altera humoris. Iam quę ob caloris discessum concrescunt, eorum sanè concretio à frigore fit, sicuti contra, quæ propter humoris recessum cogũtur, ea ab igne, aut à re quacumque calida concrescunt. Frigore autem concrescit aqua, humore ipsius stipato. Itaq. à calore humidior, idest, liqui- Lib. 4. Mete.

dior euadit. Nam liquatio eorũ, quæ concreuerunt, altera humectationis species statuitur ab Aristotele lib. 4. meteo. Quare quod Gal. in hoc cõmentario dixit, aquam, si prorsus humida, frigidaq. fiat, non manêre aquã, vt pote quę concrescat, nec iam amplius fluat, id vero ad frigus, non itẽ ad humiditatem referendum est: humiditas siquidem ipsa perse concretionis causa nunquam est. Etenim si qua sunt, quę vi aquę concrescere videntur, vt mel elixum, ea certè non vi aquę, idest, non propter humorẽ eius, sed propter frigus concrescere putandum est.

Iam & ipse habet ignis partem aereæ essentiæ.

Tanquam argu mento à maiori ad minus demonstrat Galenus nullũ de quatuor primis corporibus toto mũdo reperiri, quod exquisitè purum, simplex

simplexque sit: quandoquidē ne ignis quidem ipse purus sincerusque omnino est: quippe qui tum aerea substātia participat, tum fumida (quę ipsa alioqui terrestris naturę est) adhęc & humiditate quoq. potitur tanquàm alimento.

TEXTVS. XXXX.

Ita quoque, si quod eorū, quæ homini cognata sunt, illum deficiat, homo viuere non poſsit.

EX superiori sententia concludit Hipp. id, quod instituerat demōstrare; quatuor scilicet humores homini tam esse cognatos, connaturalesque, vt si quis illorum prorsus deficiat, homo continuò sit interiturus. Ex quo constat illos elementa esse corporis humani, non tamen prima, neque reuera simplicisima, sed secunda, atque

ad sensum solùm simplicia. Si ergo corpori nostro siccũ, vel humidum, vel calidum, vel frigidũ deperierit, & humores quoq. protinus deperire est necesse: quippe quorum alij humidi, alij sicci, alij calidi, alij frigidi sint, licet non sincerè, sed ob alicuius ex qualitatibus his quatuor, exuperãtiã. Neque enim pituitam frigidam, humidamq. sic esse dixeris, quasi caloris siccitatisq. omnino expers sit, perinde vt aqua: verum quoniam in ea humidum sicco, & frigidum calido prȩpollet. Quippe si summè frigida foret, glaciei instar concresceret. Itidem si humida exactè esset, nec crassamentum haberet vllũ, nec lentorem. Atq. hȩc eadem ratio de vtraque bile incunda est.

Est & alia praeterea naturalis cõsideratio nõ cõtemnẽda.

Duo praecipui vsus sunt, quos in ani-

animalium corporibus præbent humores, vnus quidem, vt illa sint, alter verò, vt illis melius sit. Ac humores quidem, animalibus vtiles, vel etiam necessarios esse, vt sint, ex eo apparet, quòd & prima fœtus cõformatio ex humoribus fiat: & ab ijsdem tum alimentum animali, tum incrementum suppetat. Huc accedit alter ille vsus, cuius hîc meminit Galenus, ad mores videlicet informandos, componẽdosque. Etenim si humores & copia, & viribus commoderati sint, laudabilemque inter se retineant symmetriã, & corporis quoque eucrasiã, id est, mediocritatem temperamenti cõseruabunt: vnde etiam laudabilis in moribus indoles consequetur. Mores cùm dico, propensionem illam animi intelligo, per quam quis ad hanc rem, vel illam est procliuior. Quanta verò sit ipsius temperamenti ad mores in vtramque partem immutã-

dos vis , testis est Gal. libro. Quòd animi mores sequuntur corporis temperaturam.

Pituita natura ad morũ quidem cultum inutilis est, necessariam autem generatiõnem videtur habere in ipsa prima ciborum mutatione.

His Galeni verbis adducti quidam ætatis nostrę medici, nec ignobiles, existimarunt pituitam etiam naturalem, quæ vnus de quatuor humoribus est, in ventriculo gigni, tanquam in præcipua eius officina: itaque huius pituitæ in ventriculo genitæ bonam partem aluo excerni vnâ cum reliquis excremétis, reliquum verò, quod vsui futurum sit, vnâ cum chylo per venas mesaraicas ad iecur deferri, inibique denuò concoqui à facultate iecoris concoctrice, & quidé

ita,

ita, vt quod in eo minùs crudum, magisque ad coquendum paratum est, id à iecore in sanguinem cõuertatur, quod verò ad coctionem contumacius est, pituitæ naturam retineat, atq. vnâ cum sanguine confusum vtiliter ad alendas partes corporis distribuatur. Quod ipsum à Galeno libro de atra bile his verbis confirmari dicũt: Demonstratum porrò à nobis est pi „ tuitosum humorem ex pituitosis ci- „ bis in prima, hoc est, vẽtriculi coctio „ ne fieri, sicuti biliosum, & melancho- „ licum in iecore. Mutatur autem & in „ coctione, quæ in iecore fit, pituitosus „ succus in sanguinẽ. Verum hæc isto- „ rum opinio tanto accuratiùs à nobis expẽdenda est, quanto plures fucata sua probabilitatis fefellit specie. Est enim à Galeni sentẽtia maximè aliena, qui lib. 2. de fac. nat. de humorum Cap. 8. generatione disserens, Demonstratũ, „ inquit, est ab his, dum alimentum in „

" venis ab innato calore alteratur, san-
" guinem quidem à mediocri calore
" fieri, reliquos verò succos ab immo-
" derato. Ex quibus Galeni verbis satis apparet in venis ipsis, atque adeò in ipso iecore succos omnes quatuor, id est, sanguinem ex iisdem confusum procreari. Neque verò huic Galeni sententiæ ea, quæ modò ex libro de atra bile citauimus, aut quæ hoc loco extant, aduersantur. Quod enim hîc à Galeno dicitur, pituitã necessariam habere in prima ciborum mutatione generationem, propterea ab illo dictum fuit, quòd pituita in ventriculo ex materiæ necessitate gignitur, non item primaria ratione, neue naturæ consilio. Vt testatur Gal. lib. 5. de vsu part. Itaque, quod in ventriculo gignitur, si propriè loqui velis, pituitosum excrementum cum Galeno potiùs, quàm pituitam appellaueris. Quippe quod tanquam superfluũ,

Cap 3.

& à ventriculo abstergi, & aluo subduci postulet, non autem in corpus per venas distribui. Tantumq. abest, vt Galenus pituitam hanc, quæ in vẽtriculo gignitur, secundùm naturam ad animalis salutem gigni putauerit, vt eius prouentum potiùs inibi pro incommodo habuerit, tametsi ea necessariò nobis etiam valentibus oriatur, nec prohiberi omnino possit, quin in prima, hoc est, ventriculi coctione ex pituitosis cibis procreetur, Accedit huc, quòd pituita hæc, quæ in vẽtriculo gignitur, cùm à reliquis humoribus secreta, impermixtaq. sit, neque ad alendas corporis partes est idonea, neque naturæ nostræ prorsus cognata, & naturalis.

TEXTVS. XXXXI.

Viget autem in anno modò hyems maximè, modò ver, modo æstas, modô au-

tumnus. Haud aliter in homine interdum pituita viget, quandoque ſanguis, nõ nunquam bilis primùm flaua, deinde atra.

Perſtat in analogia, quæ eſt inter quatuor anni elementa calidum, frigidum, humidum & ſiccum, & quatuor humani corporis humores. Horum ergo mutuum ipſorum conſenſum interſe talem, ac tantum eſſe oſtendit, vt ſicuti in anno modò frigidum præpollet elementum, modo calidũ, interdum humidum, quandoq. ſiccũ, ita & in homine modò pituita vigeat, tum bilis, interdum ſanguis, non nunquam verò humor melancholicus. Quin etiam hæc ita cohærere interſe, vt pariter & inualeſcant, & minuantur. Hyeme ſi quidem & pituitam in homine excreſcere, & frigidũ, humi-

humidumque in anno elementũ præ pollère, Aestate contrà bilem in homine vigere, perinde vt in anno calidum, ac siccum elementum. Quæ eadem ratio in reliquis duobus, tum humoribus, tum anni temporibus inuenda est.

TEXTVS XXXXII.

Euidentissimum horum argumentũ est, quòd si quater anno idem medicamentum eidem homini præbere velis, hyeme tibi euomet pituitosissima, Vere humidissima, æstate biliosissima, autumno nigerrima.

Quod dixerat Hippocrates singulos humores singulis anni temporibus præcipuè redũdare, id ipsum eodem illo confirmat argumento, quo supra

ſuprà humores omnes quatuor omni tempore in corpore reperiri demonſtrauerat. Si ergo, inquit, idem medicamentum eidem homini quater dederis, in ſingulis ſcilicet anni tẽporibus ſemel, hyeme quidẽ euomet tibi pituitoſiſsima, Vere humidiſsima, æſtate biliosiſsima, autumno nigerrima. Quo quidem loco præmonendum illud eſt, verba iſta non eſſe interpretanda de medicamento vnũ quempiam humorem præcipuè, & cum delectu purgãte, ſed de eo, quod qualeſcumq. promiſcuè humores per vomitum, aut aluum vacuat ſine delectu. Iam verò, quod dixit, Vere humidiſsima euomi, de ichoribus, ſiue ſeroſis ſanguinis ſuperfluitatibus nõ malè quidam interpretantur, quę redundantè ſanguine non poſſunt non etiam redundare.

TEX-

TEXTVS XXXXIII.

Cùm hæc igitur ita se habeant, par est, vt quicumq. morbi hyeme augentur, æstate finiantur, qui auten æstate increscunt, hyeme desinant: nisi sint ex iis, qui intra dierum circuitũ soluuntur (dierum autẽ circuitum aliâs explicabo) At qui Vere oriuntur, morbi, horum solutio autumno expectãda est: autumnales demum morbos Vere solui est necesse. Quicumq. verò morbus hæc anni tempora præ-

præter gressus fuerit, hunc fore annuum scito.

DE duabus vtilitatib' precipuis, quas hæc de humoribus disputatio præstat medico, quarũ altera ad præsagiendum pertinet, altera ad curandum, primam certè Hippocrates hac sententia complexus est. Enim verò cùm ex superioribus didicerimus pituitam hyeme inaugeri, eandem contrà æstate minui, consentaneum profectò rationi est, vt morbi, qui hyeme augẽtur, idest, qui propter hyberni temporis constitutionẽ inuadunt, soluantur æstate: sicuti contra, qui æstate inuadunt, hyeme finiantur. Nisi tamen, inquit, ex eorũ numero sint, qui intra decretoriorũ dierum periodos terminantur. Quales sunt pleriq. ex morbis ęstiuis, præsertim qui æstiuorum naturâ referunt, idest, biliosi. Quanquam non omnes hi intra die-

rum

rum decretoriorum periodos cõcluduntur. Sunt enim quidam morbi, qui quadragesimum diem transgrediuntur, qui vtiq. iam chronici sunt, propterea quòd acutorum ex transmutatione fines transilierunt. Tales ergo morbi non per circuitus dierũ procedunt, sed mensium. Atq. hi demum sunt, quos Hippocrates vult eo anni tempore finiri, quod contrariũ sit ei, in quo fuerant exorti, idest septimo, postquàm inuaserunt, mense. Quo quidem tempore, nisi fuerit finitus morbus, annuũ iam eum futurum esse dicit. Annuũ verò interpretatur Galenus, tum eũ, qui anno, postquàm ortus fuit, finitur, tum eum, qui septenorum annorum ambitu perinde circunscribitur, vt & cæteri septenario mensiũ circuitu finiebantur. Tales verò esse nonnullos morbos testis est Hipp. lib. 3. Apho. vbi ille, Plurimæ, inquit, affectiones puerulis iudicãtur Aph. 28
hæ

hæ quidem quadraginta diebus, illæ septem mensibus, nonnullæ in annis septem, quædam vero iam ad pubertatem accedentibus. Ex quo genere est morbus comitialis, de quo Hipp. Quicumque, inquit, iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis & temporis, & locorum, & victuum quoque liberantur.

Aph.45. lib.2.

TEXTVS. XXXXIIII.

Atque ita medicum decet obsistere morbis singulis, tanquam pro anni tempore secundùm naturã maximè se habẽre, in corpore vigentibus.

Altera est hæc de duabus libri huius vtilitatibus, quã ad medẽdi vsum paulò ante dixeram pertinẽre. Ad idonea namque morborum remedia metho-

methodo vestiganda duo illa potissimùm explorata debent esse medico, alterum quidem, vt norit, qui humor potissimùm in quoque ægro copia, viribusq. præpolleat, alterum, vt intelligat, qua in parte corporis is præcipuè redundet. Illud namq. ex medẽdi methodo constat, tam pro humoris redundantis, quàm pro partis affectæ varietate ipsam itidem medendi rationem variari. Qui porrò humor potissimùm redundet, præpolleatue, id verò cùm ex plerisq. alijs indicijs, tum ex ijs, quæ paulò antè ab Hipp. de anni tẽporibus tradita sunt, probabili coniectura indagare licet. Etenim si æstas sit, verissimile est flauam in ægro bilem redundare, atque adeò etiam morbi causam eandem extitisse; quandoquidem humor is æstate redundare dictus est: sin hyems vigeat, pituitam: si ver, sanguinem: sin autem autumnus, humorem melan-

cholicum præpollere consentaneum est. Cæterùm quoniam, quæ de natura, & specie humoris redundantis capitur ex solo anni tempore coniectura, fallacior est, quàm vt vna ea contenti esse debeamus: Id circo Galenus in cōmentario monet nos, vt quamuis Hipp. hîc de solis anni temporibus mentionem fecit, tamen & ætatē ęgri subaudiamus, & regionem, & anteactę vitæ genus, institutumque, & victus denique rationem quotidianam. Quibus adde, & propriam ægri temperaturam. Quod ipsum itidem nos admonuit Galenus comment. in apho. 12. lib. 1. Sicut, inquit, in anni
" temporibus, sic & in temperaturis ex
" proportione se res habet. De quibus
" & ipse Hipp. sæpè disseruit, non ta-
" men hîc quidquam dixit, vt qui ex
" vno reliqua nobis reliquerit in me-
" moriam reuocanda. Quę enim tem-
" pus æstiuum indicat, eadem & ægri
" tem-

temperatura calidior, ficciorque ,& "
ætas iuuenilis, & locus calidus, ac fic "
cus indicabunt. Ad hæc,& vitæ ratio, "
& consuetudo, & præsens aeris itidē "
calida & sicca constitutio. "

Hoc libro cùm esset Hippocrati propositum corporis nostri naturā inuenire, hac via, & ratione ad inuentionem vsus est.

Hoc loco ostendit Galenus illam ipsam methodum obseruasse Hippocratem in hoc libro, quam Plato in Phędro testatur ab eodem ipso Hip. in inuestiganda natura corporis humani obseruatam fuisse. Principiò etenim illud eum inquisiuisse, num corporis nostri natura, vna, simplexque sit, id est, ex vno secundùm speciem elemēto cōflata, an multiplex, id est, ex pluribus, specieque distinctis

elementis composita. Postquàm autem eam ex pluribus vno elementis, ijsque quatuor calido, frigido, humido, & sicco constare demonstrasset: mox singulorum elementorum natura qualis nam esset, id est, quam potissimum illa ad agendum, vel patiendũ vim haberent, vestigasse: idcireoq. & temporum anni mentione facta, docuisse, qui in vnoquoque anni tempore humor plus, minusve copia, viribusque præcelleret. Eundem porrò, dum naturam nostri corporis, id est, elementa ipsum constituentia inuestigaret, vnâ quoq. interim, & quæ esset vniuersi natura, vt refert Plato, id est, quę essent vniuersitatis ipsius elemẽta, meminisse. Quę ipsa alioqui sola sunt vera, ac prima rerum elementa, & quidem homini cum reliquis omnibus corporibus mixtis communia.

DE VSV ET VIRIBVS elementorum.

Quod

Quod vbi esse multiplex cõperisset, simpliciũ deinde, quæ in eo insunt, naturã, quæ esset, inspexit, idest, quam haberet aut ad patiẽdum ab aliquo, aut ad agendum facultatem.

Elementorum singulorum variæ sunt tum ad agendum, tum ad patiendum vires, proindeq. varius itidem, multiplexq. eorundem vsus. Quippe quæ cùm ad cæterorum corporum mixtorum generationẽ, conseruationemq. tum verò potissimùm ad animalia ipsa, eorumq. partes singulas procreandas, efformandasq. & vires idoneas conferunt, & materiam Prӕterea ad actionum omnium, ac vitæ incolumitatem custodiendam, ad sanitatemq. tuendam magnopere conducunt. Quin etiam eadem ista elementa extra mediocritatis fines, mo-

dumq. iustũ prodeuntia, tũ excitandi morbos, tum dissoluẽdi mixti, corrũpendiq. vim habent. Has autem vires, atq. hos vsus elementa non aliunde habent, quàm ab iis, quibus pollent, qualitatibus. Quo circa nobis priùs de qualitatibus ipsis elementorũ, deq. earum viribus hoc loco agẽdum est. Ac de qualitatibus quidem elementorum quædã sunt verè alteratrices, effectricesq. corporum, ac veluti elemẽtorum ipsorum principia, nimirum calor, frigus, humiditas, & siccitas: aliæ verò tanquã ministræ, & instrumentariæ, vt tenuitas, crassities, raritas, dẽsitas, fluxibilitas, stabilitas. Quãquam de quatuor illis alteratricibus qualitatibus duæ sunt Aristoteli actiuæ, calor scilicet, & frig9, reliquæ duæ passiuæ, humor, & siccitas: non vtiq. quòd vel hæ duæ posteriores ignauę ad agendum sint, vel illæ aliæ duę à patiendo sint alienę. Nam sicuti calor

lor ad calefaciendum, frigus ad refri gerandum valet, ita & humiditatem humectandi, & ſiccitatem ſiccandi vim habere conſentaneum eſt. Ratio ergo cur hæ quidẽ paſsiuę, illę verò actiuæ ab Ariſtotele dicãtur, ea demũ eſt, quòd in reliquis operibus, affe ctionibusue, quę ex primis quatuor qualitatibus oriuntur, calor quidem, & frigus, agentis cauſæ vim, locumq. obtinent, humor verò, & ſiccitas ma teriæ patiẽtis, veluti in terminatione incraſſatione tenuatione, denſatione, rarefactione, emollitione, induratio ne, concretione, fuſione, cõgelatione, liquatione. Præterea in his, quæ ad vi uentia potiſsimùm pertinent, genera tione, corruptione, coctione, maturatione, putrefactione. Harũ ſiquidem omnium cauſæ efficientes primariæ, vel ſaltem organicę calor, frigusque ſunt; quæ verò materiam aptè ad has affectiones ſuſcipiendas comparant

& disponunt, reliquę duę, humor, & siccitas. Atq. eam demum fuisse Aristotelis sententiã vel ex his ipsius verbis apparet, quę extant lib. 4. Meteo.

Cap. 4.

„ vbi ille, Quoniam (inquit) elemento-
„ rum causę quatuor sunt cõstitutę, ex
„ quarum coniugationibus euênit, vt
„ quatuor quoq. existerent elementa:
„ duæ quidem illarum efficiendi vim
„ habent, calor, & frigus, duæ verò pa-
„ tiendi, siccitas & humor. Id quod in-
„ ductione probatur. Calor enim, & fri-
„ gus tum ea, quæ eiusdem generis, tũ
„ ea, quæ diuersi sunt, determinant, cõ-
„ iũgunt, immutãt, humectãt, exiccãt,
„ durant, emolliunt in omnibus. Humi-
„ da autem, & sicca tum ipsa per se, tum
„ quæ communiter ex vtrisq. concreta
„ sunt, corpora terminari, & aliis, quas
„ nuper memorauimus, qualitatibus
affici videntur. Hæc ille. Ergo calor, præter calefaciendi vim, quã obtinet, id habet, vt, quę eiusdem generis sunt,

Caloris vires.

cogat,

cogat, quæ verò diuersi, secernat, ac dissipet. Idem & crassa tenuat, & densa rarefacit, humorem ad se tanquã pabulum allicit, & apponit, eundem porrò in halitum soluit, dissipat, euocat, cõsumit, & siccat: ita fit, vt ea quidẽ, quę terrea natura participãt, vt lutũ, lac, nitrum, sal, desiccãdo induret, quę verò aqueę, aereęue naturæ cùm sint, frigore concreuerunt (cuius modi sunt ros, cera, adeps, metallum) ea liquefaciat, vel emolliat. In summa calor ceu primum instrumentum proximumq. cælesti illi tepori (in quo vno Platonici formarum seminariũ latère voluerunt) eximiam inter reliquas qualitates agendi vim habet: id circoq. tum in coctione, tũ in mixtione, mixtorumq. corporum generatione causæ agentis instar obtinet: neq. enim vlla aut mixtio, aut coctio, aut generatio esse potest, quæ caloris vi non fiat. Calor porrò quanto est fri-

gore, reliquisq. qualitatibus in agendo efficacior, tanto eisdem est ad resistendum imbecillior. Frigus præter refrigerandi vim, id etiam habet, vt tam homogenea, quàm heterogenea promiscuè cogat, denset, & adstringat, humiditatemq, exprimendo trudat, atq. ita desiccet. Ergo ea etiã, quæ aqueæ naturæ sunt, & fluida, vt vinũ, serum, vrinam, liquoresq. metallicos cogit, terminat, & indurat. Idem præterea frigus aliena vi corpora humectat, dũ scilicet vapores cogit, incrassat, & in aquam vertit. Quò circa ab Aristotele frigus tum humectare dicitur, tum siccare. Idem quoq. frigus tametsi ad calorem collatum priuationis, interitusq. instar obtinet, non parũ tamen & ad coctionẽ, & ad mixtionem, mixtorumq. generationem conducit, dum scilicet calorem partim plus satis inualescentem frangit, & temperat, partim foras præter modum

Frigoris vires.

4. meto. Cap. 4.

dum exilientem, erumpentemq. coercet, partim deniq. eundẽ per antiperistasim auget, & roborat. Adde, quòd dum eum à calore externo arcet, à putredine quoq. interim, corruptelaq. defendit. Idem porrò frigus quanto est ignauius ad agendũ, quàm calor, tãtò est eodem in resistẽdo validius. Humiditas præterquã quòd per se, ac vi sua humectat, id etiam præstat, quòd ea, quæ arctiori compage constãt, laxat, eademq. solutiora, molliora, liquidiora, & fluidiora reddit, eiusmodiq. vt alieno quidem termino facilius terminentur, difficiliùs suo. Eadem porrò caloris vim obtundit, vt & frigoris. Ac caloris quidem vim, & acrimoniam per se, ac vi sua obtundit. Idq. propterea quòd halituosiorẽ mitioremq. eum, atq. adeo minùs ad vrendum efficacem reddit: cùm interim à se caloris gradum nõ minuat. Frigiditatem verò aliena vi hebetat

Humiditatis vires.

tat, propterea quòd eã crassiorẽ reddit, ac proinde minùs ad penetrandũ idoneam. Iam verò humidum à calore quidem faciliùs patitur, quàm siccum: at siccum ab humido faciliùs patitur, quàm humidũ à sicco patiatur. Siccitas humorem suggendo, cõbibẽdoq. exhaurit, atq. hac etiam ratione desiccat: ideoq. vel indurat corpora, vel friabilia illa tandem reddit. Eadẽ ad resistendum tanto potentior est cæteris qualitatibus, quãto iisdem est ad agẽdum ignauior, & hebetior. Cæterùm quamuis hebes, ignauaq. à seipsa sit, calori tamen vires addit, dum scilicet acriorem illum, & ad vrendũ potentiorem reddit.

Siccitatis vires.

Tenuitas, præter quam quòd attenuat, in causa etiã est, cur citiùs, penitiusq. fiat penetratio, eoq. exactiùs mixtio perficiatur.

Crassities contra, præter quã quòd incrassandi, obturandiq. vim habet, in

causa

causa etiam est, cur, & tardius, & minus altè fiat qualitatum penetratio, curque itidem minus perfectè fiat mixtio.

Raritas, laxitasque substantiæ in causa est, cur quæque res promptius tum agat, tum patiatur. Cæterùm hoc minus in resistendo potest, quo pauciorem materiam nanciscitur quàm dẽsior, adstrictiorq. substãtia.

Densitas contra, arctiorque compages in causa est cur quidq. & segnius agat, & difficilius vicissim patiatur, validiusq. resistat. Ob has ergo qualitates fit, vt elementa quoque tum ad coctionem, mixtionem, mixtorumq. generationem, tum ad eorundem cõseruationem, incolumitatemq. permagnam vim conferant, variosq., ac necessarios vsus præstẽt. Quinimo & ad labefactandum naturalem vnius cuiusque corporis statum, vel etiam corrumpendum non exiguam vim

&

& ipsa quoque habent elementa. Ergo vt ab igne primùm ordiamur, certè eum ad coctionem, terminationẽ mixtionemque, ac proinde & ad mixtorum generationem præcipuã vim obtinere perspicuum est. Enim verò quo exacte fiat mixtio, oportet priùs ea, quæ misceri debent, in tenuissimas partes, minutissimasq. comminui, vt penes easdem partes vndiq. se interse ipsa mutuò contingentia, exactiùs ad vnionem misceantur, ijs interim, quę à natura mixti aliena sunt, secretis, atque sepositis. Id quod citra coctionẽ fieri nequit. Atq. ad hæc quidem omnia ignis maximè conducit: quippe qui suo calore & materiam concoquit, & quæ heterogenea sunt, secernit, humidũ verò id, quod benignũ, cognatumq. est, ad se alliciens, vnâ cũ sicco permiscet, & quidem tanto exactiùs, quanto subtiliùs, in exilioresq. particulas materiam eorum, quæ miscentur

centur comminuit: ita fit, vt dum ad coquendam, miscendamq. materiam, nec non & ad terminandam conducit, vnâ quoque interim & ad mixtorum corporum generationem perficiendam conducat. Cæterùm quoniã calor ignis vehementior, acriorq. est, quâ qui per se ad coctionẽ, mixtiue generationem perficiendam accõmodatus sit, idcirco aqua illi fuit opus admixta, quæ tum humiditate sua, tũ frigore, & ignis siccitatem corrigeret, & eiusdem calorẽ attemperaret, ex igneoq. & immoderato, moderatum eum tandem efficeret, ac natiuũ, ac proinde naturæ aptissimum eum redderet instrumẽtum, cùm ad actiones omnes naturales obeundas, tum ad totius mixti incolumitatem diutiùs custodiendam. Aqua siquidem, dum suo frigore prohibet, ne calor igneus aut foras euolet, aut intus cohibitus plus satis materiam depopu-

letur, vnà quoq. interim & ad incolumitatis custodiã nõ parùm cõducere videtur. Porrò sicuti igneo, calidoq. elemento, necnõ etiã & frigido tum ad coctionem, terminationemq. materiæ, tum deniq. ad mixtionem, mixtorumque generationem, tanquã agẽtibus causis opus fuit: ita quoque & humido, nec nõ etiam & sicco, ac terrestri elemento admixto erat opus, tanquam materia ad coquẽdum, miscendum, terminandumq. idonea. Id quod apertè significauit Aristoteles his verbis: In elemẽtis, inquit, siccum maximê propriê terrę est, humidum aquæ: ideo terminata omnia, quę hîc sunt, corpora, absq. terra, & aqua non constant. Vtrius autem maiorem virtutis copiam habuerint, ad id vnum quodque videtur pertinere. In terra quẽ, & aqua animalia degunt, propterea quòd hęc materia sunt corporũ; in aere autem, & igne non degunt.

Lib. 4. Meteorum.

Aqua

Aqua ergo & terra idonea materia fuit corporum perfectè mixtorum. Etenim sine bona terræ copia consta re, aut cohærere corpora nõ possent: illa verò potiùs huc illuc, liquorum instar, diffluerent, nec suo termino cõ tinerentur. Sed neq; terræ partes sine aqua hærere vllo pacto possent, illæ verò arenarum instar dehiscerent, dissipatæque facile soluerentur. Quare ad firmam mixtorum corporum compagem ambabus his, aqua scilicet, & terra mixtis opus fuit, vt ex iusta, symmetriaque ambarum mixtione & temperatura tractabilis, ductilisq. euaderet materia, atq. ad nouam sub stãtiam gignendam, & efformandam obsequens imprimis, & accommodata. Quin etiam & ad diuturniorem incolumitatis custodiam nõ sola terra, aquaq. verum etiam & aere ad ignem admixtis fuit opus. Aere quidẽ, qui familiarem humorem tanquam

pabulum igneo calori suppeditaret, quo is assidue foueretur, renutriretur que; Aqua verò, quę humorem itidē calori tanquam pabulum suggereret, crassiorem tamen, quàm aer, ac proinde & ad consumendum contumaciorem. Terra demum ad aerē, aquãque admixta itidem ad diuturnitatis custodiam opus fuit, quo pertinacior euaderet materia, proindeq. à caloris cōsumptione tãto tutior, quãto crassior, densior, atq. terrestrior. In quo quidem operæpretium est naturę cōsilium, & solertiam admirari, quę cū initio ad rerum ipsarum generationē mollem, tractabilem, & ad miscēdum, effingendumq. facilem inprimis materiam requireret, talis verò nimis humida esset necessariò futura, ac proinde & ad diuturnam incolumitatis custodiam minùs idonea; idcirco illi tantum vel terrę, vel ignis admiscuit, quantum futurum esset satis

tis ad nimiã illam humiditatem in posterum minuendam, exiccandamque. Velut in generationis nostrę primordijs semine, inquam, & sanguine obseruare licet. Hęc nanq. tametsi humida esse oportuit, propterea quòd nõ poterat animalium natura aliunde, quàm ex mollibus primordijs originem ducere: tamen quoniam ex substantia adeò humida non poterãt nerui, venę, arterię, ossa, chartilagines, mẽbranulæ, aliaq. id genus procreari, nisi illa durior, compactiorq. deinceps euaderet: id autem vt fieret, opus erat prępollente aliquo elemento, quod siccandi vim haberet: idcirco in primordijs nostræ generationis duorum alterum præcellere ab initio oportuit, ignem, inquam, aut terram. Atqui si terræ plus primordiis nostræ generationis ab initio admixtum fuisset, haud quaquã illa humida satis extitissent: reliquũ ergo id vnũ

erat, vt ignis in vtroq. primordio ea tenus præpolleret, qucad materiam & asiccaret ad firmitatem satis, & ad motiones agilem promptamq. exhiberet, non ita tamen, vt exureret. Ab hoc ergo calore igneo primùm cogitur, concrescitq. paulatim id, quod est in vtero: mox idem ab hoc eodē calore siccius redditum varia suscipit quasi lineamenta, rudimentaque membrorum: deinde ampliùs siccescēs non rudem modò, sed etiam exactam delineationem, expressamque formam capit. Postea verò, quàm in lucem editum iam est, tum & à calore augescit, & siccius, firmiusque in dies corpus euadit. Ex quo apparet in prima elementorum, à quibus primordia ipsa constituuntur, temperatura, humiditatem simul, & siccitatē præpollere debuisse, verùm humiditatem quidem aqueam, siccitatem verò igneam. Ac in semine quidem

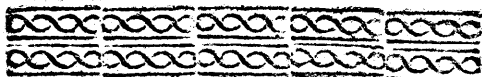
plus

plus igneæ, aerieq. substantiæ est, quã in sanguine: contra in sanguine plus aqueę, terreneque, quam in semine. Quanquàm & in sanguine quoq. calidum elementum frigido prępollet, & humidum sicco, ita vt meritò nõ siccus, perinde vt ossa, sed humidus censeatur. Sed & semen ipsum quamuis sanguine siccius, humidum tamẽ ipsum, fluxileq. etiam est. Cæterùm ignei caloris præpollentis vi fit, vt partium substantia indies magis, magisq. siccescat, donec tandem animal ad vigorem vsq. perueniat: Quo tempore iam incrementum sistitur, ossibus nimirum ipsis præ siccitate, duri eque non iam ampliùs obsequentibus: sanguinis verò, & spiritus vasa in latum aguntur, spiritus ipsius flatu dilatata. cuncta verò demum membra summum robur, vigoremq. nanciscuntur suum. Atq. hæc ætas iuuenilis, & florens appellatur. In eo vę

rò, quod deinceps succedit, tempore, omnibus iam partibus supra modum siccescentibus, non solùm cuiusq. mẽbri officiũ minùs probè administratur, verumetiam corpus ipsum macilentius, grãciliusq. quàm antea redditur, tãdemq. etiam rugosius, artus prętereà inualidi, & ad motus imbecilli. Vocaturque affectio ista in animalibus senium, illi proportione assimile, quæ in plantis αὔανσις à Græcis appellatur. Atque hôc quidem tempore fit, vt humido natiuo ignei caloris vi magna ex parte consumpto, corpus non modò siccius, verùm etiam à caloris natiui inopia frigidius euadat, ita vt terreum in eo iam præpolleat elementum. Atq. hæc quidem est vna communis omnibus corporibus, quæ genita sunt, connata necessariaque corruptelę causa, ipsa scilicet humidi consumptio ab ignei elementi calore proueniens, cui accedit

cedit altera illa animalibus ipsis propria, assiduum nimirum substantiæ triplicis effluuium, quod a calore natiuo continenter per occultam difflationem perspirationemve fit.

Cæsaraugustæ, cum licentia Ordinarij, ex Officina Laurentij Robles Regni Aragonum, & vniuersitatis Typographi.

M D LXXXIX.

